The Gift of
the Reverend
John Barnard,
of
Marblehead

1764-65.

3. 2. 7. 2

LINGUÆ LATINÆ EXERCITATIO.

JOAN. LOD. VIVE AUTORE.

Disce puer, linguæ quæ sunt abstrusa Latinæ;
Hic liber, aut nullus, quæ dabit apta tibi.

LONDINI.
Typis *S. S.* cum Societate Stationariorum. *MDCLXVII.*

¶ VIVES PHILIPPO Caroli *Cæſ. Aug.* F. hæredi optimam mentem.

LAtinæ linguæ permagnæ ſunt, & ad loquendum & rectè ſentiendum, utilitates: Eſt enim ea veluti theſaurus quidam omnis eruditionis; quoniam magna & præſtantia ingenia Latino ſermone diſciplinas omnes conſcripſerunt, ad quas nemo poteſt pervenire, niſi per linguæ illius cognitionem. Quam ob cauſam non gravabor, inter majorum ſtudiorum occupationes, hac quoque parte pueritiæ rudimenta adjuvare. Conſcripſi in uſum Latinæ linguæ primam loquendi exercitationem, quam pueris, ut ſpero, conducibilem, tibi Principi puero viſum eſt dicare, tum propter patris tui benevolentiam erga me ſummam, tum quòd in animo tuo ad rectos mores formandos, optimè de Hiſpania, hoc eſt, patria mea merebor, cujus ſalus ſita eſt in tua probitate ac ſapientia. Sed hæc à Joanne Martino *Siliceo inſtitutore tuo & copioſiùs audies, & crebriùs.*

SURSE-

SURRECTIO MATUTINA.

Beatrix puella, Euſebius, Emmanuel.

JEſus Chriſtus exuſcitet vos à ſomno vitiorum. Heus pueri, eſtiſne hodie evigilaturi? *Euſ.* Neſcio quid incidit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. *B.* Hæc eſt tua prima cantio matutina, & bene vetus: apperiam feneſtras haſce ambas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane veſtros amborum oculos, Surgite. *Euſ.* Tam multo mane? *B.* Propior eſt meridies quàm aurora. Vis tu, *Emmanuel*, recentem ſubuculam? *Em.* Nihil nunc eſt neceſſe, hæc eſt ſatis munda; cras ſumam alteram. Cedò mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum an diploidem? *Em.* Quem voles mea nihil refert. Porrige huc ſimplum, ut ſi ſim hodie luſurus pila, minùs graver. *B.* Hic eſt ſemper tuus mos. Priùs de luſu cogitas, quàm de ſchola. *Em.* Quid tu dicis inepta? Et ſchola ipſa vocatur ludus. *B.* Ego non intelligo veſtras Grammaticationes & Sophiſmata. *Em.* Da ligulas aſtrictorias coriaceas. *B.* Fractæ ſunt; accipe ſericas. Et ſic juſſit tuus pædagogus. Quid jam? vin' femoralia, & tibialia, quoniam eſt æſtus? *Em.* Minimè verò, dato fœmini cruralia; quæſo, conſtringe me. *B.* Quid tu habes brachia fœnea, aut butyracea? *Em.* Non, ſed filo tenui conſuta. Hui! Qualia dediſti mihi aſtrigmenta exarmata, & lacerata! *B.* Memineris te heri alia perdidiſſe integra. *Em.* Qui ſcis? *B.* Ego per rimulam oſtii obſervabam te cum Guſmanulo ludentem. *Em.* Amabò. Nè id pædagogus reſciſcat. *B.* Imò ego narrabo cum primùm appellaris me deformem, ut ſoles. *Em.* Quid, ſi rapacem? *B.* Quidvis modò nè deformem. *Em.* Cedò calceos. *B.* Utros? Longo obſtragulo an brevi? *Em.* Tectos propter lutum. *B.* Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed bene facis: nam in apertis cin-

gulum eſt fractum, & fibula amiſſa. *Em.* Indue togo B. Tu ipſe facito. *Em.* Non poſſum me flectere. *B.* Tu quidem facilè te curvares, deſidia verò tua difficilè; an deglutiſti enſem, tu circulator ille nudiuſquartus? adeòne es jam delicatus? quid facies grandior? *Em.* Aſtringe nodo laxo gemino; quod eſt elegantius. *B.* Ninus minus: ſolveretur nodus illico, & decideret tibi calceus è pedibus: præſtat vel gemino aſtricto, vel aſtricto & laxo. Sume tunicam manicatam & cingulum textile. *Em.* Minimè id quidem, ſed coriaceum venatorium. *B.* Mater vetat; vis tu omnia arbitratu tuo facere? Et tu heri fregiſti aciculam fibulæ? *Em.* Non poteram alioqui exfibulare. Da ergò illud puniceum ex lino. *B.* Cape, cinge te cinctu Gallico, pecte caput prius radiis rarioribus, tum denſioribus: apta pileum vertici, nè in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem & oculos. *Em.* Prodeamus jam tandem *B.* Quid? Illotis manibus, & facie? *Em.* Iſtâ tuâ tam moleſtâ curioſitate taurum jam enecâſſes, nedum hominem: videris mihi non puerum veſtire, ſed ſponſam. *B.* Euſebi, affer pollubrum cum urceolo: funde altius: ſtilla potius ex epiſtomio quàm profundas: elue ſordes iſtas ex nodis digitorum: ablueos & gargariza; fric a bene cilia, & palpebras, tum glandulas ſub auriculis duriter; cape lenteum, exterge te; Deum immortalem! De omnibus es ſigillatim admonendus, nihilne ipſe tuâ ſponte faceres? *Em.* Vah! Nimium es importuna, & odioſa. *B.* Et tu nimium ſcitus puer, ac formoſulus. Deoſculare me; flecte jam genua, & recita precationem Dominicam, & preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum, Vide, mi *Emmanuel*, uti de re nulla alia cogites, dum oras. Mane pauliſper, appende ſudariolum hoc de zona, ad nares emungendas & purgandas. *Em.* Sumne ſatis ad arbitrium tuum compoſitus? *B.* Es. *Em.* Ad meum minimè, quoniam jam tandem ad tuum; auſim facere ſponſionem, me horam unam veſtiendo conſumpſiſſe. *B* Quid ſi vel duas? quò eras alioqui iturus? quid acturus? foſſurus, credo, aut araturus. *Em.* Quaſi deſit quod agam. *B.* O magnum virum vehementer in nihil agendo occupatum! *Em.* Non

hinc abis cavillatrix? abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

Subucuïa *est virilis camisia.* Diplois, *de quavis reduplicata dicitur.* Linguæ astrictoriæ, *quibus vestimenta stringuntur.* Fœminicruralia, *novum pro* fœmoralibus *&* tibialibus *conjunctis.* Exarmata, *sine ferris.* Obstragulum *est corium calcei superius.* Aciculâ fibulæ, *id est, quo corrigia affigitur.* Cinctu Gallico, *quo modo solent illi se cingere.* Pollubrum, *i. vas ex quo aqua funditur.* Urceolus, *patina in quam funditur.* Episomium, *est nasus gutti.* Facere sponsionem, *deponere, certare, pretio.* Calantica, *indumentum est capitis muliebre.*

Prima Salutatio. *Puer, Pater, Mater, Isabellula.*

SAlvus sis, mi pater; salve, mea matercula; precor vobis fælicem hunc diem, germanuli; propitium vobis opto Christum, sororculæ. *Pa.* Mi fili, sospitet te Deus, evehat ad ingentes virtutes. *M.* Servet te Christus, mea lux. Quid agis, mea dulcedo? quid vales? quomodo nocte hac quievisti? *Pu.* Rectè valeo, & placide dormivi. *M.* Christo gratia; proprium hoc velit tibi esse. *Pu.* Ad mediam tamen noctem excitatus sum è dolore capitis. *M.* Me perditam & miserrimam! Quid narras? Quâ parte capitis? *Pu.* Ad bregma. *M.* Quamdiu? *Pu.* Vix octavâ parte horæ; postea redormii, nec sensi amplius. *M.* Respiravi; nam examinâras me. *Pu.* Benè sit tibi. *If.* Para mihi jentaculum Ruscio, ruscio, huc, canicule festivissime; en ut caudam adulatur, ut se in posteriores pedes erigit. Quomodo habes? quomodo vales? Heus tu, affer panis bucceam unam aut alteram, quam ei demus; videbis lusus scitissimos. Non esuris, nihilne edisti hodie? Profectò plus est in cane isto intelligentiæ, quàm in illo mulione crasso. *Pa.* Tulliole mi, lubet mihi tecum paulisper consabulari. *P.* Quid, mi pater? Nam nihil potest mihi accidere suavius, quàm te audire. *Pa.* Hic tuus Ruscio est bellua, an homo? *Pu.* Bellua, ut credo. *Pa.* Quid tu habes cur sis homo non ille? Tu edis, bibis, dormis, ambulas, cursitas, lusitas. Hæc ille omnia. *Pu.* Atqui ego sum homo. *Pa.* Quomodo id cognosc's? quid tu nunc habes plus quàm canis? Sed hoc interest;

quòd ille non poteſt homo fieri; tu potes, ſi vis. *Pu.* Obſecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. *Pa.* Fiet, ſi eas, quò eunt belluæ, redeunt homines. *Pu.* Ibo, pater, multò libentiſſimè: ſed ubi eſt? *Pa.* In ludo literario. *Pu.* Nulla eſt in me ad rem tantam mora. *Pa.* Nec in me. Iſabellula, audin'? Da huic jentaculum in ciſtellam. *Iſ.* Ecquidnam? *Pa.* Fruſtum panis butyro illitum; vel ficus aridas, aut uvas paſſas pro obſonio, ſed inſolatas: nam alteræ illæ viſcoſæ inficiunt puerorum digitos & veſtes: niſi malit ceraſa aliquot, vel pruna aurea, & oblonga. Inſere brachiolum ciſtulæ, nè exeidat.

Inſolari, *ad ſolem exſiccari.*

Deductio ad ludum.

Pater, Propinquus, Puer, Philoponus ludimagiſter.

COmmenda te Chriſto. *Pu.* Duc nos Jeſu Chriſte: ſapientiſſime, dementes; potentiſſime, imbecilles. *Pa.* Quæſo, mi propinque, tu qui es verſatus in ſtudiis literarum, ecquis eſt in hoc gymnaſio optimus inſtitutor puerorum? *Pr.* Doctiſſimus quidem, *Varro*: Sed diligentiſſimus & vir probiſſimus, *Philoponus*; nec eruditionis aſpernandæ. Habet *Varro* ſcholam frequentiſſimam & domi numeroſum gregem contubernalium; *Philoponus* non videtur delectari turba: Paucioribus eſt contentus. *Pa.* Hunc malo. *Pr.* Ellum in porticu gymnaſii inambulantem. *Pa.* Fili, hoc eſt formatorium & quaſi officina hominum, & hic artifex formandi. Adſit tibi Chriſtus magiſter. Aperi caput puer, & flecte poplitem dextrum, ſicuti es edoctus: ſta jam rectus. *Ph.* Proſperus ſit nobis omnibus tuus adventus. Ecquid rei eſt? *Pa.* Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex bellua hominem facias. *Ph.* Dabo in eam rem operam ſedulam. Fiet. Revertetur ex pecude homo, ex nequam frugi & bonus: Id verò nè dubitaveris. *Pa.* Quanti doces? *Phil.* Si puer bene proficiat, vili; ſin parùm, carè. *Pa.* Acutè hoc dicis, & ſapienter, ut omnia partiamur inter nos igitur hanc curam: tu ut ſedulò inſtituas; ego ut benignè compenſem tuam.

Euntes

Euntes ad ludum literarium.

Cirratus, Prætextatus, Titivilitium, Vetula, Tereſula, Oluſcularia.

VIdetur tibi tempus eundi ad ludum? *Pr.* Planè tempus eſt ut eamus. *Cir.* Non ſatis teneo viam; credo eſſe in illo vico proximo. *Præ.* Quoties illuc itaſti? *Cir.* Ter, aut quater. *Pr.* Quando cœpiſti eò itare? *Cir.* Nudiuſtertius, ut puto, aut quartus. *P.* Quid igitur, an non id ſatis eſt ad noſcendum viam? *C.* Non, etſamſi eam centies. *P.* Ego verò vel ſi ſemel, nunquam deinceps aberrarem. Sed tu vadis invitus, & ambulas luſitans, nec viam aſpicis, nec domos, nec ulla ſigna, quæ te poſtea admoneant, quà ſit flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia obſervo diligenter, quia lubens eo. *C.* Puer hic habitat in proximo ſcholæ. Heus tu, Titivillitium! Quià itur ad ædes tuas? *Tit.* Quid vis? venis à matre tua? mater mea non eſt domi, ac nè ſoror quidem: ambæ ſunt profectæ ad Divæ Annæ. *C.* Quid illic agitur? *Tit.* Herì fuerunt encænia: hodie invitavit eas mulier quædam caſearia, ad edendum lac coagulatum. *C.* Et tu cur non es unà profectus? *Tit.* Relictus ſum hic, ut ſervem domum: Frater meus puerulus abductus eſt ab eis illuc: ſed pollicitæ ſunt mihi, ſe de reliquiis allaturas partes in quaſillo. *C.* Quin tu igitur manes domi? *Tit.* Continuò revertar: nunc prodeo luſum talis cum filio hujus credonis. Vultis & vos venire? *C.* Eamus ſodes. *P.* Minimè verò id quidem. *C.* Quidni? *P.* Nè vapulemus. *C.* Ah! Non memineram. *Tit.* Non vapulabitis. *C.* Quiſcs? *Tit.* Quia magiſter veſter perdidit heri ferulam. *C.* Hem! Quomodo noſti? *Tit.* Hodie de domo noſtra audiebamus ejus vociferationem quærentis ferulam. *C.* Amabò ludamus parumper. *P.* Tu ludito ſi vis: Ego ibo ſolus. *C.* Nè me apud præceptorem, quæſo, deferas; dic me detineri domi à patre. *P.* Vis mentiri me? *C.* Quidni, propter ſodalem? *P.* Quia in templo audivi concionatorem affirmantem, mendaces eſſe filios Diaboli, veraces Dei. *C.* Diaboli verò? apagé. Per ſignum ſanctæ crucis ab

inimicis noſtris libera nos, Deus noſter. *P.* Non potes liberari, ſi ludas cùm eſt diſcendum. *C.* Eamus; tu valeto. *Tit.* Hui! Pueri iſti non audent paululùm ludere, alioqui cædendi. *P.* Ille eſt puer perditus, & evadet ſceleratus vir. Sed quomodo elapſus eſt nobis? nec rogavimus quà eſſet via ad ludum. Revocemus. *C.* Abeat in malam rem; nolo ſit mihi rurſum incitamento ad luſum; per contabimur ab hac vetula. Mater, nóſtine quà itur ad ſcholam Philoponi? *V.* Juxta eam ſcholam habitavi ego ſex annos; è regione peperi filium natu maximum, & filias duas. Tranſite plateam hanc villæ raſæ; indè eſt angiportus; tum platea Domini Veterani; hinc flectite ad dextram; tum ad ſiniſtram; percontamini. Non procul abeſt ſchola. *C.* Vah! Non poterimus omnia retinere. *V.* Tereſula, deduc iſtos ad ludum Philoponi; nam mater hujus eſt quæ dabat nobis linum pectendum & nendum. *Ter.* Quid (malum!) Philoponi? quid hominis eſt hic Philoponus? quaſi ego norim. Loqueriſne de illo qui reſuit calceos juxta cauponam viridem? an de præcone in vico Gigantis, qui alit equos meritorios? *V.* Sat ſcio, nunquam tu noſti ea quæ ſunt opus, ſed ea quæ ad rem nihil faciunt. Inertiſſima, Philoponus eſt ludimagiſter ille ſenex, procerus, luſcioſus, è conſpectu ædium quas olim habitavimus. *Ter.* Ah! Jam redit in memoriam. *V.* In reditu tranſi per macellum, & eme acetarium, & raphanum, & ceraſa; cape fiſcellam. *C.* Duc nos etiam per forum olitorium. *Ter.* Hàc ibitis breviùs. *C.* Nolumus iſthàc ire. *Ter.* Qui ſic? *C.* Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris: quin & volumus te comitari ad forum. *Ter.* Revertens faciam iter per macellum: nam procul adhuc abſumus: & emam quæ ſunt juſſa, poſtquam reliquero vos in ludo. Nos cupimus videre, quanti emes ceraſa. *Ter.* Numis ſenis emimus libras ſingulas; ſed quid ad te? *C.* Quia ſoror juſſit me hodie manè ſciſcitari, & eſt illic vetula quædam oluſcularia, de qua ſi emeris, ſcio eam & venditurám memoris quàm alias, & daturam nobis vel ceraſa aliqua, vel thyrſum lactucæ; nam filia ejus miniſtravit aliquando matri & ſorori

& ſorori meæ. *Ter.* Nè diſpendium hoc viæ conſtet vos bis flagris aliquot. *C.* Minimè verò; nam ſatis veniemus tempori. *Ter.* Eamus; tantulùm deambulavero, quæ miſera conſumor ſedendi domi totos dies. *P.* Quid facis? an tantùm ſedes otioſa? *Ter.* Otioſa verò? Minimè certe id quidem; neo, conglobo, glomero, texo. Putas vetulam noſtram paſſurum, ut otier? Feſtos dies execratur, in quibus eſt ceſſandam. *P.* Feſti dies num non ſunt ſacri? quomodo ergò execratur illa rem ſacram? Vùltne ipſa execrari quod eſt ſacrum cõſtitutum? *Ter.* Genſe'n me didiciſſe Geometriam, ut hæc poſſim vobis ediſſerere? *C.* Quid rei eſt Geometria? *Ter.* Ego neſcio. Nos habebamus vicinam, quæ vocabatur Geometra; hæc ſemper vel erat ipſa in templo cum Preſbyteris, vel Preſbyteri domi ejus cum illa. Itaque erat, ut ferebant, ſapientiſſima. Sed ventum eſt in forum olitorium. Ubi eſt tandem veſtra vetula? *C.* Id ego circumſpiciebam; ſed eme ab hac eâ lege, ut nobis det aliquid corollarii. Heus amita! Puella hæc emet de te ceraſa, ſi aliquot nobis donaveris. *Ol.* Nihil mihi donatur; omnia venduntur. *C.* Nec ſordes iſtæ donantur tibi, quas habes in manibus & collo. *Ol.* Niſi procul hinc abis impudenticule, has ſordes ſentient genæ tuæ. *C.* Quomodo ſentient meæ genæ, cùm tu habeas in tuis manibus? *Ol.* Redde ceraſa, furuncule. *C.* Sumo exemplum: nam volo emere. *Ol.* Eme igitur. *C.* Si placuerint. Quanti? *Ol.* Numo libram. *C.* Ah! Acerba ſunt; tu, anus venefica, vendis hic populo ceraſa ſtrangulatoria. *Ter.* Abeamus hinc ad ludum; nam vos argutiis veſtris intricaretis me, & detineretis diu. Jam, ut puto, mea vetula furit domi, ob moram meam. Hoc eſt oſtium: pulſate.

Lectio.

Præceptor, Luſius, Eſchines, Cotta.

CApe tabellam abecedariam manu ſiniſtrâ; & dextra radium hunc, quo indices ſingula elementa; ſta rectus, pileum pone ſub axilla; audi attentiſſimè, quem-

admo-

admodum ego has literas nominabo: Specta diligenter, quo gestu oris. Vide ut eodem prorsum modo reddas, cum repoſcam. Sis mecum. Jam audiſti. Sequere nunc me ſigi latim præeuntem. Tenes probè? *L.* Videor mihi, ſic ſatis. *P.* Unaquæque iſtarum vocatur litera: Ex his quinque ſunt vocales, A, E, I, O, U, quæ ſunt in vocabulo Hiſpano *Oueia*, quæ eſt ovis: Memineris hujus verbi. Hæc cum unaqualibet, vel pluribus aliarum, ſyllabam efficit: ſine vocali non ſit ſyllaba, & vocalis ipſa non rarò eſt ſyllaba. Itaque aliæ omnes conſonantes nominantur; quæ per ſe nihil ſonant, niſi adhibita vocali. Habent enim ſonum quendam imperfectum, & mancum, *b*, *c*, *d*, *g*, quæ ſine *e* parùm ſonant. Jam ex ſyllabis fiunt voces, ſeu verba; ex his ſermo, quo belluæ omnes carent, nec tu à bellua differes, ni probè ſermonem diſcas. Evigila, & nava ſedulam operam. Ito, ſede cum tuis condiſcipulis, & ediſce quæ præſcripſi. *L.* Non ludimus hodie? *E.* Non; nam dies eſt operarius; Eho! Tu veniſſe te huc arbitraris luſum? Non eſt hic ludendi locus, ſed ſtudendi. *L.* Cur ergò ludus nominatur? *E.* Nominatur quidem ludus, ſed literarius; qui literis eſt hic ludendum, alibi pila, trocho, talis, & Græcè audivi appellari ſcholam, quaſi otium; quòd verum ſit otium & animi quies, ætatem in ſtudiis agere. Sed ediſcamus, quæ injunxit inſtitutor. ſummiſſo murmure, nè aliis alii ſimus impedimento. *L.* Avunculus meus, qui liquando dedit operam literis Bononiæ, docuit me, meliùs memoriæ infigi quæ velis, ſi altiùs pronuncies; idque confirmari autoritate neſcio cujus Plinii. *E.* Si quis ità velit ediſcere ſuas formulas, in hortos ſecedat, aut in cœmeterium templi; ibi clamet licet, quoad excitet mortuos. *C.* Pueri, hoccine eſt ediſcere? garrire, jurgari? Agite, convenite ad præceptorem omnes juſſu ejus.

Reditus

Reditus domum, & Lusus Puerilis.

Corneliola, Mater, Tulliolus, Scipio, Lentulus, Puella.

PRosperè redieris, Tulliole; Libet paulisper lusitare? *T.* Nondum, statim. *C.* Quid habes negotii? *T.* Recolere, quæ magister memoriæ ut commendarem mandavit. *C.* Quæ tandem? *T.* Aspice. *C* Hui! Quæ notæ sunt istæ? credo esse formicas depictas: mea mater, quot formicas & culices adfert Tulliolus pictos in tabella? *T.* Tace insana; sunt literæ. *C.* Quæ vocatur hæc prima? *T. A. C.* Cur prima est magis *A*, quam hæc altera? *M.* Cur tu magis es Corneliola, quàm Tulliolus? *C.* Quia sic vocor. *M.* Et illi literæ ad eundem modum. Sed ito jam lusum, mi fili. *T.* Hic pono tabellam meam & radium; si quis attigerit, vapulabit à matre; nonne, mea matercula? *M.* Etiam, mi fili. *T.* Scipio, Lentule, adeste lusuri. *S.* Quam lusionem? *T.* Nucibus ludemus ad conjectum scrobiculi. *L.* Non habeo nuces nisi paucas, & eas quassas ac putres. *S.* Ludamus putaminibus nucum. *T.* Quid mihi ea proderunt, etiamsi lucrer viginti? nullus est intus nucleus quem edam. *S.* Ego verò dum ludo non comedo; si quid volo comedere, matrem adeo. Ista nucum putamina sunt apta ad extruendas formicis ædiculas. *L.* Ludamus par impar aciculis. *T.* Adfer potius talos. *S.* Adfer, Lentule. *L.* Ecce vobis tali. *T.* Quàm sunt pulverulenti & immundi, nec satis purgati à carne, & politi! Jacias. *S.* Pro primatu ludendi. *T.* Ego sum primus. Quid ludimus? *S.* Astrigmenta. *L.* Ego nolo mea perdere; nam domi cæderer à pedagogo. *T.* Quid vis ergò perdere, si vinceris? *L.* Talitra. *M.* Quæ est ista humi abjectio? (deteritis vestes omnes & calceos) tam loco immundissimo? quin veritis prius pavimentum, & sedetis? affer scopas. *T.* Quæ erit igitur sponsio? *S.* Aciculæ, in singula puncta. *T.* Imò binæ. *L.* Ego non habeo aciculas; deponam, si vultis, pedunculos ceraforum pro aciculis. *T.* Apagè; ludamus ego & tu, Scipio. *T.* Ego ausim sorti meas aciculas credere.

T. Da mihi talos in manum, ut jaciam primùs: en viri ſponſionem. *S.* Minimè verò: nam non ludebas ſeriò. *T.* Quis unquam ludit ſeriò? Ceu dicas album nigrum. *S.* Cavillare, quantum voles: non auferes modò aciculas. *T.* Age, remitta tibi hanc manum; ludamus jam pro præmio: adſit dextera ſors. *S.* Victus es. *T.* Auferto. *L.* Cedò talos. *T.* In hunc jactum omniâ. *L.* Non recuſo. *P.* Ad Cœnam, pueri: nunquámne facturi eſtis ludendi finem? *T.* Nunc incipimus: iſta jam de fine loquitur.

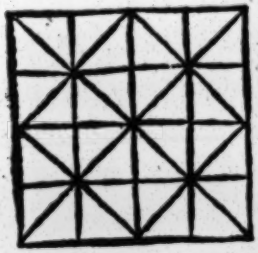

C. Ludi hujus jam tædet: ludamus calculis diſcoloribus. *T.* Pinge tu nobis orbes in hoc latere carbone, aut gypſo. *S.* Ego malo cœnare, quàm ludere: & diſcedo aciculis meis omnibus exutus fraude veſtrâ. *T.* Memineris te heri Cethegum ſpoliâſſe. *Nullus ubique poteſt fœlici ludere dextra.*

C. Affer. quæſo, folia luſoria, quæ invenies ſub abaco ad ſiniſtram. *S.* Aliàs id quidem; nunc non vacat; nam ſi diutiùs morer, timeo nè pædagogus meus iratùs, incœnem me mittat cubitum. Tu, Corneliola, habe nobis parata folia iſthæc in craſtinum ſub horam veſperam. *C.* Si licebit nobis per matrem, ſatius eſt nunc ludere, dum ſinimur. *S.* Satius eſt nunc cœnare, dum accerſimur. *P.* Et mihi nihil datis quæ vos ſpectavi? *C.* Daremus, ſi judicâſſes; da tu nobis potiùs, quæ noſtris luſionibus te delectâſti. *P.* Heus pueri! Quando eſtis venturi? cæna eſt ſemicomeſa; propè eſt ut ſublatis carnibus, apponamus caſeum & poma.

Pro primatu ludendi, *Quis ludet primus.* Calculi, *ſunt duodeni albi & nigri orbes.*

Refectio Scholaſtica.

Nepotulus, Piſo, Magiſter, Architriclinus, Lamia, Florus, Anthrax, Hypodidaſcalus.

VIvitiſne hic laute? *P.* Quid iſthuc verbi eſt? An lavemus rogas? Quotidie manus & faciem, & quidem crebrò;

crebrò; munditiæ enim corporis, & ſanitati, & ingenio confert: *N.* Non id quæro; ſed an edatis & bibatis ex animi veſtri ſententia. *P.* Nos non edimus ex animi ſententia, ſed ex palati ſententia. *N.* Dico, An ut vultis? *P.* Maximè; nempe cum fame: & qui vult, edit; qui non vult, abſtinet. *N.* Surgitis à menſa famelici? *P.* Non omnino ſaturi; nec expedit: beluarum enim eſt expleri, non hominum. Regem quendam ſapientiſſimum narrant nunquam ſine appetitu accubuiſſe, nunquam ſurrexiſſe ſaturum. *N.* Quid editis? *P.* Quæ habemus. *N.* Putabam vos eſſe, quæ non habeatis. Sed quæ ſunt iſta tandem quæ habetis? *P.* Moleſtum percontatorem! Quæ dantur. *N.* At quæ dantur? *P.* Jentamus de mane ſeſquihorâ poſteaquam ſurreximus. *N.* Quando ſurgitis? *P.* Ferè cum ſole, qui eſt dux Muſarum, & aurora gratiſſima Muſis. Silatum noſtrum eſt fruſtum panis autopyri, & paululum butyri, aut fructuum aliquid, quales anni tempus ſuppeditat. Prandium, olus coctivum, vel pultes in pultariis? aliquid pulmentarii carnium; rapæ modò, modò braſſicæ, amylum, ſimilago, oryza. Tum diebus piſculentis lac ſerofum in gabatis, è quo ſit butyrum expreſſum, incoctis aliquot turundis panis; piſcis recens aliquis, ſi ſit in foro piſcario pretii tolerabilis: ſin ſecùs, ſalſamentum probè macerarum, hinc piſa, aut cicera, aut lentes, aut fabæ, aut lupini. *N.* Quantum cuiq; ex his? *P.* Panis quantum avemus, obſoniorum quantum eſt ſatis, non ad explendum, ſed ad alendum. Ampliſſimas epulas alibi quærito, non in ſchola, ubi ad virtutem formantur animi. *N.* Quid bibitis? *P.* Alii frigidam & liquidam; alii cerviſiam tenuem: pauci & rarò vinum, & benè dilutum. Merenda eſt, ſeu (ſi id mavis) antecœnium, aliquid panis amygdalarum, ſeu avellanarum, ficuum aridarum, uvarum paſſarum, aut ſi ſit æſtas, pyrorum, aut malorum, ceraſorum, aut prunorum: cùm verò animi gratiâ rus proficiſcimur, tum edimus lac, vel liquidum, vel coactum, caſeum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos, & alia quæ villa ſuggerit. Cœnæ caput eſt, acetarium, conciſum Iſale aſperſum,

sum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam insuso. *N.* Quid? oleo nucum aut raparum? *P.* Apagitè rem insuavem & insalubrem! Tam in lata paropside aulicoctia vervecina jurulenta, cum prunis passis, aut radiculis, aut herbulis quæ sint pro intrito; interdum tucetum saporis scitissimi. *N.* Quo condimento? *P.* Fame, omnium optimo & sapidissimo; hinc certis diebus hebdomadis aliquid assi, potissimùm vitulinæ, & hœdinæ interdum in vere; pro secunda mensa raphani perpusillum, & casei non putris, nec veteris, sed recentis, qui est quàm vetus alibilior; pyra, mala, persica, cydonia. Diebus queis carne fas non est vesci, habemus pro carnibus ova assa, aut frixa, aut elixa, singula per se, aut in librum commista in sartagine, aceto aut omphacio, non tam insuso, quàm instillato; paululum interdum piscium; & caseo succedunt nuces. *N.* Quantum cuique? *P.* Bina ova singulis, & binæ nuces. *N.* Quid? *A* cœna nunqàmne comessamini? *P.* Sæpius. *N.* Quid quæso? nam id est suavissimum. *P.* Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautissimis Athenæi, aut similium, quorum meminerunt historiæ. Utrum censes nos porcos esse, an homines? Qui ventriculi, quæ valetudo sufficeret, post quaternas refectiones comessari? Heus tu! Schola hæc est, non saginarium; dicunt etiam nihil esse pernicioſius valetudini, quàm bibere, cùm statim sis iturus cubitum. *N.* Licebítne cœnæ vestræ interesse. *P.* F. cile, modò veniâ petitâ à præceptore; quam scio illum daturum non gravatè; nam solet. Alioqui pravæ essent educationis ingerere te convivio, magistro inscio; & qui adduceret, nihil aliud quàm probrum & pudorem contraheret apud condiscipulos. *Mane paulisper.* Magister, licebítne, cum bona tua venia, puerum quendam mihi notum adhibere nostræ cœnæ? *M.* Maximè; non erit molestus. *P.* Habeo gratiam. Hic quem vides gestantem mantile pro focali, est architriclinus hujus hebdomadæ; nam hebdomarios habemus hic architriclinos, ut reges. *Ar* Lamia, quota est hora? *L.* Horas non audivi à tertia, intentus compositioni epistolæ, Florus melius id norit,

norit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit neque chartam. *F. Amicum* teſtimonium, & apud Magiſtrum itarum valde utile. Sed qui potuiſti tu id animadvertere, immerſus (ut ais) compoſitioni epiſtolari? Planè malevolentia te coegit mentiri. Gaudeo profectò, inimicum meum pro mendaci haberi; ſi quid me poſthac voluerit calumniari, carebit fide. *Ar.* Non potero alicunde cognoſcere de hora? Anthrax, tranſcurre ad Divi Petri, & inſpice horas. *An.* Index ſignat jam ſextam. *Ar.* Sextam verò? Eia pueri agite, eia, conſurgite, abjicite libros; vel quò cervi cornua. Parate menſas, inſternite, apponite ſedilia, mantilia, orbes, quadras, panem; dicto citiùs volate, ne tarditati noſtræ inſtitutor ſuccenſeat. Prome tu cerviſiam, tu hauri aquam de ciſterna, appone cyphos. Quid iſthuc rei eſt? Tam obnubilatos affers? Refer in culinam, ut famula eos fricet, & extergat probè, quo ſint nitidi & fulgentes. *P.* Nunquam tu hoc perfeceris, quamdiu ſimiam hanc habebimus miniſtram culinariam; nunquam audet fortiter confricare, quæ mundat; ità timet ſuis digitis; nec abluit, niſi ſemel, & tepida. *Ar.* Quin admones de eo præceptorem? *P.* Satius eſt queri apud famulam atrienſem; nam in ejus manu eſt mutare famulas culinarias, ſed & cum præceptore. Tu ipſe perluito hos calices, frica folio fici, vel urticis, arenâ, aquâ, nè quid hodie habeat Magiſter jure reprehendendum. *M.* Sunt parata omnia? eſt aliquid quod nos remoretur? *Ar.* Nihil omnino. *M.* Nè poſtea facturi ſimus intervalla magna inter Miſſus. *An.* Miſſus verò? Miſſum potiùs dixeris, & eum exiguum. *M.* Quid tu muſſitas? *Ar.* Dico, ut aſſideas eſſe tempus, & propemodum corrumpi cœnam. *M.* Pueri, abluite omnes manus, & os. Vah! Quod mantile? qui hic ſe extergunt ubi mundantur? curre, affer aliud purius. Sedeamus more ſolito. Eſt is puer conviva noſter? *P.* Eſt, here. *M.* Cujas eſt? *P.* Flander. *M.* Ex qua urbe illius provinciæ? *P.* Brugis, *M.* Recipe illum ſupra te. Expediat quiſque cultellum ſuum, & purget ſuum quiſque panem ſi quid hæret vel cineris, vel carbonum in cruſta.

Sacret

Sacret mensam, cujus est munus hoc hebdomade. *P. Pasce animos nostros, Christe, charitate tua, qui benignitate tua alis vitas omnium animantium : Sancta sint, Domine, hæc tua munera nobis sumentibus, ut tu, qui ea largiris, sanctus es.* Amen. *M.* Sedere quantum licet laxè, nè comprimatis mutuò; quandoquidem est satis loci. Et tu habes cultellum, Brugensis? *P.* Prodigium! Flander sine cultello, & quidem Brugensis, ubi cudantur optimi? *N.* Mihi verò cultello nihil est opus : dentibus frangam mordendo, vel digitis buccellatim comminuam. *H.* Ferunt illud de morsibus, tum gingivis, tum candori dentium esse perutile. *M.* Ubi fecisti Latinæ linguæ tyrocinium? nam non videris mihi pravè institutus. *N.* Brugis, sub *Johanne Theodoro* Nervio. *M.* Viro diligenti, docto, probo. Brugæ elegantissimæ, nisi quod pereunt indies vitio plebis profusissimæ : Quod dolendum est. Quampridem illinc venisti? N. Nudiussextus. *M.* Quàm nuper cæpisti studere? N. Abhinc annos tres. *M.* Non potest te profectus pœnitere. N. Meritò : nam & habui magistrum non pœnitendum. *M.* Sed quid agit Vives noster? *N.* Dicunt eum agere athletam, non tamen athleticè. *M.* Quid isthuc rei est? N. Quia luctatur semper, sed parùm fortiter. *M.* Cum quo? N. Cum suo morbo articulari. *M.* O luctatorem dolosum, qui primùm omnium invadit pedes! *H.* Imò lictorem sævum, qui totum corpus constringit. Sed tu quid agis? Quid cessas? videris huc spectatum veniisse, non cœnatum. Nemo vestrum attigat pileum inter cœnandum, nè quis capillus involet in patinas. Cur nos tractatis hospitem comiter? *H.* Nepotule, præbibo tibi. N. Præceptor, excipio animo libentissimo. *H.* Exinanas calicem tuum, quandoquidem exiguus haustus restat. *N.* Hoc esset mihi novum. *M.* Quid? Non exininare? Sed tu, Hypodidascale, quid dicis? quid affers novi super cœnam? *H* Ego verò nihil dico, sed hisce duabus horis multa cogitavi de arte Grammatica. *M.* Quæ tandem? *H.* Recondita sanè, & ex penetralibus disciplinæ; primùm, *Cur Grammatici posuerunt tria genera in arte, cum sint tantum duo in natura?*

tura? aut, *Cur natura non producit res neutrius generis, ſicut maſculini & fœminini*? Non poſſum cauſam excuſpere tanti myſterii. Deinde, *Philoſophi dicunt eſſe tantum tria tempora: Ars noſtra ponit quinque. Ergo ars noſtra eſt extra rerum naturam. M.* Imò tu ipſe es extra rerum naturam; nam ars in rerum natura eſt. *H. Si ego ſum extra rerum naturam, quomodo poſſum comedere hunc pavem, & has carnes, quæ ſunt in rerum natura*? *M.* Tanto tu deteritor, qui venis ab altera rerum natura, ut comedas, quæ ſunt in hac noſtra. *H.* Παράδειγμα ἀπροσδιόνυσον. Aliam ego vellem ſolutionem mearum queſtionum. Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem aut Varronem, qui has quæſtiones poſſet profligare! *M.* Quin potiùs Ariſtotelem, aut Platonem. Habes aliquid aliud? *H.* Heri vidi ſcelus capitale admitti. Ludi magiſter vici recti, capro olidior, qui in frontiſterio ſuo in pudore & fœtore docet auditores diabolarios; ter aut quater pronunciavit *volucres* accentu in penultima. Ego verò miratus ſum, terram illi non dehiſcere. *M.* Quid aliud decebat talem ludimagiſtrum dicere? & eſt alioqui in formulis Grammaticis valde detritus. Sed tu in re levi nimium tumultuaris, & facis tragœdiam ex comœdia, ſeu mimo verius. *H.* Equidem abſolvi penſum meum; nunc tuæ ſunt partes; dic tu viciſſim aliquid inter cœnam *M.* Nolo, nè tu mihi viciſſim προδιδῷς. Juſculenta hæc jam conglaciunt; affer foculum menſarium. Excalfacite aliquantum priuſquam panem intingatis. Raphanus hic non eſt eſui, adeo eſt lentus, nec minus lentæ ſunt radiculæ juſculentæ. *H.* Lentorem profectò non à macello attulerunt, ſed hic contraxerunt in noſtro penore, quâ cellâ nihil eſt penui incommodius. Neſcio quid iſthuc rei eſt; ſemper afferuntur huc oſſa emedullata. *M.* Parum habent oſſa medullarum ſub lunam ſilentem. *H.* Quid cùm eſt plena? *M.* Plurimum. *H.* Tum verò oſſa noſtra habent minimum, ſeu nihil veritis. *M.* Non exorbet nobis medullas luna, ſed noſter Lamia. Nimis hic indidit piperis, & gingiberis. Et in jure hoc, & in toto acetario, nimium menthæ, petroſelini, ſalviæ, erucæ, naſturtii, hyſ-

ſopi. Nihil puerorum & adoleſcentum corporibus æquè damnoſum, ac ſibi qui interiora ſervefaciunt. *Ar.* Quibus igitur ex herbis velles confici? *M.* Lactucis, bugloſſâ, hortenſi, & portulacâ, & petroſelini aliquid admiſceri. Heus tu Gangolfe! nè extergas libra manu aut manica, ſed ſimul ipſa, ſimul manum mantili: nam ideo tibi datur. Carnes nè attingas, niſi ab ea parte, quam tibi eſt ſumpturus. Tu, Dromo, non animad vertis te manicas tuas inficere pingui carnium? reduc eas, ſi ſunt apertæ, ad humeros; ſi non ſunt, corruga, vel complica ad cubitum: quæ ſi relabuntur, affige aciculâ: ſeu quod magis te decet, ſpinâ. Tu. Dominaſter delicatule, in menſam incumbis. Ubi id didiciſti? In hara quapiam. Heus, ſubjicite ejus cubito pulvillum. Architricline, vide nè analecta hæc pereant, reconde in promptuarium, tolle primum omnium ſalinum, hinc panem, tum lances, diſcos, mantilia, poſtremò mappam: mundet quiſque ſuum cultellum, & reponat in vaginam. Heus tu Cinciole! nè ſcalpas dentes ſcalpello; nam eſt noxium: conficito tibi denti ſcalpium pennulâ? vel bacillo tenui acumina; & ſcalpe modice, nè gingivas ſcarifices, & ſanguinem elicias. Conſurgite & abluite manus priuſquam recitetur gratiarum actio. Amove menſam: voca miniſtram, ut pavimentum hoc ſcopis verrat. Agamus Chriſto gratias: præeat verba qui ſacravit menſam. *Fl. Pro cibo temporali gratias agimus Chriſte Domine, temporarias: Fac ut pro immortalitate agamus æternas.* Amen. *M.* Ite luſum, & confabulatum, & deambulatum, quo libuerit, dum licet per lucem.

Silatum, *jentaculum.* Autopyri, *ex tota farina conſti ſine excretione ſurfurum.* Gabatæ, *ſunt profunda ſcutella.* Turundæ, *fruſta parva.* Aulicoctia, *cocta in olla jurulenta cum ipſo jure.* Tucetum, *eſt caro minutim conciſa & in elixa.* Id eſt, *Reſponſum alienum à propoſito,* Id eſt, *præter rem reſpondeas.* Foculus menſarius, *eſt calfactorium menſæ aptum.* Sub lunam ſilentem, *prope noviliunium.* Analecta *reliquiæ quæ colliguntur.*

Garri

Garrientes.

Nugo, Turdus, Graculus, Bambalio.

ASsideamus in hac trabe: tu, Gracule, è conſpectu in ſaxo illo, modò nè impedimento ſis quò minus cernamus prætereuntes. Apricemur non ad hunc parietem egregiè ſoli oſtentum. Quàm grandis truncus! Et cui uſui? *T.* Ut nos hic ſedeamus. *N.* Oportet fuiſſe proceriſſimam & latam arborem, unde eſt ſumptus. *T.* Quales ſunt in India. *G.* Qui ſcis? Fuiſti tu in India cum Hiſpanis? *T.* Quaſi ſcire aliquid te regione quapiam non poſſis, niſi in ea fueris: ſed dabo tibi autorem meum. Plinius ſcribit in India creſcere ad eam altitudinem, quæ non poſſit jaculo ſuperari,

Et gens illa quidem ſumptis non tarda pharetris.

ut ait Virgilius. *N.* Scribit etiam Plinius, Turmam equitum condi ſub ramis. *T.* Nemo id miretur, qui ſcirpos illius regionis conſideret, quibus infirmi falciunt gradum, divites duntaxat. *G.* Heus, quota eſt hora? *N.* Nulla: nam horarum tintinnabulum nunc ſunditur. *A*dfuiſti? *G.* Non ſum auſus: nam aiunt rem eſſe periculoſam. *N.* Ego interfui, & vidi innumeras mulieres pregnantes trantilire canalem fuſionis, qui eſt ſub terram conditus. *T.* Audivi hoc illis eſſe ſalutare. *G.* Ea eſt colus philoſophia, ut dicunt: ſed de hora quærebam. *N.* Quid tibi opus eſt horâ? Si quid vis agere, dum eſt opportunitas, eſt hora. Sed ubi eſt horologium tuum viatorium? *G.* Excidit mihi nuper, cùm fugerem carnem olitoris poſt decerpta pruna *T.* Ego te currentem vidi de feneſtra: ſed quò te recepiſſes ſpectare non potui; quia impedimento mihi erat hortus penſilis, quem ibi mater affixit patre invico, & multum reclamante: Mater verò in propoſito conſtans, obtinuit nè tolleretur. *N.* Quid tu? Tacebas? *T.* Flebam tacitus: Quid enim aliud agerem diſſentientibus mihi chariſſimis capitibus? tametſi mater jubebat me ab ſe ſtare, & clamare ſtrenuè. Sed mihi non erat cordi quicquam adverſus patrem murire, Ergò miſſus ſum ad ſcholam, quatuor continuis diebus injentatus à matre irata, & dejerante

jerante, me non esse ex se natum, sed commutatum à nutrice, de quo ait dicturam se nutrici diem apud Prætorem capitalem. *N.* Quid rei est Prætor capitalis? An non Prætor omnis habet caput? *T.* Quid ego scio? Sic illa dixit. *G.* Hem! Qui sunt isti penulati & ocreati? *N.* Galli sunt. *G.* Quid? Estnè pax? *T.* Bellum narrabant futurum, & quidem atrox. *G.* Quid afferunt? *T.* Vinum. *N.* Exhilarabunt multos. *G.* Scilicet, non solùm vinum exhilarat, sed vini mentio & recordatio. *N.* Vinosos utique. Meâ nihil refert, qui aquam bibo. *G.* Nunquam facies bonum carnem. *T.* Nosti illam mulierem. *G.* Non Quærnam est? *T.* Aures habet grossipio obturatas. *G.* Quid ita? *T.* Nè quid audiat; quia malè audit. *N.* Quàm multæ pessime audiunt auribus patentibus & bene perforatis! *T.* Credo huc pertinere, quod est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus. Surdaster erat. *M.* Crassus: sed illud pejus quòd male audiebat. *N.* Non dubium est, quin hoc ad infamiam sit referendum. Sed heus tu Bambalio, inveniſti tuas Tusculanas quæstiones? *B.* Etiam, apud propolam: adeò interpolatas, ut non agnoscerem. *N.* Quis surripuerat? *B.* Vatinius: quid illi malè sit. *G.* Vah hominem, manibus aduncis & picatissimis! Nè admittas eum nunquam ad tuas capsas, nec ad scrinia, si vis omnia esse salva. Nescis illum crumenisecam existimari ab omnibus, & de crumenisecio accusatum apud gymnasiarcham? *N.* Soror puellæ illius enixa est heri gemellos. *G.* Quid mirum? Mulier quædam viâ Salariâ ad leonem galeatum, peperit nudiustextus tergeminos. *N.* Plinius dicit, ad septimum posse procedi. *T.* Quis vestrum audivit de uxore Comitis Bataviæ? quam ferunt uno partu tot edidisse quot sunt in anno dies, ex imprecatione mendicæ cujusdam: *G.* Quid istud fuit de mendica? *T.* Mendica hæc liberis onusta petiit ab hac Comite stipem: illa, ubi conspexit tot pueros, convitio illam abegit, scortum vocitans: negabat enim posse fieri, ut ex uno viro tantam sobolem suscepisset. Innocens mendica precata est divos, ut si se castam & puram scirent, darent Comiti ex marito suo tot fœtus uno conceptu, quot sunt in anno dies. Et

ità contigit: oſtenditurque propago numeroſa illa in oppido quodam illius inſulæ. *G.* Malo credere, quàm exquirere. *N.* Omnia ſunt Deo poſſibilia. *G.* Imò verò facillima. *N.* Non noſti illum onuſtum retibus, comitatum canibus, cum cauſia & peronibus, vehentem cantherio ſtrigoſiſſimo? *T.* Eſtnè Mannius verſificator? *N.* Eſt planè. *T.* Quænam tanta metamorphoſis? *N.* Ex Minerva tranſiit ad Dianam, id eſt, ab honeſtiſſima occupatione ad inanem & ſtultum laborem Pater ejus mercimoniis facundis auxerat rem. Hic paternam artem dedecori ſibi eſſe ducit, vertit ſe ad alendos equos, & venationem, non aliter ratus poſſe nobilitatem generis venari. Nam, ſi quid ageret utile, non haberetur pro nobili. Sequitur eum venantem talis, Curius per-eruditus homo, aleator famoſiſſimus, & qui probè novit taxillos mittere compoſitos: domi habet ſodalem Tricongium. *T.* Imò amphoram: *G.* Imò ſpongiam. *N.* Imò arenam Africæ aridiſſimam. *B.* Aiunt illum ſemper ſitire. *N.* An ſitiat neſcio, ſemper certè paratus eſt potare. *B.* Auſculta luſciniolam illam. *G.* Ubinam eſt? *B.* Non vides eam in ramo illo ſedentem? Vide. Ut canit ardenter, nec intermittit! *N.* *Flet Philomela nefas.* *G.* Quid mirum dulciter eam garrire quæ ſit Artica, ubi etiam fluctus maris non ſine numero alliduntur litrori? *N.* Plinius ſcribit, eam præſentibus hominibus diutiùs & accuratiùs cantare. *T.* Quid cauſæ eſt? *N.* Ego tibi cauſam aperiam. Cuculus & philomela eodem cantant tempore, verno ſcilicet, ab *Aprili* medio ad *Maium* exactum, aut eò circiter. Hæ duæ aves in contentionem venerunt de ſuavitate concentus. Quæſitus eſt judex; & quia de ſono erat certamen, aptiſſimus viſus eſt ad eam cognitionem aſinus, qui præter cæteras animantes grandes haberet auriculas. Aſinus, repudiatâ luſciniâ, cujus ſe harmoniam negaret intelligere, victoriâ cuculo adjudicavit. Philomela ad hominem appellavit, quem ubi videt, agit ſtatim cauſam ſuam; canit diligenter, ut ſe illi approbet, ad vindicandam injuriam ab aſino acceptam. *G.* Habeo cauſam poeta dignam? *N.* Quid ergò expectabas philoſopho dignam? Poſce id à novis illis magiſtris

Parisiensibus. G. Plerique illorum vestibus sunt philosophi, non cerebo. N. Quid ità vestibus? nam coquos potius dixeris, aùt muliones. G. Quia gestant eas crassas, detritas, laceratas, lutulentas, immundas, pediculosas. N. Erunt ergò philosophi Cynici. G. Imò Cimici: non, quod videri affectant Peripatetici; quippe *Aristoteles*, sectæ princeps, cultissimus fuit. Ego verò longum valedico jam nunc philosophiæ, si aliter non possum esse philosophus. Quid enim pulchrius, & homine dignius, quam munditias, ut civilis quidam cultus in victu & vestitu? Ea in re antestant, meâ tententiâ, Lovanienses Parisiensibus. T. Quid tu? Non putas esse impedimento studiis nimiam curam munditiæ atque elegantiarum? G. Ego quidem munditiem probo; anxiam & morosam illius curam improbo. N. Damnas tu elegantias, de quibus scripsit Valla tam diffusè, quásq; adeò diligenter commendant nobis nostri præceptores? G. Alia est verborum in loquendo elegantia, alia rerum in vestiendo. T. Scitis quid est mihi narratum à tabellario Lovaniensi? N. Quid tandem? T. Clodium ardere perditè in puellam quandam; & Lusconem transtulisse se ad mercatum am à literis, hoc est *Ab equis ad asinos*. N. Quid audio? T. Clodium noratis omnes succi plenum, rubicundum, bene habitum, hilarem, vultu renidenti, comem, festivum confabulatorem nunc refert ille esse exuccum, exanguem, pallido colore, atque adeò lurido, imbecillum, horridum, trucem, taciturnum, fugitantem lucis & humani consortii; nemo, qui illum vidisset priùs, jam agnosceret. N. O miserum adolescentem! Undè id mali? T. Ex amore. N. At unde amor? T. Quantum ex oratione tabellarii potui colligere reliquerat seria & solida studia, dediderat se totum poetis lascivis, Latinis, & linguæ vulgaris; indè primi animi præparatio, ut siqua ignis scintilla in illum incideret formitem, quantumlibet exigua, subitò inflammaretur velut stuppa; tradiderat se somno & otio. N. Quid necesse habes plures aut majores causas amandi commemorare? T. Nunc insanit; ambular plerunque solus; semper autem vel tacitus, vel cantillans aliquid & modulans; scribit versus

ſus ſermone vernaculo. N. Scilicet quos legat ipſa Lycoris. G. Chriſte averte ab animis noſtris tam pernicioſum morbum. T. Niſi me ingenium Clodii fallit, recipiet ſe aliquando ille ad frugem meliorem: peregrinatur animus ejus in nequitia, non habitat. G. Et ille alter quas mercaturas exercet? T. Miſit ad patrem epiſtolam flebiliter conſcriptam de miſera conditione ſtudiorum, quam, quòd eſſet *apertilis, legit ipſe tabellarius Pater homo craſſæ Minervæ, tranſdidit eum à chartis ad lanas, pannos, glaſtum, piper, gingiber, cinnamonum. Nunc ille ſuccinctus bracchâ, mirè diligens & ſedulus in aromataria taberna, vocat adventores, excipit blandus, ſcandit, deſcendit per ſcalas infeſtiſſimas, profert ſuas merces, vertit, invertit, mentitur, perjurat: omnia ſunt illi leviora, quàm ſtudere, N. A puero novi illum attentum ad rem, & delectari numulis: itaque potiorem habuit numationem quàm literaturam, & vile lucrum antepoſuit excellentiæ eruditionis. Aliquando pœnitebit eum. T. Sed ſerò. N. Indubié; provideat nè accidat ſibi, quod ſuo conſobrino. T. Cui? N. Antonio in angiportu pomorum ad tres graculos. Non audiſti, illum ſuperiore anno decoxiſſe? G. Quid decoxit, quæſo? Eſtne hoc tantum malum? an non quotidie id fit in culinis omnibus? T. Decoxit rem. G. Quam rem? T. Alienam, & conturbavit. G. Nihílne reddidit creditoribus? T. Ex compactione: nam receperat ſe in aſylum: uncias ternas ex libris ſingulis. G. Hoc vocas tu decoquere, cùm nihil ſit crudius? Sed quomodo amiſit? T. Audivi equidem nuper de patre, non ſatis tamen intellexi; narrabat pater cum feciſſe verſuras damnoſiſſimas, quæ degluberunt eum, & devorârunt uſque ad oſſa. G. Quid rei eſt verſura? quid deglubere? T. Nè ego quidem novi; credo eſſe aliquid de furibus. N. Vides illum obeſum? Quem putes vix ſe poſſe commovere, petauriſta eſt & ſunambulus. G. Ah! Tacè; rem narras incredibilem. T. Non ipſe quidem ſuo corpore, ſed calcibus. G. Afferebat aliquid aliud novi tabellarius de noſtris ſodalibus? T. Etiam de Hermogene, qui in omni noſtro certamine ſemper ferebat primas; is ad-

mirabili mutatione ex ingenioſiſſimo, & (ut ætas illius ferebat) doctiſſimo, repentè factus eſt tardiſſimus & rudiſſimus. N. Tale quiddam ſæpe vidi accidere in quibuſdam acutulis. B. Aiunt id fieri cùm ingenii acumen non eſt ſolidum; ut in ſcalpellis, quorum acies facilè retunditur, præſertim ſi quid ſecet paulo durius. G. Quid? Eſtnè acies in ingenio ſicut in ferro? B. Neſcio; ferrum ſæpe vidi, ingenium nunquam vidi. N. Quid factum eſt adoleſcentulo illi pagano, qui ſuperiori menſe exhibuit nobis prandium adventorium, refertum deliciis ruſticis; Ad quem à fuga retrahendum præceptor miſerat quatuor fugitivarios? Et erat formoſulus. T. Venuſtus aſinus. Puella amanuenſis amitæ meæ, quæ puella eſt illi ſoror patruelis, convenit illum nuper in pago ſuo, nudo capite, impexum, horridum, ſentum, cum gallicis, & tunica villoſa, levidenſa, vendentem in trivio quodam chartaceas imagines, & tabellas elementarias, cantantem cantiones novas in circulis. G. Oportet illum eſſe ortum claro ſanguine. T. Qui iſthuc? G. Quoniam pater ejus eſt de genere Coclitum. N. Non tam id arguit nobilem virum, quàm bonum jaculatorem; Collimabit facilè. T. Aut fabrum tignarium, qui *oculo rubricam dirigit uno*. N. Nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat mihi ſignificationem aliquam virtutis. G. Quid ità? N. Quia nec amabat ſtudia, nec præceptorem reverebatur, (quod eſt perditi animi argumentum evidentiſſimum) & lenes irridebat, & calamitoſos ſubſannabat. Sed quis eſt iſte ſericatus, torquatus, bracteatus auro? G. Ex genere clariſſimo; matrem habet nobiliſſimam & fœcundiſſimam. N. Quam? G. Terram; & vix credas quas ſemper facias dilicias; dicas puerulum in cunis adhuc & crepundiis vagientem. N. Atqui lanugo illi incipit jam per malas ſerpere. B Hem! Obſervator venit; expedite libros, explicate, incipite evolvere. G. Nec fuit his multis hebdomadibus obſervator magis curioſus, & qui tam gauderet deferendis ad magiſtrum criminibus. B. Utinam ſaltem nos veræ culpæ reos ageret! Sed calumniatur plerunque. N. *Hic murus aheneus*

abeneum eſto. NIL *conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.* Sed quieſcere: ego illum ſtatim ſugabo. *Obſ.* Quid tu dicis, Vacia? N. Quid tu, Vatrax? *Obſ.* Quid tu, Vatrachomyomica? Sed joco amoto, Quid hic agitur? *N.* Quid ageretur? Quod inter bonos ſcholaſticos & ſtudioſos: Legitur, ediſcitur, diſputatur. Dic ſodes capitulum lepidiſſimum; Quid eſt apud Virgil. *Tranſverſæ tuentibus hircis. Obſ.* Bene facite; pergite ſtudere, ut bonæ indolis adoleſcentes decet: mihi aliud nunc eſt negotii; vos valebitis. *N.* Satis nugatum eſt; revertatur ad ludum: ſed priùs relegamus, quæ præceptor explicavit, tum ut diſcamus, tum illi placeamus, & nos approbemus, quòd cuique noſtrum debet eſſe in votis, non minùs quàm patri.

Cauſia, *eſt pileus adverſus æſtum.* Compoſitos, *ita ut cadant ut upſe vult. Proverbium Apertilis, non obſignata, & quæ aperiri poſſit integre.* Conturbavit, *rationes ſcilicet, nolens ſolvere creditoribus,* Prandium adventorium, *pro ſuo fælici adventu* Fugitivarii, *qui retrahunt ſervos à fuga* Amanuenſis, *quam hera habet ſemper ſibi paratam ad manum.* Gallica, *ſocci lignei.* Villoſa levidenſa, *craſſa, qualis eſt Friſia,* Collimabit, *attinget ſcopum.*

Iter & Equus

Philippus, Miſippus, Miſoſpudus, Planetes, Puer, Ruſticus.

VUltíſne proficiſcamur animi gratiâ Bononiam, quæ eſt ad Sequanam? *Miſip.* Et *Miſo.* Nihil malumus die præſertim ſereno, & à ventis ſilenti: tum etiam in noſtro pædagogio ſeriato. *Ph.* Cur non eſt nobis operarius? *Miſo.* Quia Pandulphus madefactus eſt hodie ingenti prandio magiſtros omnes, in honorem laureæ ſuæ magiſtralis. *Pl.* Vah! Quantum potabitur! *Miſ.* Multò plus ſitietur. *Miſip.* Ego habeo aſturconem. *Ph.* Et ego equum meritorium conductum de luſco impoſtore. *Miſo.* Ego & Planetes vehemur rhedâ: reliqui, ſi videtur, vel à pedeſtres ſequentur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra curſum amnis. *Pl.* Imò equis trahetur. *Miſo.* Ut erit cordi: nam nobis pedeſtre iter magis placet,

cet. *Ph.* Eia puer, fræna equum meum, & insterne. Quid (malum!) manno indis lupatum? orna potius frænulo illo levi cum bullis. *Pl.* Hui! Nec oream habet nec aureas. *P.* Si scirem quis fregisset, ego illi frangerem. *Misip.* Quid tu nunc dicis concitatus? *Ph.* Panem in cœna. Accipe, unde poteris, accommodatò. *Pl.* Scilicet in mediis pædagogiis quæres tu vel equorum ornamenta. *Ph.* Supple igitur quæ desunt ex hoc func. *Pl.* Erit deforme. *Ph.* Abi, insane. Quis videbit extra urbem? Antilena est dissuta. *Ph.* Sarcias ligulâ astrictoriâ aliquâ. *Pl.* Non habet postilenam. *Ph.* Nec est opus. *Pl.* Magnum equitem, & exercitatum! Delabetur ephippium ad collum, & effundet te equus supra caput. *Ph.* Quid ad me? Lutosa est magis via, quàm lapidosa; inficiar cœno, non cruentabor. Sed si hæc omnia apparanda, non hinc decedemus ante vesperum; adduc equum qualicunque ornatu. *Pl.* Paratus est, conscende. Ah! Quid agis? pedem dextrum ponis priorem in stapeda? *Ph.* Utram ergò? *Pl.* Sinistrum; & habenas sinistra manu rege: dextra cape hanc virgulam, quæ erit pro calcaribus. *Ph.* Non indigeo; calcanei erunt mihi vice calcarium. *Pl.* Jubellium Taurcam videtis, aut, qui cum hoc est congressus, Asellum. *Ph.* Apagè historias in procinctu. Ubi reliqui? *Pl.* Ite; ego comitabor vos pedester. *Misip.* O equum molestissimum succussatorem! ossa mihi omnia contuderit, priusquam perveniamus in oppidulum. *Ph.* Quid (malùm) est stratum istud tuum? clitella est, ut puto. *Misip.* Paulò minus. *Ph.* Quanti? quanti? *Misip.* Numis Turonensibus quatuordecim. *Ph.* Equum ipsum cum suo victu & vestitu tanti non emerim: Nec videtur mihi equus vector, nec ephippiarius, sed jumentum clitellarium & jugale, aut dorsuale; animadverte, quæso. Ut passim cespitat? vel in chartam, aut latum culmum impingeret. *Misip.* Quid tu de eo dicis? Pullus est adhuc. Sed garrias quæ voles, Vides tu hunc equum? is qualis qualis est, me heret, aut ego illum. *Pl.* Ungulam habet tenerrimam, miser. *Ph.* Quid admonuit te tam accuratè unoculus, cùm tibi eum insterneret?

neret? *Miſip.* Rogavit verbis amantiſſimis, nè duo inſideremus equo, alter in ſtrato, alter ſuper clunes, & ut in equili diligenter ei ſubſternerem. *Pl.* Nimirum eget miſellus, qui latera habet nudata à carne. *Ph.* Quid agitis vos? Non aſcenditis in rhedam? *Pl.* Probè mones; rhedarius petit nunc altero tanta plus quàm quanti eamus pacti. *Ph.* Cum rhedariis eſt vobis res, & cum naviculatoribus; facilè conficietis omnia, & ex animi ſententiâ; genus hominum eſt id mite, manſuetum, come, urbanum, pium. Rhedarii ſunt ſex terræ, naviculatores ſex maris; date illi dimidium ejus, quod plus poſcit. *Pl.* Quotam eſſe jam horam cenſetis? *Ph.* Ex ſole conjicio eſſe ultra decimam. *Pl.* Appetit jam meridies. *Ph.* Itáne? Heus Miſippe! Eamus; ſequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum; ea eſt taberna diverſoria, ſita contra regiam pyramidem, non procul à domo Curionis. *Miſip.* Quà egrediemur? *Ph.* Per portam Marcellinam, ad dextram ſimplici viâ & directâ. *Miſip.* Imò teneamus hanc ſemitam; via jucunda, & placida. *Ph.* Minimè verò; nihil commodius, ac tutius quàm via regia; Nam transverſis itineribus amittemus comites; præſertim quòd trames ille, niſi me fallit memoria, eſt valde ſinuoſus, & ambagioſus. *Miſip.* Qui ſunt iſti haſtati? Videntur milites ex iſtis mercenariis. *Ph.* Quid agendum? *Miſip.* Revertamur, nè nos ſpolient. *Ph.* Progrediamur, nam facilè evademus éos curſu equorum per campos. *Miſip.* Quid ſi geſtent tormenta manuaria? *Ph.* Nihil tale cerno, ſed ſolas fariſſas. *Miſip.* Accede propiùs puer. *Pu.* Quid rei eſt? *Miſip.* Non tu vides illos Germanos? *Pu.* Quos? *Miſip.* Illos huc venientes adverſum nos. *Pu.* Planè ſunt Germani; ſed Pariſienſes ruſtici duo, cum ſuis baculis. *Miſip.* Profectò ità eſt. Bene ſit tibi, animam mihi & virum reddidiſti. Sed ubi Miſoſpudus & Planetes? *Pu.* Rhedarius iratus quòd non quantum poſtulaverit accipiat, duxit eos viâ ſalebroſâ, equi dum magnâ enituntur viroras in alto cœno hærentes extrahere, temonem & helcia confregerunt; tum canthi revulſi ſunt cum clavis, & ipſo

rotam

rotam ſufflaminaverat imprudens, bili excæcatus: nunc ea reficit ſtomachabundus, & convitians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrociſſimis. *Ph.* Quæ capiti illius ſint. *Pa.* Puto eos rhedâ relicta tranſituros in ſarracum, quod ſine onere habes iter Bononiam Glaucus & Diomedes ingreſſi erant in ſcaphan quandam: ſed nautæ negant ſe hoc vento poſſe remis aut contis agere navigium: equos helciarios narrant omnes eſſe occupatos, neſcio quâ materiâ vehenda; ità nondum religâ aut prymneſium. *Ph.* De naulo nihil novi? *Pl.* Nihil prorſum. *Ph.* Mirum eſt; ſed conjicio quid futurum ſit; non pervenient illi Bononiam ante ſerum diei. *Miſip.* Quid tum? ſumemus diem craſtinum totum ad reficiendum animum. Aſpice ut fluviolus ille leniter labatur, aquæ planè cryſtallinæ inter ſcrupos aureos; Quam jucundum murmur! Audis luſciniolam, & carduelem? Profectò territorium hoc Pariſienſe amœniſſimum eſt. *Ph.* Quod ſpectaculum poteſt eſſe huic par! Quam placido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa plenis ſinibus, & ſecundo vento! mirifice his omnibus redintegrantur animi; O pratum miro artificio veſtitum! *Miſip.* Nempe ab admirabili artifice. *Ph.* Quàm ſuavem odorem eructat! *Miſip.* Hàc, ad ſiniſtram flectito, ut vites cœnum tenaciſſimum, in quo gradarius tuus ſtatim unguem amitteret. Quàm contrarius hic campus ſuo vicino, obſitus ſitu ſqualidus, cariоſus, horrens petris, & ſpinis armatus! *Pa.* Non vides eſſe agrum ruderarum ex villæ ruinis? & alioqui frumentarius eſt. Hyberno pulvere, verno luto, magna farra Camille metes. *Ph.* Quæſo, cantilla verſus aliquot, ut ſoles. *Miſip.* Placet.

Fœlix illi animi, diviſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci veſplendens gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus:
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Ph. Verſus facetiſſimos, & graviſſimos! Cujus, quæſo, ſunt? *Miſip.* Non agnoſti? *Ph.* Non. *Miſip.* Angeli Politiani. *Ph.* Vetuſtiores putavi; & habent gratiam antiquitatis.

quitatis. Suſpicor nos deerrâſſe. *Miſip.* Heus bene vir! Quò itur Bononiam? *Ruſt.* Abberraſtis; obvertite cantherios veſtros ad bivium illud, & tenete viam quam rodit flumen; ea vos non ſinit falli, recta eſt, & ſimplex uſq; ad vetuſtam quercum; indè ad manum hanc vos præcipitate. *Miſip.* Habemus gratiam. *Ruſt.* Ducat vos Deus. *Miſip.* Mallem currere, quàm ſic ab equo iſto concuti. *Ph.* Tanto cœnabis avidius. *Miſip.* Imò non potero cœnare delaſſitus & confractus toto corpore; citiùs quærram de lecto, quàm de menſa. *Ph.* Sede conjunctis cruribus non divaricatis; minùs ſenties laborem. *Miſip.* Hoc eſt fœminarum; & facerem, niſi metuerem deriſus & ſannas prætereuntium. *Pl.* Siſte parumper, *Philippe*, dum hic faber ferrarius calciârit aſturconem tuum, cui excuſſa eſt ſolea dextri pedis. *Miſip.* Quin potiùs moremur hic, ut clauſo diverſorio ſub dio dormiamur. *Ph.* Quid tum? in aperto mundo an non id præſtabilius, quàm in clauſo? Gravius eſſet, quòd incœnes.

Pedeſtre, *idem quod* terreſtre. Otea, *corrigia quæ eſt ſub ore.* Area, *corrigia ad aures.* Antilena, *eſt lorum antè pectus.* Poſtilena, *lorum obſtratum ad caudam.* Subſternere, *palearn ad eubandum.* Curio, *eſt ſacerdos, qui præeſt paræciæ*, curatus *vulgo* Tormenta manuaria, *quæ ſcolopetas vocant.* Equi helciarii, *qui trahunt navigium, aut ſimilia.* Prymne ſium *funis eſt, quo naviculæ terræ alligantur.*

Scriptio.

Mauricus, Mendoza, Puer, Magiſter.

ADfuiſtin' hodie cùm ille haberet orationem de utilitatibus ſcribendi? *Men* Ubinam? *Man.* In auditorio Antonii Nebriſſenſis. *Men.* Minimè verò; ſed tu recenſe, ſiqua hæſerunt memoriæ. *Man* Quid ego recenſeam? Dixit tam multa, et omnino propè exciderint. *Men.* Ergò contigit tibi quod de vaſis anguſti orificii Quintilianus dicit, quæ ſuperfuſam humoris copiam reſpuunt; ſenſim ſi inſtilles, recipiunt. Sed nihil retinuiſti pœnitus. *Man.* Propemodum nihil. *Men.* Aliquid igitur. *Man.* Perpuſillum. *Men.* Iſthuc ipſum perpuſillum fac mihi etiam commune. *Man.* Primùm omnium, Aiebat

eſſe

esse perquam admirabile, tantam varietatem humanarum vocum paucis potuisse literis comprehendi: deinde, Amicos absentes posse inter se beneficio literarum colloqui. Addebat, Nihil esse visum mirabilius apud insulas istas à regibus nostris recens inventas undè aurum affertur, quàm posse inter se homines aperire quæ sentiant, tanto intervallo regionum, missa chartulâ aliquâ maculis nigris distincta. Rogabant enim, an papyrus sciret loqui. Hæc ille, & alia permulta, quæ sum oblitus. *Men.* Quamdiu dixit? *Man.* Horas duas. *Men.* Ex tam longa oratione tam paucula mandâsti memoriæ? *Man.* Mandavi quidem memoriæ: sed ea noluit retinere. *Men.* Planè dolium habes filiarum Danai. *Man.* Imò excepi cribo, non dolio. *Men.* Accersamus aliquem, qui tibi ea quæ ille dixit redigat in memoriam. *Man.* Mane tamen: nam aliud quiddam cogitatione quæro. Teneo. *Men.* Eloquere tandem. Cur non excipiebas pennâ? *Man.* Non erat ad manum. *Men.* Nè pugillares quidem? *Men.* Nè pugillares quidem. *Men.* Exprime hoc tandem. *Man.* Ausugit jam: Tu excussisti menti, tam odiosè interpellando. *Men.* Hui! Tam citò:? *Man.* Rediit in memoriam. Ex autoritate nescio cujus Scriptoris, affirmabat nihil esse ad magnam eruditionem compendiosius, quàm probè ac celeriter pingere. *Men.* Quis est autor? *Man.* Nomen sæpe audivi, sed memoriâ effluxit. *Men.* Ut alia. Sed huic præcepto non paret vulgus nostræ nobilitatis, quæ pulchrum & decorum sibi esse ducit, rescire literas formare: dicas scarificationem esse gallinarum, & nisi præmonitus sis cujus sit manus, nunquam divinâris. *Man.* Et ea de causa vides, quàm crassi sint homines, quàm amentes, & opinionibus corruptissimis. *Men.* Quomodo sunt vulgus, si nobiles? an non hæc multùm inter se distant? *Man.* Quia vulgus non vestibus & professionibus distinguitur, sed vitâ, & judicio de rebus integro. *Men.* Vin' ergò ut nos à vulgari ista inscientia vindicemus? Tradamus non huic exercitamento. *Man.* Nescio quo pacto naturale est mihi, distortè, inæqualiter, perturbatè exarare literas.

Men.

Men. Hoc habes nobilitatis; exerceas te; nam affuefactio mutabit, quod naturale eſſe ducis. *Man.* Sed ubi is habitat? *Men.* Ex me tu id quæris, qui nec audivi hominem, nec vidi, cùm ipſe eum audieris tu? Quantum intelligo, velles omnia ingeri tibi prægnanſa in os. *Man.* Nunc commemini. Aiebat ſibi domum conductam juxta ædem divorum, Juſti & Paſtoris. *Men.* Eſt ergò vicinus veſter. Eamus. *Man.* Heus puer! Ubi eſt magiſter? *P.* In illo conclavi. *Man.* Quid agit? *P.* Docet quoſdam. *Man.* Significa illi aſtare hic præ foribus, qui huc etiam veniunt, ut ab eo doceantur. *Mag.* Qui pueri ſunt iſti? Quid petunt? *P.* Te cupiunt conventum. *Mag.* Admitte eos ad me rectà. *Man.* & *Men.* Optamus tibi ſalutem, & omnia proſpera, magiſter. *Mag.* Et ego viciſſim vobis fœlicem huc ingreſſum. Soſpitet vos Chriſtus. Quid eſt? quid vultis? *Man.* Doceri abs te artem iſtam quam profitere, ſi modo vacat, & ſi vis. *Mag.* Profectò oportet vos eſſe pueros honeſtiſſimè educatos, qui & ſic loquamini, & tam modeſto ſitis ore. Nunc verò magis, cum totâ facie ſuffudit ſe vobis rubor: confidite filii; nam iſte color virtutis eſt. Qui vocamini? *Man.* Manricus & Mendoza. *Mag.* Nomina ipſa teſtantur ingenuam educationem, & generoſos animos. Ità demum eritis verè nobiles, ſi iis artibus excolatis animos, quæ maximè ſunt digniſſimæ claris natalibus. Quantò magis ſapitis vos, quàm multitudo iſta nobilitatis, qui eò ſe habitum iri generoſiores ſperant, quò imperitiùs pingant literas. Sed minimè eſt hoc mirandum, quandoquidem perſuaſio hæc dementiam nobilitatis jampridem invaſit, Nihil eſſe abjectius, aut vilius, quàm aliquid ſcire. Ergò videre eſt illos epiſtolis, à librariis ſuis compoſitis ſubſcribentes id quod legi nullo pacto poteſt, nec ſcias à quo tibi epiſtola mittatur, niſi ſit à tabellario prædictum, aut ſignum agnoſcas. *Man.* Id modò ego & Mendoza querebamur. *Mag.* Sed venitis huc armati? *Man.* Minimè verò, bone præceptor: vapularemus à noſtris pædagogis, ſi auſi eſſemus arma hac ætate vel aſpicere, nedum tangere. *Mag.* Ah, ah! Non loquor de armis

armis crudelitatis; ſed de iſtis ſcriptoriis, quæ ad præſentem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum pennis? *Men.* Quid rei eſt theca pennaris? An ea, quem nos calamariam nominamus? *Mag.* Ea ipſa; nam antiquiſſimi homines ſolebant ſtylis ſcribere; quibus ſucceſſerunt calami, & potiſſimum Nilotici. Agareni, ſi quos vidiſti, arundinibus ſcribunt à dextra in ſiniſtram; ſicut omnes penè ad Orientem nationes. Europa Græcos ſecura, contra, à ſiniſtra in dextram. *Man.* Etiam Latini? *Mag.* Latini quoq; fili; ſed hi à Græcis habent originem, & olim veteres Latini ſcribebant in membrana deletili, quæ vocabatur palimſeſtos, tum unâ tantùm facie, nam qui utrinq; erant, libri conſcripti, opiſthographi dicebantur; quales fuit Oreſtes ille Juvenalis, ſcriptus & in tegor nec dum finitus. Sed hæc aliàs; nunc ea quæ inſtant anſerinis pennis ſcribimus; aliqui gallinaceis. Veſtræ iſtæ ſunt egregiè habiles; nam ſunt caule amplo, & nitido & firmo. Detrahite plumulas ſcalpello, & detruncate aliqui è caude; tum eradite, ſiquam habent ſcabriciem, nam levigatæ fiunt aptiores. *Man.* Nunquam ego gero niſi deplumatas & nitidas; ſed inſtitutor meus docuit me eas leves facere ſalivâ & affricatione ad adverſam tunicam, vel fœminicrurcalia. *Mag.* Præſens conſilium. *Men.* Doce nos aptare pennas. *Mag.* Primùm omnium, Reſcindetis utrinque caput. ut fiat bifurcata; tum, In ſuperiore patre inciſuram facite ſcalpello ſenſim ducto, quæ crena vocatur; hinc, æquate duos illos pedunculos, ſeu mavultis nominate creſcula, ità tamen, ut altius ſit dextrum, in quod penna ſcribendo incumbit; id tamen diſcrimen vix perceptibile oportet eſſe. Pennam ſi firmiùs vis chartæ imprimere; tribus digitis teneto; ſin celeriùs duobus, pollice & indice, more Italico. Nam medius inhibet magis curſum, & moderatur, nè ſe immodicè effundat, quam adjuvat *Man.* Profer atramentarium. *Men.* Hem! Cornu atramentarium elapſum eſt mihi venienti huc. *Mag.* Puer, profer ampullam illam; atramentum ex ea effundemus in hoc mortariolum plumbeum. *Men.* Siñe periculo? *Mag.* Ità hauries pennâ liquidùs,

quidiùs, & commodiùs: nam in gossipio, vel filo bombycini, aut lini, cùm pennam intingis, adhæret semper crenæ fibra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo fit mora scriptioni: aut si non detrahas, lituras, verius effingas, quàm literas. *Men.* Ego ex sodalium consilio linteolum Meritense indo, aut bombycinum leve ac tenue. *Mag.* Istud verò est satius. Cæterùm multò præstat, solum atramentum infundere in mortariolo quidem fixo: nam quod circumgestandum est, huic omnino opus est periculo. Cæterùm habetis chartam? *Men.* Hanc. *Mag.* Asperam admodum, & quæ pennam remoretur, nè inoffensè decurrat, quod est studiis noxium. Nam dum luctaris cum scrabitie chartæ, elabuntur multa ex iis, quæ scribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ, densæ, duræ, scabræ, librariis relinquite; quæ ideò librariæ nuncupantur, quòd ex eis fiant ad diuturnitatem libri: nec illam quotidiano usui parabitis grandem, augustam, sive imperialem, quæ de rebus sacris Hieratica nominatur; quales videtis in libris sacrarum ædium. Acquirite vobis chartam epistolarem, quæ ex *Italia* affertur optima, tenuissima, & firma: vel vulgarem illam, quam ex Gallia important, quam passim invenietis venalem in singulos codices numis octonis plùs minùs: dabitur vobis pro corollario philyra una aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus. *Men.* Quæ est horum nominum ratio? nam sæpe dubitavi. *Mag.* Emporetica de Græco venit, ab involvendis mercibus; & bibula, quòd atramentum absorbeat; ità non erit vobis opus surfuribus, aut sabulo, vel pulvere de pariete eraso. Sed omnium optimum est, cùm per se literæ exsiccantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica, quam sub marum extendatis, nè sudore aut sordibus maculetis papyri candorem. *Man.* Cedò jam nobis, si videtur, exemplar. *Mag.* Primùm abecedarium, deinde syllabatim, tum verba conjuncta ad hunc modum: Disce puer, quibus fias sapientior, & proinde melior. Voces sunt animorum signa inter præsentes, literæ inter absentes. Hæc effingite, & redite huc à prandio, vel cras, ut

ſcripturam veſtram emendem. *Man.* Faciemus. Interea commendamus te Chriſto. *Mag.* Et ego vos eidem. *Men.* Secedamus, abſque interventu ſodalium & interpellatione meditemur, quæ à magiſtro hoc accepimus. *Man.* Placet mihi: ita fiat. *Men.* Ventum eſt, quò volebamus: aſſideamus in his ſaxis. *Man.* Etiam, ſed averſi à ſole. *Men.* Mutua mihi dimidium chartæ folium, quod reddam cras. *Man.* Sufficit tibi hoc fruſtulum? *Men.* Hui! Non capiet ſex verſus; ex meis præſertim. *Man.* Scribe in utraque facie,&duc verſus denſiores: quid neceſſe habes tam magna interſtitia relinquere? *Men.* Egone? vix intervallum eſt ullum: nam literæ ſeſe utrinq; attingunt, præſertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut *b* & *p*. Sed quid tu! jámne duos verſus exarâſti? & quidem eleganter, niſi quod ſunt pravi. *Man.* Scribe tu ſeorſum, & tace. *Men.* Enimvero pennâ & atramento hoc ſcribi nullo pacto poteſt. *Man.* Quid ità? *Men.* Non cernis, ut penna reſpergit chartam atramento extra literas? *Man.* Atramentum meum adeò eſt craſſum, ut limum eſſe credas: aſpice, amabò, ut hæret in ſumma crena, nec ad characteres formandos defluit. Quin igitur utrique incommodo medemur? tu de cuſpidibus pennæ reſcinde ſcalpello, quoad atramentum commodè colligat in literas: ego in atramentarium, quò ſit atramentum liquidius, inſtillabo guttas aquæ aliquot. *Men.* Immelito potiùs. *Man.* Oh! Nè lotium: fœtebit atramentum ipſum & quicquid ſcripſeris: nec facilè deinceps odorem hunc elueris è peniculo. Optimum eſſet acetum, ſi haberes ad manum: nam hoc vi ſuâ ſtatim diſrarat denſum atramentum. *Men.* Verum! ſed periculum eſt, nè acrimoniâ ſuâ chartam penetret. *Man.* Nihil tale metuas: hæc charta maximè omnium continet atramentum, nè effluat. *Men.* Extremæ hujus tuæ chartæ oræ inæquales ſunt, rugatæ, & aſperæ. *Man.* Demarginato chartam aliquantum forficibus; nam hoc eſt etiam elegantius: aut citra eam aſperitatem ſcribendo ſubſiſte. Tibi ſemper leviſſimæ offenſiones ſatis magno impedimento ſunt, nè pergas; ſed quicquid eſt in manibus, abjicias illico.

Men.

Men. Redeamus jam ad præceptorem. *Man.* Videtur tibi empus? *Men.* Metuò nè præterierit jam tempus; nam olet mature cœnare. *Man.* Eamus; ingredere tu prior, ui habes minus cordis. *Men.* Imò tu potius, qui minus rontis. *Man.* Vide nè quis ab illo exeat, qui deprehenat hic nos jocantes; & lascivientes. Pulsemus fores anulo, etsi patentes: nam hoc fuerit urbanius Arat. *P.* Quis lic? Rectà introcas, quisquis es. *Man.* Nos sumus; ubi st institutor? *P.* In conclavi. *Men.* Omnia sint tibi fauta, præceptor. *Mag.* Fœliciter veneritis. *Men.* Effiximus uinquies; aut sexies tuum exemplar in eadem charta; recrimus ad te hoc opus nostrum emendandum. *Mag.* Reètè facitis. Ostendite. Posthac relinquite majorem inercapedinem versuum, ut sit ubi ego possim corrigere estra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admoum inæquales, quod est in scribendo scedum. Animadertite, quanto *n* majus est quàm *e* & *o*, quàm orbis hujus ; nam literarum corpora omnia oportet esse æqualia. *Men.* Quid quæso, vocas corpora? *Mag.* Media in literis præter apiculos & pedunculos, si quos habent; capites haent *b* & *l*; pedes, *p*, & *q*. Jam in eodem *m*, crura sunt mparia; primùm brevius est medio, & nimis magnam audam trahit, sicuti & illud *a*; nec satis imprimitis pennam chartæ; vix hæret atramentum, nec dignoscas quæ nt elementa. Quod literas has transformare tentaris in lias, erasis particulis cuspide scalpelli, magis deturpasti cripturam; satius fuisset tenuem literam inducere, tum quod supereſt verbi in fine versus, transferre in caput equentis, modò integræ sint semper syllabæ, quas se cari on patitur lex Latinæ scriptionis. *Angustum Cæsarem* rodunt memoriæ, non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram ransferre, sed ibidem statim subjicere; & circumducere. *Sen.* Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum st reg s. *Mag.* Reètè facitis. Quomodo enim aliter approbaretis vos ex illius esse satos sanguine? Sed nè conungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ niri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut *a*, *l*, *u*;

tem haſtatæ, ut *f*, & *t*. Sunt quæ recuſent, nempe orbiculatæ, *p*, *o*, *b*. Quantum poterit is, recto capite ſcribite nam inflexo atq; incumbenti defluunt humores ad frontem & oculos, undè morbi naſcuntur multi, & videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar: quod exprimatis cras, Deo propitio.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Et aliud *Martialis* de *Notario*.

Currant verba licet, manus eſt velocior illis:
Vondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

Men. Viſne etiam ut lituram hanc reddamus? *Mag.* Lituram ſanè, modò & alia probè exarata. *Men.* Interea operamus, Te beliſſimè valere.

Veſtitus & deambulatio Matutina.

Malvenda, Bellinus, Gomezulus, Joannius.

NEmpe hoc aſſidue? Jam clarum mane feneſtras intrat---Stertimus, indomitum quod deſumare Falernum Sufficiet---B. Apparet profectò inſanire te: nam alioqui nec tam multo mane eſſes experrectus, nec verſa funderes, & quidem ſatyricos, quò manifeſtiùs rubiginem tuam patefacias. *M.* Accipe ergò Epigrammatarios, edentulos & falſos. *Surgite, jam pueris vendit jentacula piſtor Chriſtataq; ſonant undique lucus aves.* *B.* Iſtud de jentaculo citiùs mihi ſomnum excuteret, quàm clamores tui. *M.* Feſtiviſſime nugator, Precor tibi fœlicem hunc diem. *B.* Et ego tibi fauſtam noctem, & bonum cerebrum, ut ſimul & dormire poſſis, & ſolutâ oratione loqui. *M.* Quæſo te; Seriò reſponde, ſi modò ſeriò potes unquam loqui: Quam horam cenſes nunc eſſe? *B.* Meditullium noctis, vel plus paululum. *M.* In quo horologio? *B.* In meo domeſtico. *M.* Ubi tandem eſt horologium tuum domeſticum? Tu ut horologium unquam habueris, aut inſpexeris, cui omnis hora eſt ſemper dormiendi, edendi, ludendi; ſtudendi verò nunquam? *B.* Atqui hic ego habeo horologium mecum. *M.* Ubi? Oſtende. *B* In meis oculis: Vide ut nullâ vi aperiri poſſint: obdormi rurſus obſecro

bſecro; aut certè tace. *Mal.* Quid (malum!) eſt caroſis
æc, ſeu verius lethargus, & mors quædam? quamdiu pu-
s nos jam dormiſſe? *B.* Horas duas, vel ad ſummum
es. M. Ter ternas. *B.* Qui fieri iſthuc poteſt? M. Gome-
ule, I curriculo ad ſolarium Franciſcanorum, & con-
mplare quota ſit hora. *B.* A page! Solarium, cùm ſol
ondum ſit ortus? M. Ortus verò? Aperi feneſtram iſtam
ſtream, heus tu puer, ut verberet ſol hujus oculos ſuis
diis: plena ſunt jam ſole omnia, & umbræ minores,
Quid tibi eſt rei cum ortu ſolis, & occaſu? Sine illum
riorem te ſurgere, cui majus eſt conficiendum iter diur-
um. Gomezule, curſim contendito ad D. Petri, ibi aſpi-
to & in horologio machinali quæ ſit hora, & in gno-
one. *G.* Utrumq; ſum intuitus: in ſolario parum abeſt
mbra à ſecunda linea; in horologio digitus indicat ho-
m paulò plùs quintam. *B.* Quid narras? Aliud reſtat
gò agendum tibi: ut hic ſiſtas mihi fabrum ferrarium
x vico lapideo, qui forcipe dis jungat has palpebras tam
fixas: dic ei, revellendam eſſe è ſoribus ſeram aliquam,
ujus ſit amiſſa clavis. *G.* Ubinam habitat? M. Iſle verò
rio accerſeret. Deſine jam nugari, & ſurge. *B.* Surga-
us tandem, quando ità obſtinâſti animo. Vah! Quàm
odioſus ſodalis! *Exuſcita me, Chriſte, ex ſomno peccati
d vigiliam juſtitiæ: tranſfer me ex nocte mortis ad lu-
m vitæ.* Amen. M. Feliciter tibi procedat hæc lux.
Et tibi hæc eadem, & aliæ quàm plurimæ lætæ ac
uſtæ: hoc eſt, ut eam ità tranſigas, nè cujus virtutem
edas, neu quis tuam. Puer, afferto ſubuculam mundam:
am hanc jam totos ſex dies geſtavi: hem, arripe puli-
em illum ſaltitantem. *B.* Omitte nunc venationem pu-
cum. Quantulum erit, pulicem unum in cubili hoc ex-
nxiſſe? M. Quantum guttam unam aquæ Diliæ huic
dimere. *B.* Imò verò mari ipſi Oceano. Nolo hanc
ubuculam collari rugato, ſed alteram illam plano; nam
ugæ hæ quid aliud ſunt hoc tempore, quàm nidi aut re-
eptacula pediculorum, & pulicum? M. Inepte, exiſtos
epentè dives; habebis pecus album, & pecus nigrum.
B. Peculium numeroſum magis quàm quæſtuoſum; Et

comites, quos malim semper videre in vicinia, quàm domi meæ. Jube famulam resuere latera hujus subuculæ, & quidem filo serico. G. Non habet. B. Lineo igitur aut laneo, aut etiam, si ità lubet ei, sparteo. Nunquam famula hæc habet, quod est opus; quod verò non est opus: affatim. Te verò, Gomezule, nolo ego esse divinatorem; exequere mandatum meum, & renuncia; nè arioleris quid sit futurum. Excute pulverem è fœminicruralibus concussu; hinc purga diligenter muscario illo setaceo. Udones dato itidem mundos; nam hi sunt jam exudati & prædore olidi σὺ amove eos istinc continuò; offendet me fœtor gravissimè. G. Vis interulam? B. Non; nam ex luce solis colligo diem fore calidam; sed cedò mihi thoracam illum dimidiis manicis serici gausapini; & tunicam simplicem fustadicam cum vinculis vestiari oblongis. M. Imò fustanicam. Quid isthuc rei est? quòniam ire cogitas, ut tam ornes te præter morem tuum, præsertim cùm sit dies profestus? Et poscis ligulas devinctorias castrenses. B. Et tu cur induisti bombycinam levem, recentem ab officina, cùm habes capripeliam & demascenam detritam? M. Dedi hæc resarcienda. B. Ego verò in hisce meis magis commoditatem spectem vestitus, quàm ornatum; uncinuli isti & orbiculi sunt laxati. Tu improbe, inconsideratè semper dissolvis. M. Ego potiùs utor globulis & ocellis quod est decentius, & minùs in induendo & exuendo molestum. B. None idem omnium judicium in his, aut in reliquis omnibus? Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas totâ æstate; adstrigmenta hæc strenuè sunt exarmata suis ferris: limbus hic est dissutus & discerptus; cura resarciendum; sed vide, nè assuantur deformè commissuræ. G. Non poterit id perfici ante sesquihoram. B. Affige ergò aciculâ, nè pendeat; dato periscelides. G. Adsunt calceolos cum crepidis longi obstraguli paravi tibi, pulvere bene excusso. B. Calceos potius exterge situ, ac nitida. M. Quid est ligula in calceo, de qua inter grammaticos fuit controversia peracerba, (ut solet de omnibus) dicendumne esset, Ligula, an lingula? B. Illa assuitur calceis

calcetis Hiſpanicis in ſumma plana, hic non habent. M. Et in Hiſpania jam deſueſcunt apponere, calceatu Gallico. B. Accommoda mihi tuum pectinem eburneum. M. Ubi eſt tuus ligneus, & quidem Pariſienſis? B. Non audiſti me heri objurgantem Gomezulum? M. Objurgare vocas tu ferire? Hoc illud erat; fregerat quinque aut ſex radios pectinis ex denſis, ex raris penè omnes. M. Legi nuper ſcriptorem quendam præcipere, ut eburneo pectine pectamus caput quadragies, ductò à bregmate ad verticem, & indè ad occipitium Quid agis? Hoc non eſt pectere, ſed mulcere; cedo pectinem. B. Neque iſthuc eſt pectere; ſed radere, aut verrere; credo habere te caput teſtaccum. M. Et ego te butyraceum; adeò non audes attingere. B. Vin' tu igitur ut mutuò arietentus capita? M. Nolo tecum contendere inſaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Ablue jam tandem manus & faciem; Sed os potiſſimùm, ut mundiùs loquaris. B. Utinam adeò citò animum perpurgarem, ut manus! Dato malluvium. *M.* Confrica paulò diligentiùs nodos iſtos manus, quibus hærent ſordes denſiſſimæ. *B.* Falleris; nam puto eſſe potiùs decoloratam pellem, & rugatam. Abjice has malluvias, Gomezule, in cloacam illam, & cedò mihi reticulum, & pileum clavatum, affer jam ocreas. *G.* Itinerariàſne? B. Non, ſed urbanas. *G.* Vis cucullionem an pallam? *B.* Sumus foràs prodituri? M. Quidni? *B.* Affer igitur lacernam. M. Prodeamus jam tandem nè amittamus è manibus deambulandi tempus. *B. Duc nos, Chriſte, per vias tibi gratas, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Amen. O quàm formoſa aurora! Verè roſea, & (ut poetæ vocant) aurea. Quàm gaudeo me ſurrexiſſe! Exeamus urbem. M. Exeamus; nam ego hàc totâ hebdomade pedem portâ non extuli; ſed quò ibimus primùm? indè, quâ? B. Ad arcem, an ad mœnia Carthuſiana? M. An potiùs ad prata Divi *Jacobi*? B. Minimè illùc, de mane; ad ſerum potiùs. M. Ad Carthuſianos ergò per Franciſcanos & Biſtum, indè per portam Bruxellenſem, tum redibimus per Carthuſianos, ad rem divinam. Ecce tibi *Joan-*

nium! Sis ſalvus, *Ioanni*. *I*. Et vos plurimùm. Quid iſthuc eſt inſolitum? tam bene mane ſurrexiſtis? B. Ego verò arctiſſimo ſomno eram conſopitus: ſed Malvenda hic clamando & tundendo, avellit me è luctulo. *I*. Rectè fecit: nam totum te reficiet, ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium: O admiribilem & adorandum artificem tantæ pulchritudinis! Non immeritò vocatur opus hoc Mundus & à Græcis, Κοσμος, quaſi ornatus & elegans. M. Nè contentè deambulemus, ſed lentè ac molliter. Conficiamus, quæſo, in hac mœniali ambulatione duo aut tria ſpatia; ut otioſiùs & liberiùs tam decoram ſpeciem contemplemur. *I*. Attende. Nullus eſt ſenſus, qui non egregiâ aliquâ voluptate perfundatur. Oculi primum. Quæ varietas colorum! qui veſtitus terræ, & arborum! qui tapetes! Quæ picturæ comparari huic poſſunt? Hæc ſunt naturalia & vera illa altera ficta & falſa. Non injuriâ vates illic Hiſpanus, Maium appellavit pictorem mundi. Jam aures. Qui concentus avium, potiſſimùm luſciniæ! auſculta eam è ſalicetà qua (ut Plinius inquit) perfectæ muſicæ ſcientiæ modulatus editur ſonus. Animadverte accuratè, & annotabis varietates omnium ſonorum. Nunc non interquieſcit, ſed continuo ſpiritu in longum æquabiliter, ſine mutatione; nunc inflectitur; jam minutiùs, & conciſiùs canit; nunc intorquet, & quaſi criſpat vocem; nunc extendit; jam revocat; aliàs longos concinnit verſus, quaſi Heroicos; aliàs breves, ut Sapphicos: interdum breviſſimos, ut Adonicos. Quin etiam quaſi muſicæ ludos & ſcholas habent; meditantur aliæ juniores, verſuſq; quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione (magnâ utinam nos præceptores noſtros pari) & reddit, vicibúſque reticet. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehenſio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prava. Adde his; Qui odor ſpirans, undique vive ex pratis, ſive ex ſegetibus, ſive ex arboribus, etiam ex ipſis agris ceſſantibus & ſqualidis! Sapor, quicquid ori admoveas, vel ex ipſo aere, qualis primi & tenerrimi millis. M. Hoc puto eſſe, quod à nonnullis audivi, apes conſueſſe

mel

mel ſuum colligere menſe Maio ex cœleſti rore. *J.* Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut ſalubrius hâc aurâ utique ſpirante, quæ ſalutari ſpiritu per venas & univerſum corpus ſeſe inſinuat? Venit mihi nunc in mentem verſuum aliquot Virgilii de Vere, quos utique cantillabo, ſi me poteſtis ferre voce meâ non olorinâ, ſed anſerinâ; tametſi hanc malo, ſi non aliàs cycnus canit dulce, niſi fato ſuo proximus. *B.* Ego quidem, ut pro me reſpondeam, vehementer eos verſus aveo audire, qualicunque voce, modò etiam exponas eos nobis. *M.* Nec ego ab hoc diſſentio, *J.*

Non alios prima creſcentis origine mundi,
Illuxiſſe dies, aliumve habuiſſe tenorem
Crediderim. Ver illud erat; Ver magnus agebat
Orbis, & Hybernis parcebant flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hauſere, virumque.
Ferrea progenies durum caput extulit arvis,
Immiſſæq; feræ ſylvis, & ſydera cœlo.
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, friguſq; caloremque
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

B. Non ſatis intellexi. *M.* Ego ut reor, multò minùs. *J.* Ediſcite nunc eos; aliâ intelligetis; ſunt enim deſumpti ex intima Philoſophia, ut aria vatis illius permulta. *M.* Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. *J.* Imò homo eſt admodum obvius; ſalutemus modò, & ſinamus abire hominem rabioſum, & plagoſum, ingentis ſupercilii, imbutum magis literis quàm eruditum, tametſi perſuaſit tibi ſeriò, ſe eſſe literatorum Alpha. Cæterùm diximus de corpore. *M.* Quid porrò? *B.* Animum & mentem quantopere exhilarat, & excitat hujuſmodi aurora! Nullum eſt tempus ad ediſcendum æquè idoneum, nullum ad percipiendum, continendúmque quæ audias, quæq; legas, nec aliud ad meditandum & excogitandum, quocunque applicâris animum; non immeritò quidam dixit, *Aurora gratiſſima Muſis.* *B.* Sed ego jam extimulor appetentiâ; redeamus domum jentatum. *M.* Quid tandem? *B.* Panem, butyrum, ceraſa

pruna

pruna cereola: quæ tantopere videntur noſtris Hiſpanis placuiſſe, ut illorum nomine pruna omnia nuncupent: vel ſi hæc non ſint domi, decerpemus folia aliquot bugloſſæ & ſalviæ, quæ addamus butyro. *M.* Bibemus vinum? *B.* Minimè verò ſed cerviſiam, ſed quidem tenuiſſimam ex flava iſta *Lovanienſi*: vel aquam puram & liquidam, hauſtam è fonte Latino, aut Græco. *M.* Quem tu fontem Latinum vocas? Quem Græcum? Illum, qui juxta portam eſt, Græcum ſolet nominare Vives; ulteriorem illum, Latinum: cauſas ipſe reddet tibi, cùm illum convenies.

Diliæ, *fluvius eſt Lovanii.* Muſcarium ſetaceum, *ſcopula vocatur vulgo.* Udones, *ſunt calceoli lintei.* Interula, *eſt induſium ſubucula proximum, quod per hyemem geſtatur* Sericum gauſapinum, *vulgo vellurum.* Fuſtadica, *Pannus levis, qui in Britannia texitur.* Vincula veſtiaria, *ſunt aſtrigmenta* Fuſtanica, *Pannus ex goſſipio, quo texitur in Germania.* Capripiliam, *quæ vulgo undulata.* Uncinuli, orbiculi, globuli, ocelli; *hæc omnia ſunt, quibus ad pectus & manicas veſtes adſtringuntur.* Pileus clavetus *ornatus clavis vel aureis, vel ejuſmodi affixis,* Cucullio, *pallium Hiſpanicum.* Palla, *veſtis longa & lata.* Lacerna, *pallium itinerarium.* Vates Hiſpanus. *Jo. Mena.* Imbutum *intinctum, perfuſum.*

Domus.

Jocundus, Leo, Vitruvius.

EST tibi notitia cum inſulario amplæ atque elegantis hujus inſulæ? *L.* Imprimis; & eſt aſſeclæ patris mei admodum propinquus. *J.* Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefacias; nam ferunt nihil fieri poſſe amœnius, nec delectabilius. *L.* Adeamus, pulſemus fores tintinnabulo, nè irrumpamus inexpectati. Atat. *V.* Quis iſtic eſt? Ego ſum. *VO* ſalve multùm puſio dulciſſime; undè tu nunc? *L.* E ludo. *V.* Quâ igitur gratiâ huc? *L.* Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus haſce ædes viſere. *V.* Nunquam ſpectaſti? *L.* Non totas. *V.* Ingredimini. Heus puer! Affer mihi claves oſtiorum domus. Primùm, Hoc eſt veſtibulum; patet ſemper interdiu, abſq; janitore; quod nec intra domum eſt, nec tamen extra; noctu clauditur. Contemplamini

templamini portam magnificam, valvas è robore munitas ære, utrumq; limen & infernum & ſupernum ex marmore alabaſtrite. Olim, *Hercules* ſolebat præfigi oſtio domus, ille Ἀλεξίκακος. Hic eſt Chriſtus verus Deus; nam *Hercules* erat crudelis homo, & maleficus: hoc cuſtode, nihil mali ingredietur in ædes. *J.* Οὐδὲ ὧν ἀνθρώπους ἐυτὸς. *V.* Quid dixit Cræcè? *J.* Cur tam multi ingrediuntur mali? *V.* Etiamſi mali ingrediantur, nihil tamen inferunt mali? *L.* Non utimini cardinibus? *V.* Deſiit eſſe mos apud quaſdam nationes. Sequitur oſtium atrii, quòd atrienſis ſervus cuſtodit, præcipuus in familia, ut mediaſtinus extremus, Tum atrium ſpatio ſum ad deambulandum; multæque ac variæ in eo picturæ. *J.* Quænam; quæſo? *V.* Illa eſt cœli facies ichnographica; illa terræ & maris orthographica; illa orbis nuper Hiſpanis navigationibus aperti ſciographica. In tabella iſta eſt Lucretia ſe interficiens. *J.* Quid, quæſo, dicit? nam moriens, ut videtur, loquitur. *V.* Multæ hoc mirantur, quia non cuique tantùm dolet. *J.* Intelligo quid dicat. *L.* Quid ſibi vult tabella illa tam variè delineata? *V.* Ea eſt graphis hujus ædificii: reduc à tabella hac velum. *J.* Quid hoc eſt rei? vetulus fugens papillam fœminæ. *V.* Non legiſti exemplum hoc apud Valerium Maximum, titulo *De pietate*? *J.* Legi, Quid dixit illa? *V. Nondum tantum rependo, quantum accepi.* *J. Quid ille*? *V. Juvat genuiſſe.* Aſcendamus has ſcalas cochlides; ſinguli gradus lati, ut cernitis, ex ſingulis ſunt ſaxis marmoris Baſaltis. Hæc prima contignatio habitatio eſt Domini; cœnaculum ſuperius hoſpitale eſt; non quòd herus meus faciat cœnaculariam, (quod abſit) ſed paratum eſt hoſpitibus amicis, ornatum, ſemper inſtructum, & vacuum, niſi cùm adſunt hoſpites, hoc eſt triclinium. *J.* Bone Chriſte. Quæ feneſtræ ſpeculares! quàm ſcitè depicta pictura ſciographica! qui colores: quàm vividi! quæ tadulæ! quæ ſigna! quæ coaſſatio! Quænam eſt hiſtoria virrearum? *V.* Fabella Griſelidis, quam aptè & ingenioſè confinxit *Joannes Bocatius*; ſed herus meus decrevit addere rei fictæ rem veram, de *Godelina Flandrenſi, & Catharina Angliæ* Regina, quæ ſuperat inventum Griſelidis.

Signa

Signa ſunt, Primùm illud *Pauli* Apoſtoli. *J.* Quid eſt lemma? *V. O quantum tibi nos debemus, tu Chriſto!* *J.* Quid ipſe loquitur? *V. Gratia Dei ſum, quod ſum; & gratia Dei in me vacua non fuit.* Alterum eſt illud Mutii Scævolæ. *J.* Nec is eſt mutus, etiamſi Mutius. Quid mutit? *V. Non incendet*, inquit, *me hic ignis, quoniam alius major ardet intus.* Tertium ſignum eſt *Helenæ*, Titulus eſt, *Utinam fuiſſem ſemper talis! Minus nocuiſſem.* J. Quid ſignat cæcus ille ſeniculus recalvaſter, indice ad Helenam verſo? *V.* Homerus eſt; dicit *Helenæ*, *Quæ male tu feciſti, ego bene cantavi.* J. En lacunar! Eſt deauratum, admiſtis margaritis. *V.* Margaritæ quidem ſunt, ſed pretii exigui. J. Quò ſpectant feneſtra? *V.* Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc eſt diæta, ſeu æſtiva cœnatio. En vobis cubiculum & conclave! Cubiculum ornatum eſt tapetibus, pavimento contabulato ſtoriis tecto; & imagines aliquot Divæ Virginis, Chriſti Servatoris; illæ alteræ ſunt Narciſſi, Euriali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuiſſe formoſiſſimi. J. Quid ſcriptum eſt in limine ſuperiore oſtii? *V. Recipe te in portum tranquilitatis affectuum.* J. Quid in interiore poſte ſorium? *V. Ne induxeris in portum tempeſtatem.* In conclavi illo clauſo aſſervantur ſerè priva utenſilia. Hoc alterum membrum eſt hybernum; vides omnia obſcuriora & magis tecta; tum hypocauſtum. J. Amplius, meâ ſententiâ, quam pro cœnatione. *V.* Non animadvertis etiam cubiculum interius eodem vaporio excalfieri? J. Dicunt cubibula eſſe calidiora, ubi nullum ſit ſumale. *V.* Non ſolent eſſe in æſtuariis. J. Quæ eſt illa camera tam eleganter fornicata? *V.* Lararium ſeu ſacellum, ubi agitur res divina. J. Ubi latrina? *V.* Supernè in granario habemus foricam, nè oleat; in cubiculis enim ſcapheis utitur herus meus, & trullis, & matulis. J. Turriculæ illæ & pyramides, & pilæ, & indices ventorum, omnia quâ venuſtate! quàm admirabile arte! *V.* Deſcendamus. Hæc eſt culina, hoc promptuarium, hæc cella vinaria, illa penuaria, in qua mirè infeſtamur rapacitate furum. J. qua tandem eſt huc furibus ingreſſus? omnia video probè clauſa,

clauſa, & feneſtras cum clathris ferreis. *V.* Per rimulus & foramina. *L.* Mures ergò ſunt & muſtelæ, quæ vobis univerſum penum diripiunt. *V.* Illud eſt poſticum domus, clauſum ſemper duabus ſeris, affixâ & penſili, niſi cùm adeſt dominus. *L.* Cur fæneſtræ hæ non habent cancellos? *V.* Quoniam rarò aperiuntur; ſpectant enim ad anguſtum angiportum, ut cernis, & obſcurum; rarò quiſquam hic aſſidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas ſtatuit herus meus. *L.* Quibus clathris? *V.* Fortaſſe ligneis, nondum eſt certum; interea repagulum hoc ſufficit. *J.* Quàm amplæ columnæ, & porticus plena Majeſtatis? Vide aut Atlantes illi & Caryatides ſpecimen præferunt enitentium, ut ſulciant ædificium nè ruat, cùm nihil agant. *L.* Tales ſunt multi qui magna videntur præſtare, cùm otioſi & ſegnes vivant; fuci, fruentes alienis laboribus. Sed quænam eſt domus illa inferior, huic adjuncta, tam malè materiata, & rimoſa? *V.* Eſt vetus ædificium, quod quia ducebat rimas & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere; illa nunc nidulatio eſt avium, & habitatio murium, ſed breviter eam demoliemur.

Facere cœnacularium, *locare cœnacula, & inde quæſtum facere.* Priva utenſilia, *quæ parata ſervantur, cum uſus poſcat.*

Schola.

Tyro, Spudæus.

QUàm elegans gymnaſium, & magnificum! Haud eſſe in Academia hac reor ullum præſtantius. *S.* Rectiſſime judicas; adde etiam quod magis ad rem facit, nec alibi eſſe eruditiores magiſtros, aut prudentiores, quique majore dexteritate tradant doctrinam. *T.* Oportet igitur magna hic fieri diſciplinarum operæ pretia. *S.* Et quidem magnis compendiis diſcendi. *T* Quanti docent? *S.* Amove te hinc ocyùs cum interrogatione iſta tam prava, tàmq; importuna. In re tanti momenti inquirendum eſt de mercede? nec ipſi qui docent, paciſcuntur; nec diſcipulos convenit id vel cogitare. Ecquod pretium poteſt eſſe par? Nunquàmne *Ariſtoteli* cum illud fando audiviſti? *Diis*

parentibus

parentibus, & magiſtris, parem gratiam non poſſe rependi. Deus creavit totum hominem: parens genuit corpus: magiſter format animum. *T.* Quid docent iſti, & quamdiu? *S.* Habent ſua ſinguli auditoria ſeparata; & ſunt doctores varii. Alii prima elementa artis Grammaticæ laborioſè atque ærumnoſè pueris toto die ingeminant; alii penitiora tradunt artis: alii Rhetoricam, Dialecticam, & reliquas diſciplinas enarrant, quæ liberales ſeu ingenuæ dicuntur. *T.* Cur eo nomine? *S.* Quia illis decet unumquemq; ingenuum imbui: contra, Quæ ſunt illiberales, circumforaneæ, ſordidæ, quæ vel labore corporum, vel manibus exercentur, ſervis potiùs congruunt, & hominibus, qui ingenio parùm valent. In iſtis ſunt alii Tyrones, alii Batalarii. *T.* Quid iſtuc verbi eſt? *S.* Et Tyrones & Batalarii ex malitia nomina ſunt deſumpta. Tyro vetus eſt verbum, de eo qui in militia exerceri incipit: Batalarius Gallico nomine dicitur is miles, qui jam ſemel prælio (quod illi batallam vocant) interfuit, collatis ſignis; & manum conſeruit cum hoſte; Ità in palæſtra literaria Batalarius cœpit nuncupari Lutetiæ is, qui publicè de arte quapiam diſputâſſet. Hinc deſignantur Doctores, quos à licentia Licentiatos appellant; meliùs Diſignati dicerentur; poſtremò Docturam adipiſcuntur, impoſito in celebritate Academiæ pileo, ut quaſi donentur libertate, & fiant emeriti. Is eſt hic ſupremus honor, & ſummus dignitatis gradus. *T.* Quis eſt ille in tanto comitatu, quem clavarii præcedunt cum clavis argenteis? *S.* Is eſt rector Academiæ: multi eum affectantur officii gratiâ. *T.* Quoties in die docentur pueri? *S.* Aliquot horis, unâ penè antelucana, duabus maturinis, & duabus pomeridianis. *T.* Tamdiu? *S.* Ità fert mos, & vetus Academiæ inſtitutum; quin & diſcipuli duabus horis, quæ à magiſtris acceperunt, retractant & recolunt, & quaſi manſum cibum ruminant. *T.* Tantis clamoribus? *S.* Nunc ſe exercent. *T.* Ad quidnam? *S.* Ad diſcendum. *T.* Imò verò ad clamandum, videntur enim non diſcipinam meditari, ſed præconium. Et ille alter planè furit; nam ſi haberet ſanum cerebrum, nec ità vociferaretur, nec geſticularetur,

ſaretur, nec ſe torqueret. *S.* Hiſpani ſunt & Galli paulò ferventiores: & ut ſunt diverſorum dogmatum, tantò ardentiùs concertant, quaſi pro aris & focis, ut dicitur. T. Quid? Doctores hic ſequntur diverſa ſcita? *S.* Interdum tradunt placita contraria. T. Quos autores interpretantur? *S.* Non eoſdem, omnes; ſed ut quiſque eſt peritiâ & ingenio præditus. Eruditiſſimi, & acerrimo judicio ſcriptores ſibi ſumunt optimos quoſque; & eos quos claſſicos vos Grammatici appellatis; ſunt qui ex ignorantia meliorum ad proletarios deſcendunt, atque etiam capite cenſos. Ingrediamur; oſtendam vobis publicam gymnaſii hujus Bibliothecam. *Hæc eſt Bibliotheca, quæ, ex magnorum virorum præcepto, ad ortum æſtivum ſpectat.* T. Papæ! Quantum librorum! quantum bonorum utorum! Græci, Latini, Oratores, Poetæ, Hiſtorici, Philoſophi, Theologi, & imagines autorum. *S.* Et quidem, quantum effici potuit, ad vivum expreſſæ, atque eò pretioſiores; foruli omnes, & plutei querni aut cupreſſini, cum ſuis catenulis; libri ipſi plerique omnes membranacei, & variis coloribus miniati. T. Quis primus ille ruſticano ore, naſo repando? *S.* Lege titulos. T. Socrates eſt, & dicit, *Cur in Bibliotheca collocor qui nihil ſcripſi?* *S.* Reſpondent ſequentes, *Plato & Xenophon, Quia, quod alii ſcriberent, dixiſti*, Longum eſſet perſequi ſingulos. T. Hem! Qui ſunt illi abjecti in grandi illa ſtrue? *S.* Catholicon, *Alexander*, Hugucio, Papius, ſermonarii, dialectici & phyſici, ſophiſtici; hi ſunt quos capite cenſos nominabam. T. Imò capite diminutos. *S.* Soluta ſunt omnia; tollat qui volet; moleſto nos liberabit onere. T. Vah! quot aſinis eſſet opus ad iſtos aſportandos? Miror non eſſe ablatos, cùm tanta ſit ubique aſinorum frequentia. Aliquando in eundem cumulum conjicientur Bartoli & Baldio, & hujus farinæ homines. T. Imò furfuris. *S.* Non id eſſet humanæ tranquilitati damnoſum. T. Heus! Quid rei ſunt illi in tam fluxis cucullionibus? T. Deſcendamus. Batalarii ſunt, qui in palæſtram ingrediuntur altercatoriam. T. Quaſo, introducnos illùc. *S.* Ingredere, ſed tacitè ac reverenter. *Aperi*

caput,

caput & ſpecta attentus ſingula; nam magnis de rebus diſſeritur, & quas plurimùm conducat cognoſcere. Ille, quem ſedentem aſpicis ſublimem ſolum, & præſes eſt certaminis, & contentionum decretor, quaſique agonotheta; Primùm ejus munus eſt loca concertantium deſignare, nè ulla ſit confuſio aut perturbatio præire volentium. *T.* Quid ſibi vult pellitum epitogium? *S.* Ea eſt epheſtris doctoralis, inſigne ordinis ac dignitatis illius. Homo eſt in paucis eruditus, quique & in lectione candidatorum theologiæ primas tulit, & ad eum doctiſſimus quiſque primas defert ex hoc ordine. *T.* Et Bardum aiunt lectum eſſe primùm ſuo anno. *S.* Is verò vivit competitores omnes ambitu & aſtu, non ſcientiâ. *T.* Quis eſt macilentus ille & pallidus, quem reliqui impetunt? *S.* Is eſt propugnator, qui impetum omnium ſuſtinet, & ex immodicis vigiliis maciem ac pallorem contraxit? magnos is habet in re philoſophica & theologica progreſſus. Au! Tace jam, & auſculta; nam qui nunc oppugnat, acuriſſimè ac ſubtiliſſimè ſolet excogitare argumenta, & acerrimè urget propugnatorem, omniùmque ſententiâ cum ſummis in hac diſciplina comparatur, & ſæpe adigit concertatorem ad recantandum. Perpende quomodo ille conatus eſt ludere, quomodo alter confutavit validè ratione inconfutabili, & quam ille diluere non potuit; jam & jaculum hoc eſt inevitabile, argumentum hoc eſt planè *Achilles* invincibilis; jugulum petit; non poterit propugnator ſe tueri, ſtatim dabit manus, niſi ſubterfugium aliquod mittat ei Divus aliquis in mentem. Hem! Profligata eſt quæſtio, ſolertiâ decretoris. Jam ſolvo tuam linguam, loquere quantum voles; nam iſte, qui nunc impugnat, vappa eſt, pagione pugnat plumbeo, & altius tamen clamat, quàm cæteri. Obſerva, videbis eum à pugna rancum diſcedere; hoc eſt ei perpetuum, & quantumcunq; repulſa ſint ejus tela, urget nihilo ſecius pertinaciter quidem ſed inefficaciter, nec unquam vult habere argumentum ſuum pro derelicto, nec acquieſcere vel defendentis reſponſioni, vel decreto præſidis. Is qui nunc certamen ingreditur dilicatule, petit veniam à decretore

comiter

comiter præfatur, argumentator invalidè, discedit semper fessus, etiam anhelans, tanquam arduo munere fortiter perfunctus. Discedamus.

Cubiculum, & lucubratio.

Plinius, Epictetus, Celsus, Didymus.

HOra est à meridie quinta. Heus *Epictete*! Claude mihi fenestras istas, & infer huc lumina ad lucubrandum. *E.* Quæ lumina? *P.* Interea dum hi adsunt, candelas sebaceas aut cereas: ubi recesserint, tolletis eas, & statuetis hic mihi lychnum. *C.* Quorsum id? *P.* Ad lucubrandum. *C.* Quin stude potius de mane: tum enim videtur & temporis ratio, & qualitas corporis, invitare; cum est minimum vaporum in cerebro, peractâ concoctione illâ evaporatoriâ. *P.* Etiam hæc hora tranquillissima est; cum quiescunt & silent omnia, atque iis qui prandent & cœnant non incommoda: nam sunt qui cœnant tantùm more prisco; alii prandent solùm ex placitis recentium medicorum; alii & prandent & cœnant more Gothico. *C.* Annon ante Gothos erant prandia? *P.* Erant, sed levia. Gothi morem invexerunt, bis in die saturum fieri. *C.* Qua de causa Plato mensas Syracusanas damnat, in quibus quotidie exaturentur bis? *P.* Ex eo colligas, fuisse raritimas. *C.* Sed missa istæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potiùs quàm ad candelam? *P.* Propter flammam æquabilem, quæ minùs lædit oculos. Illa enim crispatio myxi officit oculis, & sevi odor inamœnus est. *C.* Utere cereis, quorum odor non est ingratus. *P.* Myxus est in his magis tremulus, nec vapor salubris; & in sebaceis est lychnium est lineum plerunque, non xylineum: ut propolæ isti ex rebus omnibus quærunt compendium cum fraude. Infunde oleum in lucernam hanc, profer acui myxum, & exsunga. *E.* Quàm hæret fungus acui! Signum dicunt esse pluviæ, quemadmodum est apud Virgilium,

Scintillare oleum, & putres concrescere fungos.

P. Affer etiam furniculam, & emunge candelam hanc: ut projicias fungum in pavimentum, ne fumiget; sed oppri-

me intra furcinulam, quando eſt contecta. Proſer mihi pallium lucubratoriam, prælongam illam pellitam. *C.* Ego te tuis libris commendabo. Minervam tibi opto propitiam. *P.* Paulum malim: vel, quod dicere debui, Chriſtum Jeſum, Dei ſapientiam. *C.* Fortaſſe Chriſtus Minervæ fabulâ adumbratur, ut quæ ex Jovis cerebro ſit nata. *P.* Statue menſam ſuper tibicines in cubiculo: *E.* Mavis menſam quàm pluteum? *P.* Etiam, hoc quidem tempore: ſed pone ſupra menſam pluteolum. *E.* Stabilem, an volubilem? *P.* Quem malis. Ubi eſt Didymus meus à ſtudiis? *E.* Eo illum accerſitum. *P.* Et huc adducito puerum exceptorem: nam lubet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ, & thecam pulverariam. Proſer mihi ex armario Ciceronem & Demoſthenem, tum ex pluteo codicem exceptorium, & regeſta majuſcula: audiſti? Et meas ſchedas, in quibus libet nonnulla expolire. *D.* Non arbitror eſſe ſchedas tuas in pluteo, ſed in ſcrinio conclavis. *P.* Id verò ipſe ſcrutator. Affer mihi Nazianzenum. *D.* Non noſco. *P.* Liber eſt minimè ſpiſſus, conſutus, & tectus membranâ ruditer. Affer quoque codicem quintum à primo. *D.* Quod eſt lemma illius? *P.* *Xenophontis* commentarii; liber eſt expolitus, tectus corio, cum uncinulis & umbilicis cupreis. *D.* Non invenio. *P.* Nunc memini, in quarto loculamento eum repoſui, illinc prome. In eo loculamento non ſunt niſi libri ſoluti, & rudes, quales recens afferuntur ab officina. *D.* Ecquid corpus Ciceronis poſcis? nam ſunt quatuor. *P.* Secundum. *E.* Nondum eſt relatum à librario glutinatore, cui dedimus nudius, ut puto, quintus. *D.* Quàm placet tibi hæc pennа? *P.* Non ſum in eo valde ſollicitus: quæcunq; in manus venit, ea ſicutor tanquam bonâ. *D.* Hoc habes Ciceronis. *P.* Conquieſce: reclude mihi Ciceronem, aperi, evolve adhuc tria aut quatuor folia ad quartum Tuſculanarum quæſtionum: quære ibi de manſuetudine & lætitia. *E.* Cujus ſunt hi verſus? *D.* Ejus ipſius, quos de Sophocle vertit, quod facit ſanè lubens, ac proinde ſæpe. *E.* Erat, credo, ad carmen componendum ſatis aptus. *D.* Aptiſſimus ac facillimus

facillimus, nec ut illo ſeculo infœlix, contrà quàm exiſtimant plurimi. *E.* Sed tu quomodo intermiſiſti ſtudium poetices? *P.* Aliquando repetemus, ſucciſivis horis, ut ſpero: nam habet multum levamenti ab ſtudiis gravioribus. Defeſſus ſum jam ſtudendo, meditando, ſcribendo, ſterne mihi lectum. *E.* In quo cubiculo? *P.* In lato illo, & quadrato: & tolle ex angulo anaclinterium, transfer in cœnationem, pone ſuper culcitram plumeam alteram tomenti lanei: vide ut fulcra lecti ſint ſatis firma. *E.* Quid refert tuâ, qui non cubas in alterutra ſpondarum, ſed in medio? Salubrius foret, ſi lectus eſſet durior, & qui corpori reſiſteret. *P.* Tolle cervical, & pro eo repone pulvinos duos, & in hoc æſtu malo plagam illam, quàm arcta iſtha cintea. *E.* Sine lodice? *P.* Etiam. *E.* Algebis: nam ſurgis ab ſtudiis extenuatio corpore. *P.* Injice ergò periſtroma aliquod leve. *E.* Iſtud? nullum aliud ſtragulum? *P.* Nullum: ſi ſentiam frigus in lecto, poſcam plus veſtium: auſer illa peripetaſmata: nam ad culices excludendos malo conopeum. *E.* Culices paucos hic ſenſi, pulices & pediculos ſatis multos. *P.* Ego verò miror te aliquid ſentire, qui ſic dormias, & ſtertas. *E.* Nemo dormit melius quam qui non ſentit quàm malè dormit. *P.* Nihil horum animalculorum, quibus per æſtatem in cubiculis infeſtamur, tam movet nauſeam, quàm cimices odore illo teterrimo. *E.* Satis bonus proventus eſt corum Lutetiæ ac Lovanii. *P.* Eſt genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argillam Lovanii. Colloca hic mihi horologium excitatorium, & obicem infigito ad horam quartam matutinam: Neque enim volo diutius dormire. Excalcia me, pone hic ſellam plicatilem, in qua ſedeam, macula in ſcabello ſit mihi juxta lectulum parata; Neſcio quid hic olet malè; ſufflas paulum thuris aut juniperi. Cane hic mihi lyrâ aliquid lectum ingredienti more Pythagorico, ut citius obdormiam, & ſomnia ſint placidiora. *E.*

Somne, quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cara fugit, qui pectora longis
Feſſa miniſteriis, fulcis, reparaſque labori.

Culina.

Lucullus, Apicius, Piſtillarius, Abligurinus.

ES tu popino? *Ap.* Sum. *L.* Ubinam agis? *Ap.* In popina galli gallinacei: num eges me? *L.* Etiam, ad nuptias. *Ap.* Sine me domum tranſcurrere, ut præcipiam uxori quemadmodum ſint tractandi ganeones, quos ſcio non ſolere in hac civitate deeſſe, tum etiam adventores. *L.* Audin' tu? Reperies me in vico lapideo, in ædibus ſutorum. *Ap.* Continuo adero. *L.* Bene eſt, ingredere culinam. *Ap.* Heus Piſtillare, & tu Abligurine! Ignem in lare extruite ſub fumali grandibus lignis, quantum fieri poterit acapnis. *P.* Putas te eſſe Romæ? Hic tabernas coctilitas non habemus, è quibus ligna coctilia promuntur: habebis bene arida. *Ap.* Ni ità ſit, tu, Abligurine, ſuffitor perdes oculos ſufflando. *Ab.* Imò bibam largiùs: væ vino. *Ap.* Væ aquæ: nam vinum hodie non attinges, ſi ſim ſanus. Nolo mihi evertas ollas, auxillas confringas, & cibos corrumpas. *Ab.* Non vult ardere hic ignis. *Ap.* Injice faſciculum aliquem ſulfuratorem, & fomitem, fruſtula aliquot cum his aſſulis. *Ab.* Extinctus eſt prorſum. *Ap.* Tranſcurre ad ædes proximas cum batillo, & affer nobis torrem aliquem prægrandem, & prunas bene incenſas. *Ab.* Metallarius eſt illic dominus, nec ſinet carbonum unum ſub fornacibus ſibi detrahi, citiùs oculum. *Ap.* Non eſt metallarius, ſed metallicida: ito ergò ad furnum. Quid affers? Titionem magis quàm torrem. *Ab.* Non habebant prunas carbonis. *Ab.* Quid (malum!) carbonis? Ceſpitum, hic dixeris. Tu furcillâ hâc move ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat: ſume pyrolabem, aſine. *Ab.* Quid rei eſt iſtuc verbum? *Ap.* Forceps igniaria, pruniceps. *Ab.* Quid mihi cum verbis Græcanicis? quaſi deſint Latina. *Ap.* Etiamne aſini ſunt Grammatici? *Ab.* Quid mirum, cùm & Grammatici ſint aſini? *Ap.* Fac finem altercandi: volo carbones aliquot, aut ceſpites accendas mihi in hoc foco, ad teſtacea lentè incoquenda: ſuſpende ahenum ad ignem, nè deſit aqua calida: tùm in cacabum injice armum vervecinæ

vecinæ cum bubula ſalita : cucumam igni admove cum vitulina, & agnina ; in chytropode elixabimus oryzam. *Ab.* Quid pulli ? *Ap.* Coquentur in auxilla ærea, quæ ſtanno eſt illita, quo ſapor ſit gratior ; ſed non tam maturè verua proferes ſub nonam, & pinguiaria ; lucium hunc ſines in aqua luſitare pauliſper, tum exenterabis. *Ab.* Carnes & piſces in eadem menſa ? *Ap.* Maximè, more Germanico. *Ab.* Atqui hoc non placet medicis. *Ap.* Medicinæ non p'acet, medicis placet. Ego ſtipitem hunc Grammaticum tantùm eſſe exiſtimabam : medicus etiam eſt. *Ab.* Nunquàmne de quæſtione illa audiviſti, utrum ſint in civitate plures medici an ſtulti ? *Ap.* Quis te detruſit in culinam, cum ſis tam ſaperda ? *Ab.* Adverſa mea ſors. *Ap.* Imò, quod manifeſtum eſt, ſegnities tua & ſocordia, & gula, & lurcaſitas, & ingluvies, & animus degener ac abjectus : ideo ambulas nudis pedibus, ſemiamictus veſte obſoletâ, & natibus breviore. *Ab.* Quid tibi cum mea paupertate ? *Ap.* Nihil omnino, nec velim eſſe. Sed ad rem, nè præter rem plura quàm oportet. Satiſne ſunt hæc juſſa ſuperq; infixa, & inculcata ? Scilicet vobis nunquam ſatis. Da mihi meam braccam : nam foras lubet prodire ; continuò adero : cedò tudiculam, inſigne artis noſtræ ; hoc eſt meum fulmen & tridens. *P.* Heus Abligurine ! Statue hydrias illas in urnario, & hanc bubulam abluito diligenter, & confricato in labro. *Ab.* Etiamne tu hic quoque imperas ? Unus imperator unis caſtris ſufficit : Non ſufficiet culinæ unus ? Facito ipſe, tu es acrior exactor operæ, quàm ipſe magiſter culinæ. Non vocabo te poſthac Piſtillarium, ſed ſtimulum acutum. *P.* Imò voca me Onocentron. Frange tù ergò vitulinam hanc in epixenio. Comminue paulum hujus caſei, ut ſpargamus ſuper hanc offam. *Ab.* Quomodo ? Manu ? *P.* Non, ſed tyrocneſti : inſtilla huc guttas aliquot olei ex lecytho. *Ab.* Diciſne ex hoc capſace ? *P.* Statue hic mortarium. *Ab.* Quid iſtorum ? *P.* Illud æneum, cum piſtillo ejuſdem metalli. *Ab.* Quâ gratiâ ? *P.* Ad terendum petroſelinum hoc. *Ab.* Satius eſt in pila id fieri marmorea, piſtillo ligneo. *P.* Quæſo, cantilla, ſic ut conſuevi ſti. *Ab.*

Ego no'o Cæſar eſſe,
Ambulare per Britannos,
Scithicas pati pruinas.

Vt ſapiant ſatuæ Fabiorum prandia betæ,
Quam ſepe petet vina piperque coquus!

P. Fabiorum, an fabrorum? *Ab.* Quære à ludimagiſtro loripede, & pro Fabris & Fabiis referes egregium colaphum in gena, vel in bucca. *P.* Sic eſt homo? *Ab.* Vir ſtrenuus. & fortis, & manu promptus; celeritate manuum compenſat linguæ tarditatem. *P.* Cedò urnulam cerviſiariam; exiccatum habeo palatum, guttur, fruces. *Ab.*

Et gravis, attrita pendebat cantharus anſa.
Claudere quæ cœnas laſtuca ſolebat avorum,
Dic mihi, Cur noſtras inchoat illa dapes?
Filia Picenæ venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ap. Unde tu didiciſti adeò φαγωδεῖν? *Ab.* Inſervivi nuper in Calabria ludimagiſtro cuidam poetaſtro, qui ſæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum verſuum, quibus mirificum aiebat ſaporem ineſſe. Ego verò paululum panis & caſei maluiſſem; aquæ erat ſatis domi, & licebat nobis è puteo bibere ex animi ſententia; indè ego cùm eſuriens conceſſiſſem cubitum, pro epulis verſus illos ruminabam & concoquebam; nec mihi aliud viſum eſt remedium ad bulimiam illam depellendam, quàm culinariam arripere. *Ap.* Quæ illi præbebas miniſteria? *Ab.* Quæ *Cæſar* reipubl. Ego eram illi omnia; eram illi à conſiliis, etſi nihil unquam ageret conſilio; à ſecretis, cùm nihil habere ſecreti, nè latrinam quidem; ego fundebam ei aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat; ego ſervabam ejus theſaurum. *Ar.* Quem theſaurum? *Ab.* Schedas aliquot peſſimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant. *Ab.* Imò docti mures, qui malis poématis dentem infigebant.

Tri-

Triclinium.

Aristippus, Lurco.

QUid tutam ſerò ſurgis, & quidem ſemiſomnis? *L.* Mirum eſt me eſſe toto hoc die experrectum, adeò heri edimus & bibimus. *Ar.* Imò ut apparet, devorâſti, ingurgitâſti, obruiſti te epulis & vino: Sed ubinam onerâſti celocem? *L.* Apud Scopam in convivio. *A.* Quin potiùs more Græco συμπόσιον vocares, quàm Latino verbo, convivium. *L.* Bucca buccam impellebat, intrituræ & condimenta vellicabant, atque inſtigabant deſidem ſtomachum, & appetentiam non patiebantur delaſſari. *A.* Refer, quæſo, ordine omnia, ut vel auditione ipſâ videar mihi intereſſe, & quaſi vobiſcum potare; ut ille qui in caupona Hiſpaniæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdices aſſæ, quo nidore utebatur pro obſonio. *L.* Quis enarrârit omnia? Majus negotium id fuerit, quàm vel emiſſe, vel apparâſſe, vel, quod omnia ſuperat, comediſſe. *A.* Aſſideamus in hoc ſaliceto, ad crepidinem hujus ripula, & quando ſumus otioſi, pro collocutione aliis de rebus utemur hac ipſâ, gramen erit nobis vice pulvinorum; innitere hac ulmo. *L.* In herba? annon humor nocebit? *A.* Quid? Inſanis. Humor in ortu caniculæ? *L.* Ante recuſabam, nunc animus prurit, mihi recenſere tibi pius quàm poſtulas. De convivio ſolùm quærebas; Accipiat etiam de Domino, & de triclinio. Rogabas ut loquerer; efficiam ut mox paulò ſilentium roges, indicas, imperes; ut Arabius tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad racendum tribus. *Ar.* Tu verò quantum libuerit, non eris moleſtus; quandoquidem in opaco loco conſedimus, & orationem tuam carduelis illa vel adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Caii Gracchi ſervus fiſtulator. *L.* Quid iſtud eſt rei? *A.* Poſtquam tu feceris narrandi finem, audies de Gracchis & Graculis, & de Græculis. *L.* Deambulabamus fortè tranſverſo foro, ego & Thraſipulus, nacti pluſculum otii quàm ſolemus; adjunxit ſe nobis Scopas. Is à nobis poſt primas ſalu-

rationes, & blandum congressum, cœpit vehementer contendere, ut postero die, qui hesternus fuit, apud se essemus Excusare nos primùm, alius alia; ego autem vadimonium grave, & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille, ut libenter ostentat suam magnificentiam, quali de capite ageretur, orsus est accuratum sermonem. Quid multa? Addiximus, nè molestus esse pergeret. *A.* Scin' quænam fuerit causa convivii? *L.* Quæ tandem, quæso? *A.* Est quidem ipse homo locuples, ornatus argento, veste, supellectile; Sed emerat phialas argenteas tres deauratas, & pateras sex; petisset pretium, ni aliquos invitâsset, quibus ostentaret; & alioqui eum ille existimat esse divitiarum fructum; habétq; uxorem, à qua extimulatur ad profusionem, quam illa magnificentiam nuncupat. *L.* Heri ergò sub meridiem convenimus in ejus triclinium. *A.* Qualis erat cœnatio? *L.* Hyperthra, in opaco frigore; omnia sanè apparata, ornata, exculta, nihil deerat ad elegantiam, splendorem, & lautitias. Planè primo ingressu exhilarati sunt omnium oculi & animi, aspectu illo pulcherrimo atque amœnissimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vasis materiæ omnis, ex auro, argento, crystallo, vitro, ebore, murtha; alia etiam vilioris materiæ, stannea, cornea, ossea, lignea, testacea, seu figlina, in quibus ars commendabat utilitatem substantiæ; nam erant toreumata permulta, omnia expolita, excessa; fulgor penè perstringebat oculos. Illic vidisses duo magna malluvia argentea, oris deauratis; umbilicus erat aureus, cum insignibus illis. Habebat utrumque malluvium suum gutturnium, quorum episstomium erat deauratum; stabat & alterum aquiminarium vitreum fistula deaurata cum pollubro figlino, operis Malacensis, probè fandaracato. Phialæ omnis generis, & argenteæ duæ ad vinum generosissimum. *A.* Ad usum meum ampullas vitreas malim, aut etiam testaceas, ex iis quæ lapideæ dicuntur. *L.* Quid facias? Ità est hominum ingenium, Non tam in his quæritur commoditas, quàm opinio divitiarum. *A.* Isti opulentissimi sæpius videntur aliis tales, sibi inopes; ideo nullus finis proferendi & ingerendi

oculis,

oculis, præſertim qui nullam habent aliam bonam artem, quâ ſident. Sed perge. *L.* Erat cymatium abaci tapete villoſo tectum, ex Trucia uſque allato; perſitæ erant duæ menſulæ procul ab abaco, cum quadris, & orbibus argenteis; unicuique additum erat ſuum ſalinulum, cultellus, panis, & mantile; ſub abaco refrigeratorium, & œnophora grandia. Tum ſedilia varia, ſellæ, biſellia, ſubſellia, & dominæ ſella plicatilis parata, viſendi operis, cum pulvino ſerico, & ſuppedaneo. *A.* Pone tandem menſam, & explica mappam; nam mihi inteſtina præ fame rugiunt. *L.* Erat menſa cibila ingens, ſegmentata, operis teſſellati antiqui, quæ fuerat principis Dicæarchi. *A.* O menſa antiqua, quàm diſpari domino! *L.* Illam ipſe emit in auctione, ſatis magno; ſolùm quod illius fuiſſet; ut aliquid haberet principis. *L.* Datur aqua lavandis manibus; primùm magnis recuſationibus, invitationibus mutius, & cedendo invicem. *A.* Idem factum eſt in confeſſu, cùm quiſque ſe inferiorem altero faceret, illum extolleret comitate arrogantiſſimâ! cum unuſquiſq; potiorem ſe reliquis omnibus cenſeret. *L.* Sed dominus jure ſuo diſtribuit loca; ſacrata eſt menſa à puerulo breviter & perfunctorié, & non ſine rhythmo; *Quod appoſitum eſt, & apponetur, Chriſtus benedicere dignetur*? Explicat quiſque ſuum chiromactrum, & injicit ſuper humerum ſiniſtrum; hinc cultello repurgat, panem ſiquid non ſatis putabat à miniſtro purgatum; Nam decruſtatus erat oppoſitus. *A.* Sedebatis commodè? *L.* Nunquam commodiùs. *A.* Non potuiſtis malè prandere, nam reliqua, ſat ſcio, ſuppeditatum iri redundanter, ſiqua modò fuerant in macello. *L.* Nuſquam veriùs; *Copiaque ipſa nocet.* Aſtat menſæ ſtructor, cultellos & furcinulas componens; ingreditur magnâ pompi architriclinus cum longo agmine puerorum, & exoletorum, qui geſtabant fercula primi miſſus.

Convivium.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Polemon, Puer.

UBi nobis Simonides? *C.* Illico dixerat se venturum simulac conveniſſet debitorum apud forum. *Sc.* Rectè habet: à debitore faciliùs se extricabit quàm à creditore. *C.* Qui iſthuc? *Sc.* Sicut in victoria, belli conditiones fert victor, non victus: nam à debitore, cùm ipſe idem volet; à creditore, cùm alter. Sed conveniſtiſne omnes, ut erat conditum, relictâ domi ſeveritate, afferentes vobiſcum hilaritatem, lepores, venuſtates, gratias. *C.* Planè ità ſpero: & erimus, ſicut monet. *M. Varro*, belli homines. *Sc.* Reliqua meæ curæ ſunto. *C.* Ecce tibi Simonides. *Sc.* Fœliciter. *Sim.* Et vobis fauſtè. *Sc.* Expectatiſſimè. *Sim.* Planè ruſticanè. Nam ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. Sed, quæſo, fui vobis diu in mora? *Sc.* Non valde. *Sim.* Cur non accumbebatis ſine me? Eſſetis ſaltem procœmiati de fructibus, quibus ego non admodum capior. *Sc.* Bona verba; Te abſente aſſediſſemus? *C.* Satis comitatum. Exordiamur jam opus. Optimum panem & leviſſimum! Non plus habet, ponderis quàm ſi eſſet ſpongia! ſigilineus eſt, ſitanius: induſtrium habetis pollinctorem. *Sc.* Roſcius eſt piſtrini curator. *Sim.* Nunquàmne in id conjicitur? *Sc.* Abſit: Tam frugi ſervus? *D.* Affer mihi antopirum. *Sim.* Mihi verò ſecundarium aut typhaceum, *Sc.* Cur talem? *Sim.* Quoniam audivi, & ira ſum expertus, minus me eſſe, cùm panis non eſt ſciti ſaporis. *S.* Heus puer! Afferto ei panem cibarium, & vulgarem etiam ex atro, ſi ità mavult, ità demum jucundiſſimè convivabimur, ſi quiſque, quod maximè collubitum erit, ſumpſerit. *P.* Panis hic quem tu tantopere probas, ſpongioſus, aquaticus eſt; malo denſiorem. *C.* Mihi verò non diſplicet ſpongioſus, modò nè ſit ſpeuſicius; hic verò etiam hectas attollit, quod focarii ſolent facere, cùm ſit, ut ſatis apparet, fornaceus. *P.* Cibarius hic panis & aceroſus eſt, & acetoſus; typhaceum dicas. *Sc.* Sic conſueverunt

fueverunt noſtri agricolæ triticum omne, quod huc important, acerare priùs in villa, & miſcere multis generibus ſeminum : ſapor autem ex fermento eſt nimio. *P.* Nullum hominum eſt genus hoc fraudulentius : Non malefaciunt, niſi cùm neſciunt. *C.* Panis hic non eſt ſatis fermentatus. *D.* Puta te hodie Judæum, qui azymo veſcebantur juſſu Dei. *C.* Id quidem, quòd homines eſſent peſſimi : ut interdicta eſt illis ſuilla, quâ nihil palato gratius, nec, ſi moderatè ſumas, ſalubrius. Et quidem azyma juſſi ſunt comedere cum lactucis agreſtibus, quæ ſunt perquam amaræ. *P.* Illa omnia ſenſus habent altiores ; Omittamus hæc. *Sc.* Et quidem diſputationem de pane. Si, de obſoniis fuerit tanta controverſia, magna erit in toto convivio diſcordia. *C.* Accidet nimirum, quod Horatius inquit.

Tres mihi convive probe diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.

Sc. Appone lances illas & tympana cum ceraſis & prunis, & malis granatis, & perſicis pomis, & perſicis præcocibus. *P.* Cur. *M. Varro* dixit, convivas non debere excedere numerum Muſarum, cùm de numero non conſtet ? Alii enim ponunt tres, alii ſex, alii novem. *C.* Dixit tanquam ſi conſtaret eſſe novem, & ità erat vulgò receptum; unde Diogenis jocus in ludimagiſtrum qui paucos haberet diſcipulos, depictas autem Muſas in ludo ; *Præceptor*, inquit σὺν ταῖς μούσαις, *multos habet diſcipulos*. *D.* Sed eſtne verum, Perſas pomum hoc, quòd apud ipſos eſſet lethale, invexiſſe in Græciam, ad peſtem eorum, quibuſcum bellum gerebant ? *C.* Sic accepi. *D.* Admirabilis eſt in ingeniis terrarum varietas. *C. Indita mittit ebur*, inquit Virgilius, *molles ſua tibura* Sabæi ; Hem cydoniperſica. *S.* Novum inſitionis inventum, priſcis incognitum ; Cedò nobis pateram illam cum ſicis duricoriis, qui ſunt (ut noſtis) prodromi. *Sc.* Satis eſt fructuum ; Expleamus nos rebus aliis ſalubrioribus corpori. *C.* Quid his ſalubrius ? *Sc.* Nihil, ſi ſalubre & ſapidum idem ſunt, ſicut in meridiano ſomno. *C.* Ego condono illis nocumentum propter

propter oblectamentum. Non meministi versiculum Catonis, *Pauca voluptati debentur, plura saluti*? Dato singulis singulas gabatas cum jure carnium, ut sorbeant; id verò & calisaciet intestina, & blandè abluet, ad molliendum ventrem. *Sim.* Profectò, puer, amo te de suilla hac salita; O pernam sapidissimam! maialis est. Brassicas illas cum larido, si mihi vis auscultare, redde coquo, per hoc quidem temporis; aut serva in brumam. Lucanicæ hujus scinde mihi bucceam unam aut alteram, quò suavius ebibam primum cyathum. *C.* Pareamus medicorum consilio, admonentium, ut porcinæ addatur merum; funde vinum. *Si.* Sequitur actus fabulæ fortassis hoc anni tempore præcipuus. Spectate hujus actus apparatum. Primùm omnium à calculis custos abaci scyphos exposuit vitreos crystallini vitri, cum vino albo purissimo; aquam putes solo aspectu. *Sanmartinium* est, & partim Rhenense, non infectum, ut solent in Belgia: sed quale in media Germania bibitur. Oenophorus relevit hodie serias duas, alteram viri Helvelli, seu flavi ex agro Parisiensi, alteram sanguinei Burdegalensis; habetis in apyroto alia parata, fuscum, Aquitanicum, & nigrum è Sagunto; petat quisque ex sententia palati sui. *C.* Quid potest nunciari lætius? ut nihil est durius, quàm perire siti. Ego verò mallem optimam nobis aquam prospexisses; hunc nuncium audivissem libentiùs, quàm de vino. *Si.* Nec ea deerit. *Si.* Nuper cùm essem in Urbe Roma, bibi apud Cardinalem quendam vina generosissima omnisarii saporis (nam eram profecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lene, suave, austerum. *D.* Mihi vehementer placet aigluces. *Pol.* Sic ferè Belgicis fœminis. *Si.* In pagis quibusdam Galliæ flaccos apponuntur: secundarium autem vinum & tertiarium habent in deliciis. Sed ea, villa sunt magis quàm vina; & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam nec ætatem fert; Itaque paulò postquam est diffusum, bibitur; quippe post annum inclinat illico, & fit dubium; tum fugiens, & acuit; quòd si manserit diutiùs, emucet, & in vappam vertitur, Hispanum vinum, & Italicum, benè fert & aquam,

& aquam, & ætatem. D. Quid rei eſt vinum fugiens? vientur probè dolia, & obſeretur cella, imò & domus claudatur, ſi ſit opus. P. Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec ſervantur, & diſcedere vulgò dicimus: cujus contrarium eſt vinum conſiſtens. D. Funde mihi priùs aquam ad dimidium calicem; ſuper hanc infundes vinum more veteri. C. Imò & hodierno multarum gentium: Galli & Germani contrà faciunt. D. Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam, aquæ addunt vinum: quæ vinum aquatum, vino ſuperinfundunt aquam. C. Quæ verò vino aquam non affundunt quid bibunt. C. Vinum purum putum. C. Etiam, niſi ſit priùs à vinario irrigatum. P. Baptizare id vocant, ut vinum ſit Chriſtianum: ea erat meo tempore elegantia philoſophica. D. Illi baptizant vinum, & ſeipſos exbaptizant. P. Pejus agunt, qui injiciunt calcem, ſulphur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil eſt corporibus perniciosius: in quos publicè deberet animadverti, ut in latrones, aut ſicarios: indè ſunt enim incredibilia morborum genera, & potiſſimùm arthritica. C. Ex conſpiratione cum medicis id agunt, ut utriq; rem augeant. D. Nimis mihi porrigis plenum calicem: deple quæſo, eum aliquantum! ut ſit locus aquæ infundendæ. C. Funde mihi in ſcyphum illum coloris caſtanei? Quid rei eſt? *Sc.* Nux prægandis Indica, ab labris argento circumcluſa; Viſne in culullo illo ſigni hebeni, quod ferunt eſſe ſaluberrimum? Nè addas tantum aquæ; neſcis vetus verbum, *Perdis vinum, infuſa aqua?* D. Imò perdis utrumque, aquam & vinum. P. Malò utrumque perdere, quàm ab alterutro perdi. *Sc.* Lubetne potare more Græco, ex illis pateris & capucioribus poculi? D. Minimè vero Admonebas nos modò antiqui proverbii; viciſſim admoneo te præcepti Paulini, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*; & Servatoris noſtri, *Videte ne graventur corda veſtra crapula, & ebrietate.* C. Undè eſt hæc frigida, tam pura & pellucida? *Sc.* E fonte proximo. C. Ad vinum diluendum malim ciſterniam, modè defecatiſſimam. D. Quid putealem? C. Uſibus lavandi aptior eſt, quàm bibendi. P. Fluvealem commendant plurimi. C.

Rècte

C. Rectè, si fluant amnes per venas auri, ut ferè in Hispania, & sit quieta, & liquida. *Sim.* Mihi vero in phiala illa Samia affer aliquantum cervisiæ, quam puto restigerando corpori hoc æstu utilissimam. *Sc.* Ex qua tandem cervisia? *Sim.* Ex tenuissima: Nam aliæ nimium incrassant spiritus, & reddunt obesum corpus. *P.* Mihi item dato; sed in vitro illo terete. *Sc.* Curre ad culinam. Quid illi cessant? Quin mittunt missum alium? vides jam hinc neminem attingere? Affer pullos gallinaceos, elixos cum lactucis, bugloss hortensi, & intubo: vervecinam quoq; & vitulinam. *C.* Adde etiam in scutellis paulum sinapis? aut petroselinati. *D.* Violenta res videtur sinapis. *C.* Non admodum congruit bilioss; iis tamen, qui crassis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. *P.* Id circo sapiunt populi Septentrionales, quibus illa est magno usui, præcipuè cibis crassis, & duris addita, ut bubulæ & salsamentis. *Sc.* Hoc loco existimo pultes & petisnes venturas in tempore, leuco phagum, similaginem, amylum, orezam, vermiculos, edat quisq; ex quibus volet. *D.* Vidi qui à vermiculis hujusmodi vehementer abhorreret, quòd autumaret collectos fuisse ax terra aut cœno, & vixisse aliquando. *C. Scilicet* metuebam, nè in aqualiculo suo reviviscerent. Oryzam ferunt nasci in aqua, mori in vino; cedò igitur vinum. *D.* Nè bibe statim à cibo calido, intermisce prius frigidi aliquid & solidi. *C.* Quid? *D.* Crustam panis aliquam vel turundam unam aut alteram carnium? *Sim.* Vah! Pisces cum carnibus in eadem mensa? Mare miscetur terræ. Hoc vetant medici. *Sc.* Imò hoc placit medicis. *Sim.* Credo, quia illis utile. *Sc.* Cur ergò vetant medici? *Sim.* Erravi. A medicina prohiberi dictum oportuit, non à medicis. Sed qui sunt pisces isti? *Sc.* Appone ordine primùm lupum illum assum cum aceto & capparibus, tum passeres elixos cum succo lapathi acuti, soleas frixas, lucium recentem, & capitonem; lucium salitum serva tibi, thynnum assum recentem, & thynnum in salsamento, menas recentes frixas, crustulata, in quibus insunt nulli barbati, murenæ, & trutiæ, multis conditæ aromatibus, gobios frixos, cammaros & cancros elixos

Admisce

Admisce scutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato. *Si.* Ego verò de piscibus loquar; non edam. *G.* Si Phillogus cœperit de piscibus movere controversiam, hoc est, de re incertissima, & controversissima, in cipite nobis lectulos insternere, hic erat cubandum. *Sc.* Nemo dignatur vel gustare; Tolle hæc. *Si.* Atqui convivia olim Romæ lautissima, &, ut ipsi soliti erant dicere, pollucibilia, ex piscibus constabant. *C.* Ità sunt mutata tempora, etsi hoc etiamnum durat apud quosdam. *Sc.* Importate assa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbulos, cuniculos, lepusculos, vitulinam, & hœdinam, & infarctus seu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam Medica, & cidonia, & olivas Balearicas conditivas, quassas, & in muria asservatas. *D.* Non adsunt Bethicæ. *Sc.* Magis sunt saporis sciri Balearicæ. *C.* Quid fiet grandibus illis belluis, anseri, cigno, pavoni? *Sc.* Ostende tantùm & refer in culinam. *P.* Hem pavonem! Ubi est Q. Hortensius, cui erat in deliciis? *Si.* Tolle agninam. *Sc.* Cur tollatur? Quia est insalubris; ferunt eam non aliâ exire quàm quâ intrarit. *C.* Vidi quendam devorare ossa olivarum struthionice. *Sc.* Ex quibus carnibus sunt artocreæ istæ? *C.* Hæc est ex cervina. *Sc.* Hæc ex damica; illa est, ut puto, aprugna. *C.* Conditura ipsas malim quàm carnes. *Si.* Planè ità est; etiam res aptaras condimentum reddit suavissimas. Ecquod est vitæ totius condimentum? *D.* Equus animus. *C.* Aliud quiddam ego præferam amplius & augustius. *D.* Quid tandem hoc meo? *C.* Pietas; sub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res universas aspectas, facile, medias, condimentum & aptissimum, & jucundissimum. *Sc.* Insunde vinum album Hispanicum in carchesium illud & circumfer per convivas. *D.* Quid paras agere? Sub prandii finem propinas nobis vinum forte ac generosum? Dilutius erit posthac bibendum, si consulitum cupimus valetudini. *Si.* Recte mihi videris admonere; frigida enim oportet esse in convivio postrema, quæ pondere suo cibos imum ventriculum detrudant, & vapores caput impetentes cohibeant. *Sc.* Tolle ista, mutâ orbes, & quadras da secundam mensam; nam nemo extendit usquam

quam manum. *C.* Adeò voravi initio avide, ut ſtatim miſerim appetitum. *D.* Ego item non appetitione, ſed impetu feror ad primas dapes; indè me expleo. *P.* Neſcio quid edi de piſcibus; id guſtum meum prorſum retudit. *Si* Tantùmne bellariorum apparatum, & cupedines, cùm nihil ſupereſt ampliùs cupediæ? pyra, mala, caſeus multiplex, ſed palato meo congruentiſſimus eſt hippax. *C.* Non reor hippacem eſſe hunc, ſed Phrygium, ex lacte aſini; qualis è Sicilia uſque advehitur, columellari formâ, & quadra; qui cùm frangitur, in laminulas finditur, ſive philyras. *D.* Caſeus hic, etſi *Britannicus*, fiſtulo ſus eſt; non erit meâ utique ſententiâ vobis gratus. *C.* Sed neque hic ſpongioſus Hollannicus. Parmenſis hic eſt bene compactus, & ſatis (ut videtur) recens; & ille Penafellius facilè cum *Parmenſi* certârit. *D.* Non eſt *Parmenſis*, ſed Placentius. *C.* Etiam, ſi placet; vulgo Germanorum ſuaviſſimus eſt caſeus vetus, putris, confriatus, & vermiculoſus. *Si.* Qui talem edit caſeum, ſitim venatur, & edit ut bibat. *Sc.* Piſtor duleiarius nimium moratur, quin affert ſcriblitas, & artolagana teſtacea, & ſartaginia, conſperſione in cacabum injectâ olei ſerventis, melle ſuperfuſo. *C* Curiotas da mihi aliquot, & ad edendum, & ad ſervandum; fortâſſe nocte hac nihil edam aliud. *Sc.* Cape igitur ſpathalium hoc integrum, vin' ex malogranatis? *P.* Heus puer! Spolia nobis hanc palmam agreſtem, & da quod eſt eſui. *Sc.* Potionis vos admoneo, ſcitis *Ariſtotelis* eſſe opinionem, tragemata eſſe inventa, ut ea nos ad bibendum invitent, nè cibus in arido coquatur. *C.* Oportet ergò inventorem ſuiſſe vel nautam vel piſcem, qui adeò timeret ariditatem. *Sc.* Affert ea quæ ſolent vocari ſigillum ſtomachi, poſt quæ nihil eſt nec edendum, nec bibendum; buccellatum cydoniatum, corriandrum ſaccharo contectum; hoc verò manducandum eſt, non edendum; ſed quod ex manſo reliquum eſt aridum expuendum. Collige fruſta & reliquias in caniſtris; affer aquas odoriferas, roſaceam, flores mali Medici, moſchatam. *P.* Agamus Chriſto gratias. *P. Agimus tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum uſus condidiſti; annas, ut tuo favore [ad cœnam illam venia-*

mus

.V0575.538eu

mus tuæ beatitudinis. P. Agamus nunc domino gratias C. Age tu. P. Imò agat Democritus, qui in hiſce rebus multùm valet. D. Gratias tibi non poſſum agere pro merito, hoc ſtatu reipub. vides enim omnia à Baccho perturbata: ſed recitabo quas Dionyſio egit *Diogenes*; nam mandavi memoriæ: Tu lubenti memoriâ & linguâ titubanti, in tanta eluvione habebis veniam. Sc. Dic quicquid libuerit: ſcribetur in vino. D. Deſatigâſti teipſum Scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, piſtores, ut nos magis comedendo & bibendo delaſſares. Socrates ſapienter, qui in mercatum celeberrimum ingreſſus exclamavit, *O dii immortales, quam multis ego non indigeo!* Tu contrâ poſſes dicere, *Hæc omnia quotula portio ſunt eorum, quibus ego indigeo!* Naturæ placent modica, & illis ea ſuſtentatur ac fulcitur; hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Meritò Plinius, *Varietas ciborum homini peſtilens; peſtilentior condimentorum*: referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos ac demerſos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio ritè poſſimus fungi. Tu ipſe judicato, ecquam tibi gratiam debeamus. Sc. Hæccine eſt gratia quam habetis? Sic rependitis prandium tam opiparum? P. Ità planè: quod enim majus beneficium, quam ut ſias ſapientior? Tu nos domum remittis planè bruta: nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut ſcias conſulere tuæ ac alienæ valetudini, & ſecundum naturæ deſideria vivere, non juxta corruptas à ſtultitia opiniones. Vale, & ſape.

Ebrietas.

Aſotus, Tricongius, Abſtemius, Glaucia.

A Sot. Quid tu dicis, Tricongi? Quam laute nos heri recepit Brabantus ille! T. Malè ſit illi. Non potui totâ nocte quieſcere. Vomui, (ſit habitus honos veſtris auribus) convolvi mei ſub indè toto lecto, modò ad ſpondam interiorem, modò ad exteriorem; fauces & ſtomachum videbar mihi rejecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio poſſum fungi, nec aurium: lamina

ponderosa plumbi videtur mihi in frontem & oculos incumbere. *Af.* Frontem & tempora fortiter astringe fasciâ, & Rex videberis. *T.* Seu ipse potiùs *Bacchus*, à quo influtum manavit diadematum in Reges. *Af.* Recipe te domum, & edormi crapulam. *T.* Domum verò? Nihil æquè fugio & aversor, ut domum & uxorem clamosissimam; ea ti nunc me aspiceret, longiores haberet hominis quàm Chrysostomus. *Ab.* Hoccine appellas tu lautè tractari? *G.* Planè ità est: Nam laverunt probè guttur & fruces. *Ab.* Manus verò: *G.* Nè semel quidem. *Af.* Imò sæpe vino & lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus. *G.* Quid potest dici lautius? Et quidem digitos pingui carnium & embammatis inviscato? *Ab.* Tace per divos. Quis posset absque nausea rem adeo audire obscœnam? quanto minùs videre, aut de ejusmodi vino aut lacte gustare? *Af.* Divi, vestram fidem! Adeòn'es, Absteni, delicatus, ut hæc nè auribus quidem possis devorare? Quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tricongi, compotator suaviſſime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phiala fictili afferat ex eodem vino: nulla est certior huic veneno theriaca. *T.* Estnè hoc exploratum? *Af* Quidni esset? Memineris versus quos cantat Colax: Ad sanandum morsum canis nocturni, sume ex pilis ejusdem canis. *G.* Narra, quæso, de convivio. *Ab* Nè murres, nisi velis, me removere quicquid habeo in ventriculo cum ipsis vitalibus. *G.* Faceſſe igitur paulisper. *Af.* Ego narrabo quàm commodissimè: Ut nusquam sit honos præfandus. *G.* Incipe, obsecro: adverte animum, Absteni. *Af* O Glaucia mi, ante omnia istud ex me habe, nullum esse hominum genus, quod comparari possit cum festivo & largo covivatore. Quidam ostentat eruditionem rerum variarum, id est, meras nugamenta: alii jactant experientiam, & usu collectam prudentiã, Quorsum id? Sunt qui habent quidem opus, sed not audent expendere. Miseri! Quid eos juvat asservare? Benignus convivator ubique prodest, ubiq e est gratus: vel solus illius aspectus exhilarat triſtitiam animi! & discutit siqua est in eo miseria, sive recordatione convivii, sive spe

atque

atque expectatione: alia omnia, quæ dicuntur bona animi, nec ego video, & ſunt jejuna atque infrugiſera. *Ab.* Rogo te, Aſote, Quis eſt autor tam bonæ ſententiæ? *Aſ.* Ego & omnes mei ſimiles, id eſt, plerique ex Callia Belgica à Sequana ad Rhenum flumen: Tantum diſſentiunt inter nos homuli quidam vel miſeri & parci, qui Abſtemio ſuum invident cognomen, frugi volunt appellari, vel quidam magnâ ſapientiæ opinione ſuffarcinati, id eſt, inani nomine, quos etiam nos (id eſt, maxima pars hominum, & præcipua) ridemus. *Ab.* Quid audio? *G.* In hoc iſte non fallitur, etſi ebrioſus: Nam nuſquam eruditio minus habet pretii quàm in Belgica; non aliud eſſe rentur virum eruditione præſtantem, quàm futurâ vel texturâ *Ab.* Atqui ſtudent hic multi non infelici profectu. *G.* Deducuntur à parentibus parvi filii ad ſcholas tanquam ad opificium, quò parent ſibi deinceps victum. Ipſi etiam ſcholaſtici, dictu incredibile, quàm parvi inſtitutores ſuos faciant, quàm proſequantur honore exiguo, & præmiis adeò tenuibus, ut doctores inſignes ac primi nominis tolerare ſeſe vix poſſint. *Aſ.* Iſta ſunt ab inſtituto ſermone aliena. Revertamur ad convivium. *T.* Hoc malim audire; & miſtos faciamus jam tandem ſermones iſtos ſtudioſos, qui ſunt profectò infrugiſere. Neſcio quemadmodum vos Itali de eruditione ſtatuatis: Nihil certè res videtur non ſolùm inutiliſſima, ſed etiam damnoſa. *Ab.* Idem videtur bovi & ſui quod tibi: & nobis quoque videretur, ſi non plus haberemus mentis quàm tu. *Aſ.* Non eſſet fieri: itaque audi jam; primùm omnium accubuimus ſeveri & triſtes; ſacrata eſt mensa; ſilentium ubi; & quies; cœpimus expedire cultellum quiſque ſuum; ſpeciem præbebamus non invitatorum, ſed invitorum, adeò ut diceres facere nos coactos; faciebamus reverea ad modum tegniter: Nondum enim incaluerat animus ardore illo libero; Aptat quiſque mantile ſuum humeris (nonnulli etiam pectori; Alia de mappa extendunt ſuper gremium) ſumit panem, aſpicit, volvit, purgat; ſi quid eſſet carbonis aut cinerum, decorticat &

hæc omnia lentè & cunctabundè. Quidam auſpicati ſunt cœnam à potione; alii priuſquam biberent, paululum ſumpſerunt acetarii,&bubulæ ſalitæ,ad excitandum dormiens palatum, & ſtimulandum languidulum: Primus ſcyphus fuit cerviſiæ, ut frigidum cæmentum ſubſterneretur adori vini. Allatus eſt ſacer ille liquor, primùm poculis anguſtis,& exiguis, aquæ magis ſitim irritarent, quàm reſtinguerent: dominus, homo feſtiviſſimus, quo potiorem in hac tota regione nullum habent.ac nè paren quidem, mea utique ſententiâ, (quod ſit dictum ſine cujuſquam injuria) jubet afferri pocula capaciſſima: & cœptum eſt largiter potari more Græco, ut dicebat ille philogræcus quidam, qui *Lovanii* olim ſtuduerat. Ibi cœpimus loqui, tum incaleſcere; hilaritas ubique, & riſus diffuſiſſimus. O cœnæ nocteſque deorum! Alii aliis præbibimus, & magnâ æquitate faciebamus paria; nefas erat ſodalem fraudare, tali præſertim tempore. *Ab.* Meritò,cùm agitur non de calice vini,ſed de ſenſu & mente, rebus in homine præcipuis.Sed ut hac de re tam læta,tam feſtiva, tu & ego colloquamur, primùm rogandus es an ſis ebrius. *Aſ.* Non, revera; & facile eſt cognoſcere ex ordine orationis meæ: nam ſi eſſem, putes me hæc referre potuiſſe adeò compoſitè? *Ab.* Rectè eſt, alioqui juxta Mimi verſiculum, tum abſente litigarem. Principio, cur non extruitis templum aliquot in hac regione *Baccho* cœleſtis hujus liquoris repertori? *Aſ.* Hoc veſtrum eſt, qui ædem habetis Romæ Sergii & *Bacchi*; nobis ſatis eſt quotidie illi paſſim ſacra facere. Et fortâſſe erigeremus templum, ſi conſtaret fuiſſe eum inventorem; nam de ea re audivi diſceptari inter ſtudioſo quoſdam. Sunt qui putent primùm fuiſſe Noam, qui vinum biberit, quique ſit inebriatus. *Ab.* Domittamus iſta. Cedò, Quod vinum bibebaris? *Aſ.* Quid noſtrâ refert, quod ſit vinum,aut cujus habeat modò nomen & colorem vini, id ſatis eſt nobis; delicias illas quæret Gallus, aut Italus. *Ab.* Quæ ergò poteſt eſſe delectatio, cùm id non guſtas quod in corpus ingeris? *Tr.* Fortaſſe nonnulli initio aliquid guſtant integro palato; mox verò depravato ex tanta humoris

moris redundantia, guſtum omnem amittunt. *Ab.* Siti jam extinctâ nulla ſupereſt voluptas; quæ tota ſita eſt in ſatis facienda deſideriis naturalibus; ita ut tormenti ſit genus, ſine ſiti bibere, aut ſine fame edere. *T.* Putas nos, abſtemi, ad voluptatem potare, aut quòd ſit jucundum? *Ab.* Tanto ergò eſtis pejores beſtiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur; vos neq; illuc ducit ratio; & retrahit natura. *T.* Ducit nos eò ſodalitas, & paulatim inebriamur imprudentes. *Ab.* Quoties eſtis inebriati; quoties alios ebrios vidiſtis? *T.* Quotidie plurimos. *Ab.* Non ſufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandam rem tam fœdam? atqui bellua vel uno experimento fieret cautior. *G.* At ſodales iſtos, in quorum gratiam tranſeunt ex hominibus in beſtias, ſcis quàm habeant charos? Dum potant, darent illis præcordia; digreſſi illinc, vix agnoſcunt; vitam & animam cujuſvis illorum nollent redemptam ſibi numo ſeſtertio. *Ab* Quibus ex poculis hauriebatis vinum, & quomodo? *Aſ.* Primùm allata ſunt vitrea, paulò pòſt, ob periculum ſublatis illis, exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quòd id ſuaderet anni tempus: paulò pòſt, jus carnium, ſac, butyrum, cremorem *Ab.* O ſpurcitiem, nè belluis quidem tollerabilem! *T.* Quanto tu τραχικώτερον exclames, ſi ſcias alios in aliorum pocula manus ſordentes immittere, conjicere ovorum, & pomorum, & nucum putamina, & olivarum ac prunorum oſſa! *Ab.* Abſtine ab hiſce narrandis, ſi vis, nè me hinc in ſylvas aliquas ſugâ abripiam. T. Audi tu in aurem, Glaucia. Quidam horum geſtant in faciendo itinere cornu venatorum plenum (ut neceſſe eſt) pulvere, & ſtipulis, & floccis, & ſordibus aliis; ex hoc bibimus. *G.* Quid? T. Quid verò? Vinum. *G.* Imò verò mentem. T. Planè ità eſt; & poſt epotam mentem; matulis non admodum mundis, ſumptis de ſcammo lecticali, uſi ſumus pro calicibus. *Ab.* Quis fuit convivii exitus, tanquam fabulæ! *Aſ.* Natant vino pavimenta, inebriati ſumus omnes, hoſpes in primis homo ſtrenuus, dejectis ſub *menſam magna* victoriâ duobus aut tribus. *Ab.* *O præclaram*

victoriam, & de re pulcherrima ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit? *As.* Etiam. *Ab.* Miserum te! Quid putas esse ebrium? *As.* Probè & ex animi sententia indulsisse genio. *Ab.* Cui genio? Bono an malo? *G.* Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies cui indulgeant; neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri cui alii indulgent, qui vitiis obtemperant, & pravis animi cupiditatibus. Sed inebriari est, sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis; planè ex homine fieri vel pecus vel saxum. Quæ deinceps sequantur, etsi nunquam ebrios vidi, tamen facillimum est conjectare; Loqui, & nescire quid loquaris; si quid commissum est tibi, arcanum maximè celandum effutire; atque ea dicere, propter quæ te & tuos, & sæpe patrium ac provinciā universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio amici & inimici uxoris & matris tixæ, jurgia, inimicitiæ, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio. *T.* Etiam sine ferro & sanguine; nam non pauci commutant ebrietatem cum morte. *G.* Quis non malit domi se cum cane aliquo aut fele includere, quàm cum ebrio? Plus enim mentis est, in illis animantibus. *Ab.* Post ebrietatem verò cruditas, debilitatio nervorum, paralyses, arthritici cruciatus, gravedo capitis & corporis totius, hebetatio sensuum omnium; memoria extinguitur, ingenii acies retunditur: unde stupor in tota mente, & ad intelligendum sapiendumq; & ad eloquendum. *As.* Jam incipio intelligere, magnum esse malum ebrietatem; post hac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem. *G.* Hilaritas est janua ebrietatis; nemo venit ad bibendum eo animo, ut in ebrietur, sed ut bibendo exhilaretur; continuò post sequitur ebrietas; difficilè est enim signare hilaritatis metam, atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ab ebrietatem. *Ab.* Dum vinum habes in scypho, illud est in tua potestate, dum in corpore, tu es in illius; haberis jam, non habes. Cùm bibis, tu tractas vinum pro tuo libito; Postquàm liberis, ille te tractabit pro suo. *As.* Quid ergo? Nunquàmne est bibendum? *Ab.* *Dum vitant stulti*

vitia,

vitia, in contraria currunt. Bibendum quidem, non potandum. Natura ſola in hoc docet bruta; Hominem non docebit eadem natura ratione adjuta; Edes, cùm eſuries; bibes; cùm ſities; Fames & ſitis admonebunt, quantum, quando, quatenus edendum & bibendum. *Aſ.* Quid ſi ſemper ſitiam, nec ſitim poſſim mitigare quin fiam ebrius? *Ab.* Bibe quod inebriare non poſſit. *Aſ.* Non ſert conſtitutio mei corporis. *Ab.* Quid ſi tantum eſurires, ut exatiari nullo cibo poſſes, niſi diſrumpereris? *Aſ.* Ea verò non eſſet fames, ſed morbus. *Ab.* Nimirum opus eſſet medicinâ ad eam famem tollendam, non dapibus: Nonne? *Aſ.* Quidni? *Ab.* Eodem prorſum modo, medico tibi eſſet opus ad eam ſitim, non caupone; & potione de pharmacopolio petitâ, non de œnopolio; non eſt ea ſiti, ſed morbus & quidem perniciosus.

Regia.

Agrius, Sophronius, Holocolax.

QUid eſt, quòd tam multi regem comitantur, tam vario cultu? *S.* Quin tu potiùs vultus contemplaris, quàm cultus? Magis ſunt enim vultus varii ac diverſi, quàm cultus & veſtitus. *Ag.* Iſtud quoque de vultibus quamnam habet cauſam? *S.* Veſtiuntur quidem aliàs pro facultatibus, aliàs pro ratione dignitatis, aut generis: ſæpe etiam ut cujuſque eſt vel ambitio, vel vanitàs; multi quoque veſtimentorum elegantiâ utuntur pro hamo & reti, ad favorem captandum vel Regis, vel procerum, & animos puellarum non rarò. Vultus autem affectus animi ſequitur; talis eſt ferè, qualis interior animi habitus. *A.* Sed Cur tam multi huc conveniunt? *H.* Annon decet ut plurimi ſint, ubi eſt caput & Regimen provinciæ totius? *S.* Optimè; ſed plerique non adeò rem publicam ſpectant, ut privatam; & ſequuntur eum in cujus manu eſt regimen, non tam patriæ, quàm fortunarum. *H.* Quidni? quandoquidem omnia

ſunt pecuniæ venalia. *S.* Sic indicant illi, quibus animus & meus nihil omnino eſt; valetudo autem & dotes corporis, viles. *A.* Quid opus eſt in hoc tumultu aulico tantâ philoſophiæ ſpeculatione? Ego verò malim de vobis intelligere, quinam ſunt iſti tanto numero, tam variâ ſpecie ac formâ. *H.* Ego tibi omnes percenſebo ordine; nam Sophronius hic, quantum intelligo, non eſt admodum in regiis verſatus; Ego verò comitatus omnes regios adii, penetravi, perſcrutatus ſum, perſpexi, gratus ſemper omnibus & jucundus. *S.* Indè, credo, parâſti tibi cognomen illud Holocolacis. *H.* Rem tenes. Sed tu, Agri, auſculta. Ille, in quem aures, oculi, mens omnium intenta eſt ac defixa, Rex eſt, caput Reipublicæ. *S.* Verè caput, & ideò ſalus, cùm eſt ſapiens ac probus; pernicies autem, cùm malus ac demens. *H.* Ille qui ponè ſequitur puellus, eſt filius ejus hæres, quem in aula *Græca* vocabant δεσπότην, hoc eſt dominum; in Hiſpania vocant principem; in Gallia Delphinum. Torquati illi in veſtibus holoſericis, & holobryzis, proceres ſunt regni, inſignes dignitatum militarium nominibus, principes, duces, præſides limitanei, quos Marchiones nominant; Comites, viri qui Barones voce barbarâ nominantur; Equites. Ille eſt, magiſter Equitum, quem vulgò Comitem ſtabilem appellant, nomine ex aula Græca ſumpto, ubi magnus Comeſtabulus cognominabatur; ſicut præfectus maris, Admirallus. Eſt & prætorio præfectus, qui non ſolùm palatio præerat, ſed etiam ſatellitio, quem Romuli tempore præfectum celerum nominabant, & ſatellites ipſos celeres. *A.* Quinam ſunt illi in veſtibus taleribus, magnâ ſeveritate vultus? *H.* Sunt regii conſultores. *S.* Iſtos quos in conſilium adhibet Princeps, prudentiſſimos eſſe oportet, magnæ rerum uſu, & in decernendo gravitatis ac moderationis ſummæ. *A.* Qui iſthuc? *S.* Quia ſunt oculi & aures Principis, atque adeò regni univerſi; & eo magis, ſi cæcus & ſurdus ſit Rex, captus ſuis ſenſibus, vel ad ignorantiam, vel à deliciis. *A.* *Etiamne luſcus ille, & ille alter ſurdaſter oculi atque aures ſunt Regis?* *S.* Pejor eſt cordis cæcitas & ſurditas. *H.* En, qui ſunt à conſiliis,

ſequuntur

ſequuntur ſcribæ, nec ii pauci, vel unius ordinis: tum qui pecuniam principalem tractant, vel procurant, conductores tribuni ærarii, præfectus fiſci, procurator fiſci, & fiſci advocatus. *A.* Qui ſunt juvenes illi comptuli & feſtivi, qui ſemper Regem ſectantur, & aſtant illi, alii arridentes, alii ore operto velut admirabundi? *H.* Hæc eſt cohors intimorum amicorum, deliciæ atq; oblectamenta Regis. *A.* Duos illos ingredientes cur aſſectantur tam multi vultuoſi? *H.* Quia iis eſt apud Regem fides præcipua: alter eſt præfectus ſacris ſcriniis, ſive Princeps ſcribarum: alter à ſecretis arcanis, apud quem eſt regni breviarium; idem eſt Principi à memoria, eâq; de cauſâ offerunt ſe illi quotidie tam multi, ut memoriam illius de ſe refricent ac renovent, quandoquidem is eſt Principi à memoria. Illi autem qui ducunt vultus ſunt litigatores, quiq; res ſuas perſequuntur: nec eorum unquam negotia finem inveniunt, longâ contexta ſerie procraſtinationum. Duo illi qui deambulant in porticu præfecti ſunt; alter cubiculo, alter Regio equili; habent hi ſub ſe alios permultos cubicularios & equiſones. Sed ingrediamur Regiam cœnationem. *A.* Ah! Quanta turba! qui apparatus tam anxius & moroſus! *S.* Id verò majore cum admiratione fueris intuitus, ſi ſcias quàm levem ad rem pertinet; nempe ut ſorbeat ovum unum, & pauxillam vini bibat nauſeabundus. *H* Ille eſt hebdomadæ hujus architriclinus, cum ſcirpo Indico: pocillator eſt adoleſcens ille: ſtructor nondum eſt ingreſſus. *A.* Qui ſunt cum Rege pranſuri? *H.* Quiſnam eſſet tam beatus, qui poſſet epulis accumbere divum? *S.* Atqui olim Regiæ menſæ adhibebantur convivæ, modò duces exercitati, modò viri claro genere: aliàs inſignes vel uſu rerum, vel eruditione, quorum ſermone Rex fierat melior ac ſapientior. Sed Gothica & aliorum barbarorum ſuperbia morem hunc noſtrum invexit. *H.* Habent proceres aſſeclas ſuos armigeros, & exoletos, pueros pediſſequos, pueros à pedibus, ſive à calcari. Sunt inter eos divites magnificentiſſimi, qui pleroſq; excipiunt cœnâ rectâ: alii quibus hoc moleſtum videtur,

mittunt

mittunt amicis ſportulas, idque eſt amicis tenuioribus utilius, ſed reſtâ convivari plus habet ſplendoris. *A.* Aliud hominum genus videre mihi videor in illo cœnaculo. *H.* Illud eſt gynæceum; ibi regina habitat cum matronis ſuis & puellis; aſpice ut ingrediantur, & egrediantur ex parthenone, tanquam apes ex alveario, juvenes, amatores, mancipia Cupidinis. *S.* Sæpe & ſenes, bis pueri. *H.* Nihil eſt majoris voluptatis, quàm audire illorum acutè excogitata dicta, vel poemata, cantiunculas, melodias antelucanas, confabulationes cum puellis; videre ſaltationes, obambulationes, varietates colorum in cultu, habitus & formas veſtimentorum: habent pueros amanuenſes, per quos mittuntur & remittuntur mandata: hi verò nunciant, & renunciant ultro & citro mandata: Quâ ſolertiâ, diligentiâ, educatione, Divi, veſtram fidem! nudis capitibus, flexo poplite, atque etiam poſitis genibus, audire eſt quotidie & videre aliquid novi. inopinati, acutè & ſubtiliter excogitati, vel dicti animoſè, aut dexteré, aut ſolutè facti. *S.* Imò diſſolutè. *H.* Quæ felicitas major? quis poſſit ab hujuſmodi ſuavitate divelli? *S.* Colax, Colax, & tu ſine amore inſanis, & ſine vino ebrius es. Quæ ineptia poteſt eſſe major quàm iſta abs te deſcripta? *H.* Nelcio qui fiat ut ex ſcholis videas pleroſq; diſcedere, ingreſſi ſemel aulam, in ea conſeneſcant. *S.* Tanquam qui de Circes poculo biberant, amiſsâ mente, & in belluarum ingenium degenerantes, nolebant indè egredi, & ad hominum naturam ac conditionem redire. *A.* At hi omnes, cùm ſe quiſq; ad ſuum domum receperunt, quid agunt? quibus ſe actionibus occupant, ut ſaltem fallant tempus? *S.* Pleriq; omnes nihil magis agunt ſerium, quàm quod cernis: atq; adeò otium illis multorum vitiorum parens eſt ac nutricula. Ludunt quidem taxillis, chartis, alveolo, aciebus: alii per occultam detractionem & artificioſam maledicentiam horas pomeridianas tranſmittunt, hoc eſt, quibus domi deſident: aliqui mirificè capiuntur ſcutris & planis, in quos ſunt proſuſiſſimi, cætera præparci & ſordidi. Sed præcipue

aulæ

aulæ corruptela eſt aſſentatio uniuſcujuſq; erga alios omnes, quódq; pejus eſt, erga ſemetipſum: ea efficit, ut nullus unquam nec à ſe, nec à ſocio veritatem conducibilem audiat, niſi fortè in jurgio: quam is tum parùm pro veritate accipit, ſed pro contumelia. *H.* Hic quæſtus eſt nunc multo uberrimus. Tu cum tua veriloquentia eſuries ſtrenuè: Ego arridendo ac blandiendo, omnia approbando, & laudando, evaſi locuples. *A.* Non poſſent hæc incommoda reges corrigere? *S.* Perfacilè, vellent modó. Sed aliis hi mores placent, quia ſuorum ſimiles: alii ipſi ûbi eas occupationes accerſunt, per quas nunquam vacet recti aliquid aut ſani cogitare: non deſunt qui remiſſis animis, & diſſolutis, non arbitrantur illius domus ac familiæ mores ad curam ſuam perinere, quæ non pertinent profectò minùs, quàm ad unumquemq; noſtrum ſua domus privata.

Princeps puer.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

QUid agit tua Celſitudo, Philippe? *P.* Lego & eliſco, ut ipſe intueris. *M.* Intueor ſanè, & cum dolore; defatigas te, & maceras generoſiſſimum iſtud corpuſculum. *P.* Quid ergò agerem? *M.* Quod alii proceres, Principes, viri nobiles & opulenti; equitare, confabulari cum puellis Auguſtæ matris tuæ, ſaltare, diſcere artem tractandi arma, luſitare foliis, aut pilâ, ſalire, currere. Hæc vides eſſe ſtudia nobilitatis jucundiſſima. Quòd ſi tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni ſunt ut in familiam tuam admittantur; Quid te facere convenit, tanti Principis filium & hæredem? *P.* Quid? ſtudium literarium nihilne prodeſt? *M.* Prodeſt quidem; ſed iis qui ſunt initiandi ſacris, aut qui eâ arte victum ſunt ſibi comparaturi; quemadmodum aliis ſutoria, aliis textoria, & artes cæteræ quæſtuariæ. Surge, quæſo te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut reſpires aliquantiſper. *P.* Non licet mihi nunc per Stunicam & Siliceum. *M.* Qui ſunt hi, Stunica & Siliceus? Annon ſubditi tui, in quos tu

habes

habes imperium? non illi in te. *Ph.* Stunica eſt educator meus: Siliceus autem inſtitutor literarius. Subditi ſunt illi quidem mei, ſeu verius patris: ſed pater, cui ego ſum ſubditus, præfecit illos mihi, & me illis ſubjecit. *M.* Quid ergó? dedit pater Celſitudinem tuam in ſervitutem illis hominibus? *Ph.* Neſcio. *M.* Ah facinus indigniſſimum! *S.* Minimè verò, O fili: imò illos fecit ſervos tuos, quos voluit tibi ſemper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere ſemper, & relictis ſuis quemq; negotiis, tuum unius negotium agere: non ut te imperioſè vexent; ſed ut rudes tuos mores boni illi & ſapientes viri ad virtutem, decus, atq; excellentiam forment: non quò te reddant mancipium, ſed ut verè liberum, & verè Principem: quibus ſi non obtemperaveris, tum demùm ſervus eris extremæ conditionis, pejor iis qui hic inter nos verſantur, empti & venditi ex Ethiopia vel Africa. *M.* Cujus tandem eſſet mancipium, ſi illis educatoribus morem non gereret? *S.* Non certè hominum, ſed vitiorum, qui domini ſunt importuniores atque intolerabiliores quovis homine improbo & ſceleroſo. *Ph.* Non ſatis iſta intelligo quæ dicis. *S.* At intellexiſti, quæ Morobulus? *Ph* Planiſſimè omnia. *S.* O quàm eſſent homines felices, ſi quàm citò habent ſenſum atque intelligentiam rerum levium & malarum, tam citò haberent etiam bonarum & conducibilium! Nunc verò contrà evenit. Aetate iſtâ nugas, ineptias, imò inſanias, ad quas te Morobulus eſt adhortatus, facilè intelligis: quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quàm ſi Arabicè loquerer, aut Geticè. *Ph.* Quid ergò faciendum conſuleres? *S.* Ut ſaltem ſuſtineres aſſenſionem, nec hujus ſuaſibus, nec meis acquieſceres, quoad de utriuſque poſſes judicare. *Ph.* Quis dabit hoc judicium? *S.* Aetas, inſtitutio, experientia. *M* Hui! Quàm eſſet longum, iſta expectare! *S.* Bene monet Moroculus: abjice libros, eamus luſitatum; & ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex. Is præſcribet aliis quæ ſint agenda; parent cæteri juxta leges luſionis. Tu eris Rex. *Ph.* Ut erit ludus?

dus? nam ſi eum ignorem, quomodo potero regem in illo agere? *S.* Quid dicis, Philippule dulciſſime, deliciæ Hiſpaniarum? In ludo & rebus leviſſimis, in quibus error nihil affert periculi, non auderes regnum ſuſcipere, ludi neſcius? Et vis tot & tanta regna ſeriò capeſſere ac regere, ignarus conditionum populorum, legum adminiſtrationis? deniq; rudis totius prudentiæ, inſtructus ſolùm ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum inſtillat? Heus puer! Dic præfecto equilis, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, forociſſimum calcitronem, & ſternacem, in quo Philippus ſedeat. *P.* Minimè verò illum, ſed alium cicuratiorem: nam regendi equi tam refractarii nondum artem habeo, nec vires. *S.* Quæſo, Philippe, Et putas tu leonum ullum eſſe æq; ferocem, aut equum adeò calcitronem, & refractarium, & minùs parentem frænis quàm gentes, ac cœtus hominum, qui conveniunt & congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, ſcelerum, facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, incenſis, inflammatis, ardentibus? Equum non audes attingere? Populum poſcis quovis equo ad regendum tractandúmq; difficiliorem? Sed miſſa iſthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? Navigatio eſt jucundiſſima atq; amœniſſima inter prata & ſalicta; quæſo, deſcendamus in eam, tu ſedebis ad clavum, & ages cymbam. *P.* Ità planè, ut vos ſubvertam & demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus. *S.* Nè cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico & tam placido, quia rudis? Et committis te mari illi, undis, fluctibus, tempeſtati populorum, inſcius & inexpertus? Planè uſu tibi venit, quod Phaethonti; qui turigandi neſcius, ardore juvenili currum patris gubernandum ſibi depoposcit: notam eſſe tibi fabulam reor. Præclarè Iſocrates duas res maximas in hominum vita dicebat eſſe, principatum, & ſacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tanquam dignus, nemo non crederet ſe rectè poſſe gubernare tanquam prudentiſſimus. *P.* Intelligo nihil eſſe conditioni ac perſonæ meæ perinde neceſſarium, ut artem ac peritiam

leo-

regendi regni. *S.* Probè rem tenes. *P.* Quomodo eam assequar. *S.* Eduxisti tu illam tecum ex matris utero? *P.* Nihil minùs. *S.* Quomodo igitur scies, nisi discas? *P.* Nullo modo. *S.* Quâ igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi autor, ut ea studia rejicias, quibus & artis hujus peritia, & aliarum rerum maximarum & pulcherrimarum cognitio paratur? *P.* A quibus ergò sunt hæc haurienda? *S.* Ab iis qui ea maximis ingeniis animadverterunt atq; observârunt: quorum alii sunt mortui, alii viri. *Ph.* A mortuis quomodo discendum? Possúntne mortui loqui? *S.* Nunquamne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum? *Ph.* Magni nomina; sæpe & cum ingenti admiratione ac laude. *S.* Illi ipsi, & alii permulti eorum similes, jam olim vitâ functi, confabuluntur tecum, quoties, & quamdiu libuerit. *P.* Quomodo? *S.* Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt. *Ph.* Quin dantur illi mihi jam in manus? *S.* Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quo possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atq; hanc brevem molestiam perfer, quæ devoranda est in accipiendis principiis; illico pòst incredibiles sequentur delectationes; quas qui nondum degustârunt, mirandum non est à literario studio abhorrere. Nam qui sunt experti, eos citiùs à vita, quàm à libris & rebus cognoscendis avelleres. *P.* Cedò verò, Qui sunt vivis à quibus sapientia hæc discenda est, & mens bona? *S.* Si iter esses quodpiam inituras, à quibus tandem de itinere percontareris? Utrum ab iis qui iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confeciissent? *P.* Ab iis scilicet, qui confeciissent. *S.* Vita hæc nónne est velut iter quoddam, & profectio perpetua? *P.* Sic videtur. *S.* Qui ergò iter hoc perambulârunt? Senes, an juvenes? *P.* Senes. *S.* Senes igitur auscultandi. *P.* Omnes indifferenter? *S.* Acutè rogas; non omnes promiscué. Sed quemadmodum de via, sic de vita; Utri norunt viam? Qui eam peregerunt, nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minùs peregrinante

grinante quàm corpore? an qui annotârunt diligenter & attentè ſingula, & memoriæ mandârunt? *Ph.* Nimirum hi poſteriores. *S.* Ergò in conſilio de vitæ ratione capiendo, non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam ſunt ingreſſi; quanto minùs adoleſcentes, & quod ſtultiſſimum eſt atq; indigniſſimum, pueri? neq; ad id admittendi ſenes imprudentes, laſcivi, dementes, deteriores pueris; quos divina oracula execrantur, quòd ſint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures ſenibus magni judicii, uſus rerum, & prudentiæ. *Ph.* Quo ſigno eos dignoſcam? *S.* Nimirum ætate iſtâ, fili, nullo adhuc; ſed ubi majus & firmius acceſſerit judicium, facilè id cognoſces ex verbis & factis, tanquam notâ certiſſimâ. Interea verò dum eâ ingenii facultate non vales, crede te cunctum & committe patri tuo, & iis, quos tibi pater adjunxit inſtitutores ac magiſtros; infirmæq; iſtius ætatis gubernatores, & quaſi manuductores per eam viam quam tu nunquam iniiſti. Nam patri, cui charior es quàm ipſemet tibi, major eſt de te cura, quàm tibi ipſi; atq; ad eam rem non ſolùm ſuo uſus eſt conſilio, ſed hominum ſapientum. *M.* Nimis diu tacui. *S.* Ità planè, præter morem tuum; eamq; rem ego jamdudum vehementer demirabar. *M.* Annon pater tuus Philippus, & Rex Galliæ, & alii magni Reges ac Principes, ſine literis, & labore iſto tam moleſto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, regna & ditiones ſuas regunt, & in officio continent? *S.* Nulla res tam facilis eſt, quæ non fiat difficilis, ſi invitus facias. Non eſt opera literis impenſa laborioſa ei, qui lubens eam ſubit; qui autem invitus, ei verò vel luſitare & in locis deambulare amœniſſimis, grave ac intolerandum eſt. Tibi, Morobule, nugandi aviditſſimo & nugis ſemper aſſueto, ſerium aliquid vel agere, vel audire, inſtar eſt mortis; viciſſim alii complures vitam ſibi exiſtimarent acerbam, ſi ad iſtum modum vitæ ſuæ rationes inſtituerent. Quam multi ſunt, in aulis præſertim, quibus nihil eſt dulcius, quàm otium torpens, atq; inertiſſimum? Admovere manum alicui operi,

tormenti

tormenti eſt loco. Quàm multi viciſſim in populis, qui emoriantur citiùs, quàm ſic dies omnes vacuos tranſigant: & celeriùs deſſentur nihil agendo, quàm ab intentione animi in negotium aliquod! Sed, ut reſpondeam tibi de Cæſare & Rege Galliæ, audies à me in univerſum de ſenibus, quos poſui eos eſſe, qui ſpatium hoc vitæ decurriſſent. Si omnes quotquot viam quampiam peregiſſent, concorditer narrarent, ſe per viam in locum incidiſſe plenum difficultatis & periculi, ex quo ſaucii & peſſimè affecti diceſſerint; quòd ſi ejuſmodi iter rurſum eſſent ingreſſuri, nihil diligentiùs caverent, quàm illud diſcrimen; Quid tu cenſes? Annon hominis foret amentiſſimi, cùm eâdem ipſe vitâ inſiſteret, non recordari tanti periculi, non illud devitare. *Ph.* Nondum teneo, quid velis. *S.* Faciam igitur planius, exemplo. Finge eſſe ſupra flumen illud tabulam anguſtam pro ponticulo; referant tibi omnes, quotquot equo inſidentes tentârint illam tranſire, decidiſſe in aquam, adiiſſe vitæ diſcrimen, ægrè eſſe extractos ſemivivos; Intelligísne hoc? *Ph.* Re liſſimè. *S.* Quid tu jam? Annon tibi demens viderere, ſi faciens illàc iter, non ex equo deſcenderes, & effugeres id periculum, in quod alios veniſſe audis? *Ph.* nimirum ità agerem. *S.* Et meritò. Quære tu jam ex ſenibus, quid maximè ſenſerint incommodum in vita, quid eos prætermiſiſſe doleat, & vehementer pœniteat. Omnes tibi uno ore reſpondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didiciſſe; qui verò nihil, non adhibuiſſe operam, ut aliquid ſcirent. In hanc querimoniam ingreſſi, non faciunt finem referendi, miſſos ſe fuiſſe à parentibus aut educatoribus, ad ſcholas & magiſtros literarum; ſed tamen vanis delectatiunculis vel luſionum, vel venationum, vel amorum, aut ejuſmodi nugarum illectos, amiſiſſe pulcherrimas è manibus diſcendi occaſiones; itaq; conqueruntur de fato ſuo, ſortem ſuam deplorant, ac ſemetipſos accuſant, damnant, interdum quoq; execrantur. Vides ergò locum hunc deſidiæ atq; ignorantiæ eſſe in via hac vitæ maximè infeſtum & periculoſum, unumque omnium

præcipuè

præcipuè divitandum; quoniam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi. Is est igitur omni curâ & diligentiâ cavendus; & segnitie; otio, deliciolis, nugis rejectis ac spretis, in studia literarum, cultùmq; bonæ mentis totâ animi intentione incumbendum. Tu hæc de re patrem tuum roga, tametsi juvenem adhuc; & tu, Morobule, tuum, jam senem; intelligetis ex eis veram esse meam sententiam.

Ludus chartarum seu foliorum.

Valdaura, Tamayus, Castellus, Lupianus, Manricus.

QUàm asperum tempus! quàm rigens & sævum cœlum! quàm obscœnum solum! T. Quid nos monet hic cœli ac soli habitus? *V.* Non egredi domo. T. Quid verò domi agere? *V.* Ad luculentum focum studere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumenti afferant menti, & probis moribus. *C.* Id quidem agendum præcipuè, nec aliquid esse debet homini antiquius. Sed ubi ab intentione illa delassatus fuerit animus, quò divertet, hoc duntaxat tempore? *V.* Aliis quidem aliæ sunt animorum refectiones; ego verò lusu foliorum magnopere oblector & recreor. T. Et hæc temporis qualitas eò invitat, ut abdamus nos in cubiculum bene clausum, & obseptum undiq; à vento & frigore, lucente camino, mensâ positâ cum chartis. *V.* Au! minimè chartas? T. Lusorias dico. *V.* Istud placet. T. Tum pecuniæ promatur non nihil, & calculi ad computandum. *V.* Nihil opus erit calculis, si minutuli adsint numi. T. Ego nullos habeo, præterquam aureos & argenteos crassiores. *V.* Commuta aliquos ex argenteis minutâ pecuniâ; heus puer, cape stuferos hos simplos, duplos, sesquiduplos, triplos; & à numulario cura nobis numos minutos, simplos, duplos, triplos, non majores. T. Quàm nitidi sunt hi numi! *V.* Nimirum recentes adhuc, & asperi. T. Concedamus,

in forum aleatorium, ubi omnia inveniemus parata. *Cast.* Non expedit: nam haberemus arbitros plurimos. Quid refert ludas illic, an viâ publicâ? Consultius fuerit, ut recipiamus nos in cubiculum tuum, & accersamus ex sodalibus aliquot, maximè animo resocillando idoneos. *Ta.* Tuum conclave est ad id commodius: nam in meo cubiculo subinde à pedisequis matris interpellaremur, aliquid semper quæritantibus in arcis mundi muliebris. *V.* In cœnatione igitur. *Ta.* Estò ità: eamus. Puer siste hic nobis Franciscum Lupianum, & Rodericum Manricum, & Zoilastrum. *V.* Mane: minimè verò Zoilastrum, hominem iracundum, roxosum, clamosum, calumniatorem, & qui minimis de rebus excitat sæpe atroces tragœdias. *C.* Optimè profectò mones. nam si adolescens talis recreationi se nostræ admiscetet, non esset id ludere, sed seriò rixari: accerse igitur pro illo Rimosulum. *V.* Neq; hunc; nisi velis, quætunq; hic fuerimus nugati, ante solis occasum nota esse toti civitati. *C.* Tam bonus est præco? *V.* Etiam rerum, quas sciri nihil attinet: nam res bonas sacratiùs reticet, quàm mysteria Eleusinia. *Tam.* Veniant ergò Lupianus & Manricus soli. *Cast.* Hi sunt belli sodales. *Tam.* Et mone illos, ut afferant secum numulos; quicquid est autem severitatis & serii, domi commendent Philopono tetricò: veniant facetiis, lepore, gratiis comitati. *L.* Salvi sitis sodales festiviſſimi. *Val.* Quid sibi vult contractio isthæc frontis? Exporrigite istos vulticulos. Annon estis jussi cogitationes omnes literatas apud Musæum deponere? *Lup.* Cogitationes nostræ literariæ sunt adeò illiteratæ, ut eas Musæ, quæ sunt in Musæo, respuant. *Man.* Salvete. *Vald.* Salus est dubia, quando ad acies & pugnas vocamini, & quidem quibus reges sint interfuturi. *Tam.* Este bono animo: crumenæ impetuntur, non jugula. *Lup.* Crumena pleriſq; est pro jugulo, & pecunia pro sanguine ac spiritu: velut istis Caribus,

tribus, quorum vitæ contemptus inſtrumentum eſt regibus ad exercendos ſuos furores. *Man.* Nolo ego eſſe actor in hac fabula, ſed ſpectator. *T.* Qui ſic? *M.* Quia ſum infortunatiſſimus: ſemper à ludo diſcedo victus, & ſpoliatus. *T.* Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi quærendam eſſe togam ubi amiſeram. *Man.* Verum: ſed periculum eſt, nè dum togam amiſſam quæro, perdam & tunicam, & interulam. *Tem.* Accedit quidem hoc non raro; ſed qui non periclitatur, non diteſcit. *M.* Ea eſt metallicidarum ſententia. *T.* Imo etiam Jani medii Antuerpienſis. *Val.* Rectè habet; non poſſumus niſi quatuor ludere; ſumus quinque; ſortiemur quis erit aliorum ſpectator. *M.* Ego ero, ſine ſortitione. *V.* Nihil tale; nulli eſt faciendæ injuria; non cujuſquam voluntas id decernet, ſed ſors. Cui primus Rex obtigerit, ſedebit otioſus ſpectator; &, ſi quid inciderit controverſiæ, judex. *Lup.* Ecce vobis faſciculos duos foliorum integros! alter eſt Hiſpanienſis; alter Gallicus; *Vald.* Hiſpanienſis hic non videtur juſtus. *Lup.* Quid ità? *Vald.* Quoniam deſunt decades. *Lup.* Non ſolent illi haberi, ut Gallici; chartæ enim Hiſpanæ, quemadmodum & Gallicæ, in quatuor ſunt genera; ſeu familias diviſæ. Hiſpanæ habent aureos numos, carcheſia, baculos, enſes; Gallicæ, corda, rhombulos, trifolia, vomerculus, ſeu pallas, ſeu ſpicula; eſt in quaq; familia, Rex, Regina, eques, monas, dyas, trias, quaternio, pentas, ſenio, heptas, ogdoas, enneas; Gallicæ habent etiam decades. Et Hiſpanis aurei, & carcheſia potiora ſunt; pauciora contrà enſes & baculi. Gallis autem plura ſunt meliora. *Caſt.* Quo luſu ludemus? *Vald.* Triumpho Hiſpanico; & diſtributor retinebit ſibi indicem chartam, ſi ſit monas, aut imago humana. *Man.* Sciamus jam, quis erit ludo excluſus. *Tam.* Probè mones; cedò folium; hoc eſt tuum, hoc iſtius, hoc Lupiani; tu es judex. *Vald.* Malim te mihi judicem, quàm colluſorem. *Lup.* Bona verba. Cur iſtic, quæſo? *Vald.*

Vald. Quia es in ludendo admodum vafer, & cavillator; tum aiunt te artem tenere componendi folia, ut tibi expedia. *Lup.* Non habet fraudem mea luſio; ſed imperitiæ tuæ induſtria mea videtur impoſtura; quod fere ignaris contingit. Cæterùm, Qui tibi placet Caſtellus, qui, ſimulac latratus eſt pauxillum pecuniæ, deſerit colluſores? T. Eludere eſt hoc quidem potiùs, quàm ludere. *V.* Levius hoc malum; nam, ſi vincatur, affixus erit ludo, clavo plùs quàm trabali. T. Sed luſuri ſumus, bini, duo contra duos; Quomodo erimus comparati? *V.* Ego ludi hujus inſciens, adhærebo tibi, Caſtelle, quem audio eſſe callentiſſimum. T. Adde etiam callidiſſimum. *C.* Non eſt hic opus electionibus; ſorti ſunt committenda omnia; quibus obvenerit plura puncta, adverſus eos pugnabunt, quibus pauciora. *V.* Eſto ita: aſſignæ folia. *M.* Ut optaveram, Ego & Caſtellus ab eâdem ſtamus parte: contrarias tuentur partes Valdaura & Tamayus. *V.* Sedeamus, ut ſolemus, decuſſatè: da mihi illam ſellam reclinatoriam, ut quietiùs perdam. T. Appone ſcabella; aſſideamus jam, ſortire, cujus ſint primæ partes. *V.* Meæ ſunt: diſtribue tu, Caſtelle. *C.* Quomodo? A ſiniſtrâ in dextram, more Belgico? an contra, Hiſpano more, à dextrâ in ſiniſtram? *V.* Hoc more; quoniam ludo Hiſpanorum utimur; Et rejeciſtin' decades? *C.* Etiam; quot folia dabo ſingulis? *V.* Novena. *C.* Sed quænam erit ſponſio? *M.* Terni in ſingulas manus denarii cum geminatione ſponſionis. *C.* Senſim, mi Maurice; nimiùm properas; non eſſet is luſus, ſed furor ubi tantum pecuniæ veniret in periculum. Quomodo poſſes tu oblectari in anxietate illa, nè tot numi tibi pereant? denarii ſinguli ſufficient, & auctus ſponſionis erit dimidii, nempe aſſium quinque. *V.* Rectè conſulis: ſtà nec nihil ludemus, quod eſt inſipidum; nec quod doleat, quod eſt acerbum. *C.* Habetis ſinguli novena folia? Cordium eſt familia dominatrix; & hæc Regina eſt mea. V. Neſcio quàm felix eſt omen hoc; certè eſt veriſſimum

veriſſimum, dominari vulgo corda fœminarum. *C.* Deſine ſpeculationes; Reſponde ad hoc, Augeo ſponſionem. *V.* Ludum habeo diſſipatum, & malè cohærentem: cedo tibi. *T.* Et ego item; diſtribue tu, Manrice. *V.* Quid agis? Non vertis chartam indicem? *M.* Volo prius meas computare, nè plures aut pauciores acceperim. *V.* Unam habes plus juſto. *M.* Deponam. *V.* Non eſt ea lex luſus, ſed ut vicem tuam amittas diſtribuendi, & tranſeat ad ſequentem; cedò folia. *M.* Non faciam; quandoquidem nondum protuli indicem. *V.* Imò facies, per deum. *C.* Apage! Quid venit in mentem, mi Valdaura? Jus jurandum admiſce, rebus leviſſimis, quod vix graviſſimis rebus adhiberi convenit. *M.* Quid tu dicis, judex? *L.* Profectò ignoro quid ſit in eo facto ſtatuendum. *M* Qualem judicem nobis præfecimus ſine judicio? Ducem ſine oculis. *V.* Quid ergò fiet? *M.* Quid tandem niſi ut mittamus Lutetiam, qui hac de re afferat nobis aliquod ſenatuſconſultum? *C.* Miſce omnia, & rurſum impartire. *T.* O qualem ludum mitto de manibus! Non obveniet mihi hodie ſimilis. *C.* Miſce probè iſthæc folia, & præbeto ſingulis attentiùs. *V.* Rurſum augeo ſponſionem. *T.* Num non prædixi, non habiturum me hodie in manibus ludum illi parem? Semper ſum infortunatiſſimus. Cur ego ludum vel aſpicio oculis? *C.* Hoc verò non eſt ludere, ſed ſe afflictare. Hoc eſt refici, & recreari animum, ità concitari? Ludum oportet eſſe ludum, non moleſtiam? *M.* Suſtine pauliſper, nè abjicias folia; nam eſt panicum. *V.* Reſponde igitur, an recipias. *M.* Recipio, & rurſum augeo? *V.* Quid? Speras tu me ferocibus tuis verbis protelare? Non concedo. *M.* Effare tandem ſemel, & expeditè, Admittiſne? *V.* Etiam, & quidem libentiſſimè; & animus inſtigat me tali ludo majore pretio certare; ſed iſtud inter amicos ſufficit. *T.* Quid verò; Me non computatis inter vivos? Adeò nulla eſt mei mentio? *C.* Quid igitur tu ad hæc, homo fœnee? *T.* Ego verò augeo mea ex parte depoſi-

tum. *M.* Quid tu dicis, Caſtelle? *C.* Nunc me conſulis, poſteaquam tuâ operâ depoſitum crevit in immenſum; ego incrementum hoc non auderem hoc meo ludo ſuſtinere. *V.* Reſponde affirmatè. *C.* Non habeo quod ſic reſpondeam; ſed valdè ambigué, & dubitanter, & cunctabundè, & timidé, & diffidenter. Eſtnè ſic ſatis expreſsè dictum. *M.* Deum immortalem! Quanta copia. Non tam denſa nuper cadebat grando. Sed quæſo te, periclitemur pauliſper. *C.* Experiamur, quando ità tibi placet; à me verò nè ſperâtis magnam opem. *M.* Feres tamen quas poteris ſuppetias. *C.* Nihil neceſſe id habes admonere. *M.* Planè victi ſumus. *T.* Vicimus denarios quatuor; Miſce. *V.* Addo aſſes quinque. *C.* Neſcio an cedam; nam ſcio me certò victum iri. *T.* Rurſum alteros quinque. *C.* Quid tu ad hanc provocationem dicis? *M.* Quid dicam? Fugio. *C.* Tu perdidiſti proximum ludum. Sine me hunc arbitratu meo perdere. Sentio me eſſe inferiorem; ſed ſuſtinendum eſt, quamdiu aliquid videro ſupereſſe vitium. *V.* Quid ergò dicis? Recuſas? *C.* Non; Imò addico. *T.* Valdaura, non noſti hunc Caſtellum? Superiorum habet ludum tuo; ſed ità ſolet calidos provocatores illectare in ſuum rete. Vide nè quò progrediaris temeré, ubi tenearis irretitus. *V.* Divum fidem! Quomodo potuiſti divinare ſolium mihi poſtremum reſtare hujus nationis? *C.* Novi omnia ſolia. *V.* Non omnino eſt iſtuc incredibile. *C.* Ità planè; novi à facie. *V.* Fortaſſe etiam à tergo. *C.* Nimium ſuſpicioſus es. *V.* Tu me facis; eat hoc cum tua bona venia. *T.* Diſpiciamus, num quæ ſint chartæ averſæ maculatæ, unde poſſint noſcitari. *V.* Faciamus, quæſo, nos ludendi finem; angit me hic ludus, tam infeliciter cedendo. *C.* Ubi voles; ſed fortaſſe non in ludo eſt vitium, ſed in tua imperitia, qui neſcis ludum ſcienter ad victoriam accommodare, ſed jacis ſolia abſq; arte ut ſors tulerit, ratus nihil intereſſe quid priùs quid poſteriùs mittas, quid quo loco ſis facturus. *T.* Omnium rerum eſt ſatietas, etiam voluptatum; & ego deſeſſus ſum jam ſedendo. Aſſurgamus

gamus aliquantiſper. *L.* Cape teſtudinem hanc,& aliquid nobis cantilla. T. Quid tandem? L. De ludo quippiam. T. Carmen Virgilii? *L.* Iſthuc ipſum: aut, ſi mavis, Vivis noſtri, quod ille nuper canebat deambulans in pomœrio Brugenſi. *V.* Anſerinâ voce. *L.* Cane tu olorinâ. T. Deus meliora: nam olor non canit, niſi fato jam urgente.

Ludunt & pueri, ludunt juveneſque ſeneſque:
Ingenium, gravitas, cant, prudentia, ludus.
Denique mortalia, ſola virtute remota,
Quid niſi nugatrix, & vana eſt fabula, vita?

Vald. Poſſum vobis confirmare, eſſe carmen bene expreſſum, tanquam ex ſpongia arida. *Lup.* Tanta cum difficultate componit carmen? *Vald.* Magnâ, ſive quod raró, ſive quòd non libenter, ſive quòd alio fert cum ingenii pronitas.

Leges ludi.

Varius Dialogus de Urbe Valentia.

Borgia, Scintilla, Cabanillius.

UNde tu jam nobis Scintilla jucundiſſime? *S.* Lutetiâ? *B.* Quâ tandem Lutetiâ? *S.* Quâ tandem quæris? quaſi ſint multæ? *B.* Etiamſi ſit unica, ea quænam ſit ignoro, aut ubi ſita. *S.* Lutetiâ Pariſiorum. *B.* Pariſios nominare audieram, & quidem ſæpe: Lutetiam nunquam. Eſt ergò Lutetia, quos nos Pariſios dicimus. Et igitur eſt cauſa, cur tu tam diu nulli es viſus Valentiæ, & potiſſimùm in Spheriſterio nobilitatis. *S.* Alia ego vidi Spheriſteria Lutetiæ, alia Gymnaſia, alios ludos longè iſtis veſtris utiliores ac præſtantiores. *B.* Ecquos, quæſo? *S.* Triginta Gymnaſia plùs minùs in Academia illa, omni eruditionis, ſcientiæ, & ſapientiæ genera referta: doctos præceptores, juventutem ſtudioſiſſimam, & optimè moratam.

B. Vulgus ſcilicet hominum. *S.* Quid tandem vocas vulgus? *B.* Fæcem plebis, filias ſutorum, textorum, tonſorum, fullonum, & ejuſmodi artificum, atq; operariorum. *S.* Vos hic, ut video, ex veſtra hac civitate metimini orbem univerſum, & eoſdem totâ Europâ exiſtimatis eſſe mores, quos hic; dico juventutem illi: eſſe frequentiſſimam, principum, procerum, nobilium, & hominum locupletiſſimorum, non ex Gallia modò, ſed ex Germania, Italia, Britannia, Hiſpania, Belgica, admirabiliter addictam ſtudiis literarum, parentum & inſtitutorum præceptis & juſſis; quorum mores non ſimplici tantùm admonitu formentur, ſed acri reprehenſione, cùm eſt opus, etiam caſtigatione, plagis, verberibus; quæ omnia & accipiuntur, & perferuntur animis moderatiſſimis, & vultu modeſtiſſimo. *C.* Audivi ſepænumero ejuſmodi narrari mihi, cùm agerem in Gallia Legatus Ferdinandi Regis. Sed omitte, quæſo, nunc iſta, aut differ in aliud tempus. Vides nos eſſe in ludo miraculi, cui eſt proximum Carroſſorum; Hoc age. De pila ſit jam ſermo, oblectandi noſtri gratiâ. *Sc.* Amabò, nè aſſideamus, ſed deambulantes colloquamur quæ fuerit collubitum; Quà ibimus? Hácne per Divi Stephani, an illác ad portam regalem? Et viſemus in regia Ferdinandum ducem Calabriæ? *C.* Nè fortè optimi Principis interpellemus ſtudia ſapientiæ. *B.* Præſtabit mulas accerſere, ut vehentes loquamur. *C.* Nè amittamus, quæſo, uſum pedum & crurum; tempus eſt ſudum ac ſerenum, & aura frigidiuſcula; ſatius erit pedeſtres quàm equeſtres incedere. *B.* Eamus hàc igitur per Divi Joannis Hoſpitalis, ad vicum marinum. *C.* Spectabimus obiter decoras formas. *B.* Apagé! Pedeſtres? Erit dedecori. *S.* Majori eſt meâ ſententiâ, dedecori, viros pendere de judicio puellarum rudium atq; ineptarum. *C.* Viſne ut rectà eamus per plateam ficus, & Divæ Teclæ? *Sc.* Non, ſed per vicum tabernæ gallinaceæ: nam in eo vico cupio videre ædes, in quibus natus eſt Vives meus; ſunt enim,

ut

ut accepi, deſcendentibus ad ſiniſtram poſtremæ in vico; & inviſam eâdem operâ ſorores ejus. *B.* Omitte nunc, quæſo, muliebres viſitationes; ſi mulierem vis alloqui, eamus potiùs ad Angelam Zabutam, cum qua erunt confabulationes literatæ. *C.* Utinam, ſi id cupitis, adeſſet Marchiona Zeneti! *Sc.* Si vera ſunt, quæ de illa, cùm eſſem in Gallia, audivi, majus eſt id argumentum, quàm ut de illo tractari leviter, & ab aliud agentibus vel poſſit, vel debeat. *B.* Aſcendemus ad Divi Martini, an deſcendemus per vicum Valleſii, ad plateam villæ raſæ? *C.* Hác, inde ad Spæriſterium Barzii, ſeu mavis, Maſconorum. *B.* In Gallia habetiſne ad hunc modum ludos in publico? *Sc.* De aliis Galliæ urbibus non poſſum tibi reſpondere; Lutetiæ, ſcio nullum eſſe; ſed in privato multa, velut in ſuburbiis Divi Jacobi, Divi Marcelli, Divi Germani. *C.* Et in ipſa civitate famoſiſſimum, quod vocant Bracchæ. *B.* Luditur eâdem illic ratione, quâ hic? *S.* Eâdem prorſum, niſi quòd magiſter ludi præbet illic calceos, & pileos luſorios. *B.* Cujuſmodi ſunt? *Sc.* Calcei ſunt coactilitii. *B.* Non eſſent hic utiles. *C.* Videlicet in via lapidoſa; in Francia verò & Belgica luditur ſuper pavimentum lateribus conſtratum, planum & æquabile. *Sc.* Pilei ſunt æſtate leviores, in hyeme autem craſſi, profundi, cum offendice ſub mento, nè in agitatione vel elabantur ex capite, vel decidant in oculos. *B.* Offendimento hic non utimur, niſi cùm eſt ventus vehementior. Sed quales habent pilas? *Sc.* Nullos ferè ſolles, ut hic; ſphærulas minores veſtratibus, & multò duriores; ex corio albo tormentum eſt, non ut in veſtris lanugo è pannis tonſa, ſed pili ferè canini; eamq; ob cauſam rarò luditur palmâ. *B.* Quomodo ergò percutiunt pilam? Pugno, ut ſolles? *S.* Nè ſic quidem: ſed reticulo. *B.* Confecto ex filo? *Sc.* Ex fidibus craſſiuſculis, quales ferè ſunt ſextæ in teſtudine; habent funem tenſum & reliqua, ut hic ludis domeſticis; ſub funem miſiſſe globulum, vitium eſt ſeu peccatum; ſigna ſunt bina,

bina, ſeu mavis metas: numeri quaterni, quindecim, triginta, quadraginta quinque, ſeu antegreſſio, equalitas numerorum: victoria, quæ eſt duplex, Ut cùm dicitur, Vicimus ſignum, &, Vicimus ludum: Pila autem vel ex volatu remittitur, vel ex primo reſultu: ex ſecundo enim ictus eſt invalidus, & ibi fit ſignum, ubi pila eſt percuſſa. B. Non ſunt aliæ luſiones quàm ſpheræ. S. In civitate, quot hic, aut plures: ſed inter ſcholaſticos nulla alia permiſſu magiſtrorum exercetur: ſed interdum clàm luditur foliis & aciebus: pueruli tales, nequiores taxillis. Nos inſtitutorem habebamus Anneum, qui obſcœno die luſum foliorum concedebat: ſed de illo, & in univerſum de luſione omni, tulerat ſex lèges, quas deſcriptas in tabella appenderat in cubiculo. B. Nè graveris, rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia feciſti. Sc. Pergamus deambulare: nam incredibili teneor deſiderio patriæ aſpiciendæ, tam diu à me non viſæ. B. Conſcendamus mulas, ut ambulemus commodiùs, tum etiam honeſtiùs. S. Honeſtatem hanc non emerim crepitu digitorum. B. Ac nè ego quidem, ut verum fatear, manum ob eam moverim: ſed neſcio quo pacto magis id videtur decere noſtras perſonas. C. Iſthuc quidem rectè. Sed ſumus tres: & in anguſtis viis aut hominum frequentiâ diſjungeremur; unde neceſſe eſſet vel interrumpi ſermonem, vel multa ſemper à noſtrum aliquo non exaudiri, neq; intelligi. B. Eſto ſanè itá; pergamus pedeſtres: ingredere per angiportum hunc ad plateam Pegnarogiorum. S. Optimè: indè per fabros claviles ad vicum dulciarium; tum ad forum fructuarium. B. Quin potiùs olitorium. S. Utrumq; eſt: qui libentiùs oleribus veſcuntur, vocent olitorium; qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori! Quæ deſcriptio vendentium, & rerum vænum expoſitarum! qui odor ex fructibus! quanta varietas, mundities, nitor! Non poſſunt horti excogitari huic foro pares. Quæ autem ædilis noſtri, & ejus miniſtrorum ſolertia, & diligentia,

diligentia, nè quis emptor fraude à venditore capiatur! Eſtnè ille qui mulâ vehitur, Honoratus Joannius? *C.* Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modò convenit, reliquit illum abdentem ſe in bibliothecam ſuam: qui ſi ſciret nos unà eſſe, non deeſſet haud dubiè noſtro ſermoni, & noſtris ludis feria ſua poſtbaberet. *B.* Proſer tandem leges. *S.* Extricemus nos ab hac turba per plateum Divæ Virginis Mariæ, ad vicum ſumalis, & Divæ Auguſtini, ubi minor eſt frequentia. *C.* Nè diſcedamus tam procul ab urbis corpore: aſcendamus potiùs per vicum crumenarium ad clivum, indè ad vicum militarem, & ædes familiæ veſtræ, Scintilla, cujus parietes lugere adhuc videntur mihi heroem illum Comitem Olivam. *B.* Imò, luctu depoſito, talem juvenem in tanti ſenis locum ſucceſſiſſe ſeriò triumphant. *S.* O quàm juvat intueri curiam, & quadruplex forum præfecti urbis (quod jam ferè familiæ veſtræ Cabanilliæ hæreditarium videtur) civile, criminale, & tercentum ſolidorum! quæ ædificia! quæ facies urbis! *B.* Nuſquam potes rectiùs leges ferre, quàm in foro & curia: ede tandem. Nam de laudibus, ſeu de admiratione potiùs noſtræ civitatis, aliàs erit dicendi locus aptior. *S.* Prima lex, *Quando ludendum.* Homo propter res ſerias eſt conditus, non propter nugas & luſus; luſus autem reperti, ad reficiendum animum laſſum à ſeriis. Tunc igitur ludendum, cùm animus aut corpus erit defatigatum; nec aliter ſumendum, quàm ſomnus, cibus, potus, & alia, quæ vires renovant ac reficiunt: alioqui in vitio eſt, quemadmodum alia, quæ non ſuo fiunt tempore. Secunda lex, *Cum quibus ludendum.* Quemadmodum facturus iter, aut iturus ad convivium, diligenter diſpicis qui ſint futuri ſodales aut comites: Sic in ludo animadvertendum, cum quibus ludes, ut ſint homines tibi noti; nam in ignotis magnum eſt periculum, & verum proverbium Plauti, *Lupus eſt homini homo*, qui qualis ſit non novit. Sint etiam belli, feſtivi, comes, cum quibus

bus periculum non ſit nè rixeris, aut pugnes, aut aliquid vel facias, vel dicas turpiter atq; indecorè; nè ſint blaſphemi in Deum, aut dejeratores; nè in dictis ſpurci, nè quid ex contagione affricetur tuis moribus pravum aut flagitioſum; deniq; ſint ii, qui non aliam ad ludum mentem afferant, quàm tu; nempe ut à labore conquieſcat & levetur animus. Tertia lex, *Quo ludo.* Primùm, noto: nam in ignoratione non poteſt ſubeſſe delectatio, nec ludentis, nec colluſorum, nec ſpectatorum: deinde, quod ſimul animum reficiat, & corpus exerceat, ſiquidem tempus & valetudo patitur. Sin ſecùs, ludus ſit in quo non omnia poſſit mera ſors: inſit etiam peritia, quæ poſſit caſum corrigere. Quarta lex, *Qua ſponſione.* Nec nulla ſponſione, quod eſt fatuum, & celerrimè exariat; nec ità magnâ, quæ in ipſa luſione inquietat animum; & ſi vincaris, mordeat ac diſcrutiet: non eſt hic luſus, ſed carnificine. Quinta lex, *Quemadmodum.* Ut, antequam ad ludendum aſſideas, reputes te ad refocillandum animum venire, in cujus aleam conjicias pauculos nuamos, hoc eſt, emas illis refectionem defatigationis. Cogita eſſe ſortem, hoc eſt, variam, incertam, inſtabilem, communem; nullam idcirco tibi fieri injuriam, ſi perdas; ut id feras æquo animo; nè contrahas vultum, & ſuffundas eum triſtitia; nè prorumpas in convitia, & maledicta, aut adverſus colluſorem, aut quempiam ex ſpectatoribus. Si lucrifacias, nè ſis in colluſorem inſolenter dicax: prorſum toto ludo ſis comis, hilaris, facetus, jocoſus citra ſcurrilitatem & petulantiam; nè des ſignificationem ullam fraudis, ſordium, aut avaritiæ; in contentione ne ſis pertinax: minimè omnium jurato, memor rem illam totam (etiamſi meliorem cauſam habeas) non eſſe tanti, ut nomen Domini afferas in teſtimonium. Spectatores meminèris eſſe velut judices ludi; ſi quid illi procunciârint, cedito nullam edens notam improbationis. Hoc modo & luſus fit delectatio, & probi adoleſcentis grata eſt educatio in-

genua,

genua. Sexta lex. *Quamdiu ludendum.* Quoad ſentias animum renovatum jam, & reparatum ad laborem, & vocet hora ad negotium ſerium. Qui ſecùs faxit, improbè factum videri, *velitis*, Quirites, *jubeatis*. *Bor.* Sicut rogavit.

Corpus hominis exterius.

Durerius pictor, Grynæus, Velius.

FAceſſite hinc: nam vos nihil emetis, ſat ſcio; & eſtis miki impedimento, quò minùs accedant emptores propiùs. *G.* Imò verò nos volumus emere, modò vel pretium relinquas noſtro arbitratui, & tempus ipſe præſcribas: aut contrà, nos tempus, tu pretium. *D.* Bella negotiatio; mihi nihil eſt opus tricis ejuſmodi. *G.* Cujus eſt hæc imago, & quanti indicas? *D.* Imago eſt Scipionis Africani, & indico ſeſtertiis numis quadringentis, aut non multò minoris. *G.* Quæſo te, priuſquam verbo uno eam addicas nobis, examinemus artem picturæ; Et hic Velius eſt ſeſquiphyſicus, peritiſſimus humani corporis. *D.* Jamdudum intelligo me à vobis intricari; ſed interea dum mercatores nulli adſunt, nugamini quantum libuerit. *G.* Nugas tu vocas peritiam artis tuæ. Quid faceres alienæ? *V.* Primum omnium verticem contexiſti capillis multis & planis, cùm vertex dicatur, quaſi vortex, à vertendis capillis; ut in fluviis videmus, cùm aqua ſe convolvit. *D.* Inepte, non conſideras eum eſſe malè pexum, more illorum temporum. *V.* Bregma habet inequaliter deflexum. *D.* Acceperat vulnus miles ad Trebiam, cùm ſervavit patrem. *G.* Ubi tu id legiſti? *D.* In decadibus Titi Livii amiſſis. *V.* Tempora ſunt nimis tumentia. *D.* Cava eſſent ſignum dementiæ, *V.* Occipitium vellem videre. *D.* Verte tabulam. *V.* Cur dixit Cato inter cætera oracula, *Frons occipitio prior eſt*? *D.* Quàm eſtis fatui! Annon in quovis homine priùs

priùs cernis frontem quàm occiput? G. Quoſdam priùs video averſos, quàm adverſos. D. Et ego libenter, ut tales emptores & milites. V. Cato ſenſit præſentiam domini potiorem eſſe ad curationem rerum, quàm abſentiam. Cæterùm, cur antias adeò longas? D. Loqueris de his caproneis? V. Etiam. D. Non habuerit multis menſibus tonſorem ad manum, velut in Hiſpania. V. Glabellam hanc cur contra ipſius verbi etymon feciſti hirtam? D. Tu ipſe vulſellis pilos detrahito. V. Et vibriſſas extantes extra nares; ſed tu, quæ tua eſt verſutia, culpam abs te rejicies in tonſorem. D. Inſcie, non animadvertis eos fuiſſe ætatis illius moreſ, ſeveros, triſtes, ruſticanos? V. Imperite, Non legiſti Scipionem hunc ex omnibus ſui temporis hominibus excultiſſimum, & politiſſimum fuiſſe, & amantem elegantiarum? D. Expreſſus eſt, cùm exularet Linterni. G. Supercilium hoc eſt grande, & conveniens Latino; itium habet nimis cavum, & genas depreſſas. D. Ex vigiliis caſtrenſibus. G. Tu non ſolùm es pictor, ſed rhetor, valde verſatus in tranſlatione criminum. D. Et vos, quantum intelligo, in criminationibus. V. Malas habet nimiùm tumentes, & buccas iſtas. D. Inflat claſſicum. G. Et tu inflabas calicem, cùm hæc pingeres. V. Imò verò utrem; ſed alibi feciſti piloſum, palpebras ferè nullas appinxiſti. D. Ex morbo illi deciderunt. G. Quo morbo? D. Quære ab illius medico. G. Jamne intelligis, ob tuam tantam imperitiam detrahi debere de ſumma centum ſeſtertios? D. Imò ob veſtras cavillationes & interrogationes adeò moleſtas, addi ducentos oportere. V. Pupulas habet hic glaucas; atqui ego audivi cæruleas habuiſſe. D Et ego cæſias, ut Minervam bellatricem. V. Hircos feciſti nimiùm carnoſos, & finus humentes. D Flebat, accuſatus à Catone. V. Mandibulæ ſunt nimis longæ, & barba denſiſſima ac profuſiſſima; tum pilos dicas ſetas porcinas. D. Vos ſine modo ullo eſtis loquaces, & argutuli cavillatores. Abite hinc; nam tabulæ non fiet vobis ampliùs copia.

V. Amabo

V. Amabó, mi Dureri, dum alios non habes licitatores, ſinè nos hic cavillari. *D.* Quâ mercede? *V.* Aſcribemus ambo hic tibi ſingula diſticha, quò tabula fiat vendibilior. *D.* Nihil opus eſt meæ arti veſtrâ commendatione; nam periti emptores, & picturæ intelligentes, non emunt verſus, ſed artificium. *V.* Sed nares habet nimium patulas. *D.* Erat iratus accuſatoribus. *V.* Non videmus valleculam. *D.* Latet ſub barba; ac nè mentum quidem cernitis, neq; anthereonem. *G.* Horum omnium feciſti tu compendium beneficio grandis barbæ. *V.* Collum placet mihi rectum & muſculoſum, item juguli. *D.* Gratulandum eſt ſuperis, quòd aliquid tibi probatur. *V.* At nè nihil in hoc quoq; deſiderem, jugulos non habet ſatis cavos, quod in Socrate Phyſiognomon annotatum, tardi eſſe ingenii ſignum pronunciavit. Armos iſtos voluiſſem paulò erectiores, & ampliores. *D.* Non tam erat miles bellator, quàm imperator. Non audiviſti apophthegma hujus? De quo cùm milites quidam dicerent non adeò eum eſſe valentem militem, ac imperatorem ſapientem; Is reſpondit, Imperatorem me genuit mater mea, non militem. Sed diſcedite, ſi non eſtis empturi; nam video accedentes quoſdam negotiatores publicanos. *V.* Eamus deambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, ſine Scipione ac tabula. Simus naſus non decet generoſam faciem. *G.* Quid boſimus, quales fuerunt Hunni? *V.* Apagè monſtra. *G.* Silones non ſunt minùs deformes. Perſæ aquilos venerebantur propter Cyrum, quem ferunt eâ fuiſſe formâ. *V.* Ancon & campe ſunt in brachio, quod in crure poples & genu; lacertus indè uſq; ad manum, à cujus muſculis etiam crura dicuntur lacertoſa. *G.* Nónne eſt cubitus, ut apud menſores? *V.* Eſt is quidem cubitus, & ancon ipſe cubitus. *G.* Unde ergò Rex Romanus, Ancus? *V.* Ab incurvo cubito. *G.* Manus ſequitur, maximum omnium inſtrumentorum, ſecta in digitos, pollicem indicem, medium ſive infamem, minimo proximum, minimum. *V.* Cur medius infamis? quid deſignavit flagitii?

G. Inſtitutor

G. Institutor noster dixit se quidem scire causam, nolle tamen edisserere quòd esset turpis. Ne quæsieris igitur; non enim decet bonæ indolis adolescentes turpia scrutari. V. Atqui minimo proximum, δακυ ικὸν Græci appellant, quasi annularem. G. Ità plané; sed in sinistra non in dextra: quod in eo soliti essent olim annulos gestare. V. Qua de causa? G. Aiunt à corde protendi illuc venam, quæ cum annulo redimitur, velut cor ipsum coronatur. Nodi digitorum sunt condyli, & pro pugni percussu vox ea usurpatur: inter nodos sunt internocia, & generali verbo artus atq; articuli. Tiberium Cæsarem memoriæ produnt tam firmis fuisse digitorum articulis ut digito recens malum terebraret. V. Didicisti chiromantiam? G. Nè nomen quidem ipsum audieram. Quid ità? V. Divinâsses hic nobis aliquid ex incisuris. G. Negavi me scire; & res sic habet: sed si nunc me nosse aliquid profitere, & attentiùs manum tuam contemplarer, libenter me auscultares, & homini ejusce imposturæ imperitissimo fidem non omnino abrogares. V. Qui sic? G. Quia id est hominum ingenium, ut libenter eo audiant, qui se recondita vel eventura profitentur enunciaturos. V. Unde sunt Scævolæ? G. Quasi scævæ à scææ, quæ est sinistra. Aiunt in sexu fœmineo scævas esse plures, quàm in nostro. V. Quæ est volo? G. Cavum manus, ubi incisuræ. V. Quid involare? G. Id quod tu agis, libenter furari, surripere, quasi volâ abscondere, &, quod rabiosa Lucretia, involare in oculos pedissequarum. Reliquum corpus, dempto capite ex truncus, & ex trunco thorax, concavum pectoris usq; ad ventriculum & costas; concavum quidem interius: nam exterius inter brachia & pectus, sinus est. Sub ventriculo est venter, & in ventre imo pecten, & pudenda. V. Annon pudendus magis podex, sive anus? G. Utrumq; pudendum: posterius ob turpitudinem; anterius ob flagitium & dedecus. Femur, &, ut olim loquebantur, fœmen, nunc malunt Plurativè fœmina: à genu est crus, cujos os tibia dicitur: carnosum verò illud posterius, sura: postremò

mò pes, manui non absimilis, nam & digitos habet, & volam, quæ & vestigium dicitur, & solum pedis. *V.* Quid? num non vestigium, quod à pede imprimitur? *G.* Et illud ipsum, & solum pedis. *V.* Nostin' quæ sint in corpore virtutum sedes? *G.* Quæ tandem? *V.* In fronte pudor, in dextra fides, in genu misericordia. *G.* Planta pedis non est ipsum solum pedis. *V.* At sic putant multi. *G.* Atqui Plinius scribit esse gentem, quæ sibi umbram faciat in meridie plantâ pedis, quam habent vastam admodum atq; enormem. Qui fieri id potest? *V.* Profectò planta est, a cruris vertebra ad digitos.

Educatio.

Flexibulus, Grymperantes, Gorgopas.

QUâ nam gratiâ misit te huc ad me pater tuus? *Gr.* Dixit te esse hominem egregiè institutum, sapienter educatum, eâq; de causa gratum huic civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens, perveniam ad similem favorem populi. *F.* Quomodo igitur te id assecuturum censes? *Gr.* Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse preditum. Adjecit pater, eam educationem magis decere me, quàm alium quemvis. *F.* Cedò mi fili. Quomodo eâ in re venis à patre imbutus? *Gr.* Non tam me pater præceptis instruxit, quàm patruus quidem meus, vir senex versatus multùm & diu in Regum comitatibus. *F.* Qui ergò illi te docuerunt, mi fili & amice? *Gor.* Vide, vir prudentissime, nè fortè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum unde amittas istud nomen optimè educati. *F.* Quid? Tamne leviter apud vos perit? *Gor.* Vel unicâ vocula, unico flexu poplitis, unicâ inclinatione capitis. *F.* Nimis est inter vos delicatum & infirmum; inter nos enim multò est robustius, & firmius. *Gor.* Sic sunt nostra judicia, ut nostra corpora, quæ nullam ferunt offensionem. *Fl.* Imò,

tu eſt videre, faciliùs ferunt corpora, quàm animi. *Gor.* Fortaſſe tu non noſti hunc: ideo filium & amicum nominas. *Fl.* Annon ſunt hæc honeſta nomina, & plena benevolentiæ? *Gor.* Benevolentiæ credo, quam non haud magni ſanè facimus; ſed non reverentiæ, neque officii, quæ nos anxiè venamur: nam hic, dominus ſolet appellari, non amicus. Annon animadvertis domini præfationem ante prænomen, & famulos verſicolores? Non annotâſti in avi hujus ſolennibus parentalibus tot cereos, tot inſignia, tot homines arratos? *Fl.* Quid ergò affectas tu omnibus eſſe dominus, nullì amicus? *Gr.* Ità docuerunt me propinqui mei. *Fl.* Edat jam, mi domine, tua Excellentia præclara illa tuorum conſanguineorum documenta. *Gor.* Videris tu mihi puerum hunc naſo ſuſpendere; at non eſt quilibet: Ne feceris. *Gr.* Primùm, eſſe me ex honeſtiſſima progenie, quæ nulli cedet per univerſam hanc provinciam: idcirco curandum mihi diligenter, atque adnitendum, ne degenerem à majorum meorum virtute: illos patâſſe ſibi magnum decus nemini concedendo de loco, de dignitate, de autoritate, de appellatione: me idem debere facere. Si quis quid velit de honore detrahere, pugnandum ſtatim cum eo; de pecunia oportet eſſe largum, atq; adeò profuſum; in honore ſtrictum & attentum: decere nihil ominus me, ac mei ſimiles aſſurgere aliis, viâ cedere, ducere, reducere, nudare caput, poplitem incurvare: non quòd alius quiſpiam id mereatur à me ſibi exhiberi, ſed quòd ſic conciliabo mihi favorem hominum, captabo auram popularem, & parabo illum, quem tantopere geſtamus ſemper in ore & in corde, honorem. In ea educatione ſitum eſſe diſcrimen nobilis, & ignobilis: quòd nobilis ad illa omnia dexterè præſtanda inſtitutus eſt, atq; aſſuefactus; ignobilis agreſti more nihil illorum doctus eſt facere. *Fl.* Et Excellentiæ tuæ, domine, qualis videtur ejuſmodi inſtitutio? *Gr.* Qualis verò? Mihi multò optima, & digna meo genere. *Fl.* Quid eſt ergo aliud, quod à me requiras?

Gr. Nihil

Gr. Nihil planè reſtaret, meâ ſententiâ, niſi acceſſiſſet voluntas patris, qui juſſit prorſum ſeu verius imperavit rigidè, ut ad te venirem: ut ſi quid in hac educatione noſſes magis reconditum, & quaſi myſterium ſacratius, quo majus mihi decus acquirerem, in gratiam ſui nè gravareris exponere, quo familia noſtra, alioqui honeſtiſſima & celſiſſima, altius aſcenderet: quoniam ſunt non pauci novi homines, qui freti ſuâ opulentiâ, nactique dignitatem & honores, per divitias emerſerunt, adeò ut etiam audeant cum vetuſtate & decoribus gentis noſtræ contendere. *Fl.* Facinus nefandum! *Gr.* Nónne? *Fl.* Vel cæco eſſet clarum. *Gr.* Itaque novi illi homines ambulant comitati longo aſſeclarum ordine, ipſi ſegmentati in veſtibus, vel bombycini villoſi interciſi, vel texti Attalici, ut nos nihil eſſe præ illis videamur, qui villato veſtimur, diſſimulandæ paupertatis gratiâ. Præmium autem hujus tui laboris, ſi operam hanc navâris patri, erit, Recipi te in numerum noſtræ familiæ, & admitti ad illius gratiam & meam, ut procedente tempore aliquod à nobis accipias beneficium, ſiſque ſemper in noſtra clientela, & quaſi tutela. *Fl.* Quid poteſt dici amplius aut optabilius? ſed cedò jam, ſi aperias caput, cedas viâ & loco, appelles blandè? quam ob cauſam eris gratus iis quibuſcum verſabere? *Gor.* Ob eam ipſam cauſam, quia hæc ago. *Fl.* Iſthæc omnia exteriora ſunt ſolùm ſigna, quæ denotant aliquid eſſe in animo tuo, propter quod diligare: nam ipſa per ſe nemo diligit. *Gr.* Quidni diligant omnes, qui ſunt honeſtæ converſationis, in mea præſertim nobilitate? *Fl.* Parùm admodum es progreſſus: (quod liceat inter nos dicere) & tu te perveniſſe jam arbitraris ad ſummum. *Gr.* Nihil neceſſe habeo parare mihi literas atque eruditionem; majores mei reliquerunt mihi, unde vivam: quod etiam ſi deſit, non iſtis eſt mihi attibus quærendum tam ignobilibus, ſed haſtæ cuſpide, & enſe diſtricto. *Fl.* Animosè iſthuc quidem, & fortiter: quaſi verò quia es nobilis, non ſis futurus homo. *Gr.* Bona verba. *Fl.* Ec-

quâ tandem parte tu es homo? Gr. Me toto. Fl. An corpore, quo non differs à belluis? Gr. Minimé. Fl. Non ergò te toto; ratione igitur & mente. Gr. Quidni? Fl. Si hanc ergò finis incultam & sylvestrem, excolis autem corpus, & illi uni studes; annon transis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id de quo cœperamus loqui; nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissimè nos à proposito abduceret. Verùm, cùm tu cedis de via, & nudas caput, qualem te esse alii existimant? Gr. Nobilem, & generosè informatum atque institutum. Fl. Nimium durus es; nihilne domi audivisti de animo, de probitate, de modestia, de moderatione? Gr. In templo nonnunquam audivi de concionatoribus. Fl. Cùm illa abs te vident occurrentes fieri, judicant te esse adolescentem modestum, probum, bene de ipsis judicantem, de te autem moderate; qua ex opinione nascitur benevolentia & favor. Gr. Explicatiùs id, quæso. Fl. Huc pertinet mea ratio; Si te homines existimarent adeò superbum, ut si omnes contemneres præ te, nudares tamen caput, & genu flecteres, non quòd ipsis is honor debeatur, sed quòd te deceat; putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illâ falsâ simulatione diligeret? G Quidni? Fl. Quia id tu tibi præstas, & tuâ gratiâ facis, non illorum; quis enim judicabit se devinctum tibi de eo, quod pro te ipso feceris, non prosè? an ego honorem eum velut mihi impensum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis? Gr. Ità videtur. Fl. Ergò paratur benevolentia, si illi credant sibi honorem illum dari, nam ut tu habearis comior ac nobilior; illud verò non fiet, nisi eam de te induant opinionem, quòd tu illos esse potiores ducas te, & dignos quibus tu concedas. Gr. At non est ità tamen. Fl. Quantumcunq; hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli; alioqui nunquam consequeris quod tantopere expetis. Gr. Quæ igitur erit persuadendi via? Fl. Facilis, modò animum sedulò advertas. Gr. Proser, quæso; nam ea de causa huc sum missus;

& eris

& eris ſemper in noſtra clientela. *Fl.* Nimis crudum eſt hoc pomum. *Gr.* Quid tu muſſas? *Fl.* Dico viam eſſe unicam, Si ſis talis, qualem te credi cupis. *Gr.* Qui iſtuc? *Fl.* Si vis aliquid callacere; afferíne fictum ignem? *Gr.* Non: ſed verum. *Fl.* Si ſcindere; an pictum in tela gladium? *Gr.* Non: ſed ferreum. *Fl.* Non eſt igitur eadem vis rerum verarum, quæ fictarum. *Gr.* Apparet non eſſe. *Fl.* Nec tu idem efficies ſimulatâ moderatione, quod verâ: nam falſa, ipſa ſe aliquando produnt; vera, ſemper ſunt eadem. In ficta moderatione, aliquid aliquando dices, aut facies publicè aut privatim, cùm tibi excides, (neq; enim ſemper te & ubiq; poteris obſervare) unde fictus deprehendaris, & quantum priùs ignotus diligebare, tantum poſtea cognitus fis odio, & longè plùs. *Gr.* Quomodo ego mihi ipſe indicam germanam illam animi moderationem, quam tu præcipis? *Fl.* Si perſuaſeris tibi id quod res habet, alios eſſe meliores te. *Gr.* Meliores verò? ubi tandem? In cœlo, credo: nam in terra pares ſunt pauciſſimi, melior nemo. Sic audivi ſæpe de patre, & patruo. *Fl.* Multùm abducit vos à cognitione veri, nominum ignorantia. Quid tu vocas bonum? ut ſciamus, num ſit aliquis te melior. *Gr.* Quid ego ſcio, quid ſit bonum? Ex bonis eſſe progenitum. *Fl.* Ignoras etiamnum, quid ſit bonum? Et jam tenes, quid ſit melius? Quomodo perveniſti ad Comparativa, cùm nondum poſitiva didiceris? Ipſos autem tuos progenitores quomodo ſcis fuiſſe bonos? Quâ tu id notâ cognoſcis? *Gr.* Quid? Negas tu fuiſſe illos bonos? *Fl.* Non novi illos: quomodo de illorum bonitate poſſum aliquid in alterutram partem ſtatuere? quarto modò, quâ ratione aſſequaris tu fuiſſe illos bonos. *Gr.* Quia ità omnes prædicant: ſed quorſum, rogo te, pertinent tam moleſtæ interrogationes? *Fl.* Non ſunt moleſtæ, ſed neceſſariæ, ut accipias quod ex me ſciſcitaris. *Gr.* Conſer, quæſo te, in pauca. *Fl.* Multis eſſet id explicandum, cùjus tam craſſâ ignorantiâ involveris: ſed,

quando ità es faſtidioſus, dicam brevius quàm res tanta dici poſtulat; defige jam oculos tuos in me, dum diſſero. Qui ſunt dicendi eruditi? Annon ii qui habent eruditionem? Qui opulenti? Annon qui habent opes. *Gr.* Indubiè. *Fl.* Qui ergò boni? Num non ii demum qui habent bona? *Gr.* Ii planè. *Fl.* Miſſas nunc divitias faciamus, quæ non ſunt vera bona; quæ ſi eſſent, multi patrē tuo invenirentur meliores; & negotiatores, ac fœneratores præſtarent bonitate viros bonos, & ſapientes. *Gr.* Sic videtur, ut dicis. *Fl.* Expende ergò attentè ac diligenter ſingula eorum quæ referam. Annon eſt bonum, acutum ingenium, ſagax, maturum judicium, integrum, ſanum? tum eruditio varia, & magnarum rerum atque utilium prudentia, exercitatio in rebus præſtantibus, conſilium, dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de iſtis? *Gr.* Vel ſola nomina videntur mihi pulchra profectò. & magnifica; quantò magis res ipſæ? *Fl.* Agè porrò: Quid ſapientia? quid religio? pietas in Deum, in patriam, parentes, neceſſarios? juſtitia, temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus caſuum humanorum, & fortis animus in adverſis? Quid verò iſta? *Gr.* Præſtantiſſima etiam hæc. *Fl.* Hæc ſola ſunt hominis bona; nam reliqua omnia, quæ commemorari poſſint, bonis & malis ſunt communia; atque ea de cauſa nec bona; quæſo, manda ſedulò memoriæ. *Gr.* Faciam. *Fl.* Pervelim; nam ingenium tuum non malum eſt, ſed non bene excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu hæc habeas; &, ſi habes, quàm pauca, & ea quàm tenuiter; quod ubi examinaveris acutè ac ſubtiliter, intelliges tum demum, te non magnis nec multis eſſe bonis ornatum & inſtructum, nec eſſe in populo qui pauciora habeat quàm tu. Nam in multitudine alii ſunt ſenes, qui viderunt atq; audierunt multa, habent experimenta rerum plurimarum; alii ſtudioſi, qui ingenium diſcendo exacuunt & expoliunt; alii capeſſunt Rempublicam; alii libenter & diligenter verſant ſcriptores profuturos;

alii

alii ſunt ſeduli patres familias; alii alias artes profitentur, & præſtant. Vel ipſi agricolæ, quàm multa ex arcanis naturæ tenent! Nautæ verò, curſum dierum, & noctium, naturam ventorum, poſitus terrarum & maris. Alii ex multitudine ſunt viri ſacri & religioſi, qui numen piè venerantur ac colunt: alii res proſperas moderatè texerunt, & fortiter pertulerunt adverſas. Quid horum tu noſti? quid exerces? quid præſtas? Nihil omnino præterquam illud. Nemo eſt melior me, bono ſum natus genere. Qui potes eſſe melior, qui nondum es bonus? Nec pater tuus, nec avi tui, nec proavi fuerunt boni, niſi hæc habuerunt quæ recenſui; quæ an habuerint, tu videris; ego multùm dubito. Sed ſi habuerunt, tu certè non eris bonus, niſi illorum fias ſimilis. *Gr.* Planè terruiſti & pudeſeciſti me, non invenio quod poſſim vel hiſcere in contrarium. *Gor.* Nihil horum intellexi; tenebras mihi offudiſti ante oculos. *Fl.* Nimirum venis ad hæc nimis durus, & longè diverſis opinionibus infectus & mancipatus. Sed tu, adoleſcens, quo te nunc tandem nomine cenſes appellandum? Dominum, an mancipium? *Gr.* Mancipium; nam ſi ità eſt, ut diſſeruiſti, & intelligo nihil eſſe verius, complures ſunt ſervi multò potiores, ac præſtantiores me. *Fl.* Hæc nè leviter deguſtes, conſer te domum, & ſolus tecum revolve, execute, perpende; quò magis verſaveris, hoc veriora & certiora eſſe intelliges. *Gr.* Obſecro te, adjice alia, ſiqua habes; nam momento horæ ſentio me adeò immutatum, ut prorſum videar mihi jam eſſe alius. *Fl.* Utinam contigerit tibi, quod Polemoni Philoſopho! *Gr.* Quid illi contigit? *Fl.* Ut à Xenocratis oratione, ex nequiſſimo & perditiſſimo factus eſt ſapientiæ ac virtutum omnium ſtudioſiſſimus, evaſitque magni nominis Philoſophus, & Xenocratis in Academia ſucceſſor. Sed tu, mi fili, ubi apertè cognoveris, quantum tibi ad bonitatem deſit, quod aliis multis ſupereſt, verè & ex animo cedes aliis, & in eis honorabis bonitatem, quâ vides illos ornatos, te

autem carere. Jam & ex reputatione tui ipſius vileſces tibi, ac ſordebis, adeò ut nemini occurras tam abjecto, contemptóq; quem non tibi anteponat conſcientia tuæ mentis: non enim adduci poteris, ut credas quenquam eſſe pejorem te, niſi quod illius malitia & nequitia protulit ſe foras tua deliteſcit cautiùs. *Gr.* Quid tum ſequitur? *Fl.* Hæc ſi feceris, veram ipſam ſolidámq; ingenuam educationem, atq; urbanitatem, ſeu, ut nunc loquimur, aulicitatem aſſequere, eris gratus & charus omnibus, (ſed jam id non magni facies) eris autem, quod unicè tum tibi erit curæ, gratus Geo immortali.

Præcepta Educationis.

Budæus, Grimpherantes.

QUænam eſt iſthæc tanta & tam ſubita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoſes poſſet referri. *Gr.* In pejúſne, an in melius? *B.* In melius meâ ſententiâ: ſiquidem ab exteriore cultu, geſtu, verbis, actionibus, bonam mentem licet æſtimare ac colligere. *G.* Eſt ergò quod mihi poſſis gratulari, ſodalis jucundiſſime. *B.* Ego verò & gratulor tibi, & ut pergas exhortor, magnáque indies bonæ iſtius frugis ut capias incrementa, Deus ac divos omnes comprecor. Sed amabó, ne invideas familiari tam charo artem adeò præſtantem ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori probitatis inſtillet. *G.* Ars & fons rivi hujus uberrimus eſt Flexibulus, ſi eum noſti. *B.* Quis non novit virum (ut à patre & majoribus natu audivi) ingentis prudentiæ atq; uſus rerum, huic civitati non notum modò, ſed charum, & in paucis venerabilem? O te felicem, qui illum propiùs audiveris, & ſis cum eo familiariter verſatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compoſitionem morum! *Gr.* Quanto tu felicior, cui hæc domi naſcuntur, quod aiunt! Et potes non ſemel aut iterum, ut ego, ſed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis & utiliſſimis de rebus ſapienter differentem. *B.* Omitte nunc iſta: de te & Flexibulo procedat

dat sermo institutus. *G.* Taceamus igitur de patre tuo, quando ità est tibi cordi: redeamus ad Flexibulum. Nihil viri illius sermone dulcius, nihil consiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, sanctius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se præbuit, aucta & incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiæ. Narrant qui orbem terrarum describant, fontes esse admirabilis ingenii ac naturæ: alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios stuporem immittere, alios somnum: fontem hunc hanc ego vim habere sum expertus, ut ex bruto efficiat hominem; ex perdito & nequam frugi; ex homine, angelum. *B.* Possemne & ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare? *G.* Quidni possis? Domum tibi, ubi habitat, commonstrabo. *B.* Isthuc quidem aliás: tu verò inter deambulandum (aut desideamus, si lubet) aliquod mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas esse & potissimas censeas. *G.* Equidem recensebo lubens, cùm ut tibi gratificer, & prosim, si queam, tum ad meam recordationem. Primùm omnium docuit me, debere unumquenque non magnificè de se sentire, sed moderatè; seu, verius, demisse: hoc esse optimæ educationis, ac veræ comitatis solidum fundamentum ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat atq; exornet cognitione rerum, scientiâ, & exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem esse, sed pecus. Rebus sacris interesse cum maxima attentione & reverentia. Quicquid illic sive audias, sive videas, existimare magnum, admirabile, divinum, & quæ captum tuum exuperet. Crebrò te Christo commendare precibus: in illo spem & fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequentem te præbere, inservire illis, ministrare, & quacunq; valeas commodare, prodesse, adjuvare. Magistrum colere, ac diligere tanquam parentem non corporis, sed (quod amplius est) mentis. Ministros Domini revereri, illorumq; doctrinæ audientem se exhibere, qui referunt nobis personam Apostolorum, atq; adeò Domini ipsius. Senibus assurgendum, caput nudandum,

dum, attente illos auscultandum, à quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudentia. Magistratus honorare, illisq; aliquid imperantibus dicto esse audientem, quibus cura nostri à Deo est commissa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis, probos, suspicere, admirari, colere, bene illis cupere, & amicitiam illorum ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, & is potissimum, ut similes eorum evadamus. Deniq; iis, qui sunt in dignitate, debere reverentiam; idcirco impendendum esse liberaliter ac libenter. Quid tu de hisce præceptis dicis? *Bu.* Meâ quidem sententiâ, deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promptuario. Sed dic mihi, Annon sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi, velut sacerdotes non respondentes tanto titulo, & Magistratus pravi, & senes stulti ac deliri? Quid, quæso, de his sentiebat Flexibulus? An eodem esse honore prosequendos, quo potiores? *G.* Non ignorabat Flexibulus, esse tales non paucos; sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi & alios poneremus discrimen; nondum tantum esse nactos nos vel ingenii, vel prudentiæ, ut id possimus dijudicare; eam censuram & sapientibus esse viris relinquendam, & iis quibus illorum est regimen commissum. *B.* Rectè hoc quidem, ut videtur. *G.* Addebat, non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in unoquoq; honorificè appellando, non in comi sermone ac moderato. Non decere multum loqui apud majores natu, aut superiores; id enim alienum esse à reverentia illis debita; sed tacitum illos auscultare, & ob eis haurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam atque expeditam loquendi rationem. Brevissima est ad scientiam via, audiendi diligentia. Prudentis & ingenioſi esse, de rebus judicare, uniuscujusque, de eo quod probè novit; ideóq; negabat ferendum esse adolescentem, ad pronunciandum ac definiendum proclivem; debere illum in statuendo aut judicando, de re quantumcunq; leve ac exigua, esse cunctabundum,

bundum, ſeu potiùs timidum, conſcium videlicet ſuæ ignorantiæ. Quòd ſi in judicio de re qualibet, par eſt adoleſcentem eſſe talem; quid fiet de literis, de diſciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus atq; inſtitutis majorum? de quibus non ſolùm ſententiam ferre juvenem, ſed nec diſputare, aut vocare in queſtionem ſinebat Flexibulus; non cavillari, non rationem repoſcere, ſed tacitè ac modeſtè obtemperare: quod dictum Platonis autoritate fulciebat, magni in ſapientia viri. *P.* Quid ſi ſunt leges aut mores pravi, iniqui, tyrannici? *G.* Idem & de hoc Flexibulus diſſerebat, quod de ſenibus. Non ignoro equidem, aiebat ille multos eſſe receptos in civitate mores parùm probabiles; ſanctas eſſe leges; aliquas iniquas: ſed tu imperitus, inexpertus rerum vitæ quomodo id cenſebis? Nondum eò perveniſti eruditione & uſu rerum, ut de eo poſſis ſtatuere: fortaſſe, quæ tua eſt ignorantia, vel animi libido, improbas eſſe leges judicabis, quæ ſunt rectiſſiæ, & magno conſilio ſtatutæ; rurſum verò optimas, quas juſtum eſſet abrogare. Sine illos de iis inquirere, diſputare, definire, qui cauſam queunt de ſingulis probabilem reddere: tu id non poſſes. *B.* Ità eſt planè. Perge ad alia. *G.* Nullum eſſe decentius aut gratioſius adoleſcenti ornamentum, quàm verecundiam; nihil impudentia tertius, aut inviſius. Magnum eſſe ætati noſtræ ab ira periculum: ab eo non ad turpes actiones abripi, quarum paulò pòſt graviſſimè pœniteat. Multùm itaque eſſe cum illa luctandum, quoad omnino proſternatur, nè nos ipſa proſternat. Otioſus homo, ſaxum: malè occupatus, bellua: bene occupatus, verè homo. Homines nihil agendo, malè agere diſcunt. Cibum & potum metiendum naturali deſiderio ſamis aut ſitis, non guloſitate aut pecuinâ libidine infarciendi corporis. Quid poteſt dici tetrius, quàm hominem ea ingerere in ſuum corpus, edendo & bibendo, quæ exuant illum humanâ conditione, transferant in belluinam, aut etiam in ſtipitem? Compoſitio oris & cuncti corporis,

quem-

quemadmodum animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriore facie nullum animi speculum aiebat esse certius, quàm oculos : ideoq; convenire illos esse sedatos, & quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes; faciem ipsam non in torvitatem nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem atque affabilitatem. Sordes & obscœnitates abesse decet à vestitu, victu, convictu, sermone. Sermonem nostrum nec arrogantem ac pavidum, nec vicissim abjectum & effœminatum volebat esse; simplicem autem, & minimè captiosum, non detortum ad pravas interpretationes; nam id si fiat, nihil erit tutum loqui; & frangitur generosa loquendi indoles stultis ac ineptis cavillis. Manus, cùm verba facimus, non jactandas, non caput quatiendum, non crispandum latus, non vultum corrugandum & distorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud æquè abominatur. Intemperantiam facere nos belluas, mendacium diabolos, veritatem semideos. A Deo natam esse veritatem, à diabolo mendacium : nec esse aliud ad vitæ communionem perinde damnosum. Multò justiùs debere ab hominum consortio pelli mendacem, quàm qui est furatus, aut qui aliquem pulsavit, aut qui adulteravit numum. Quæ enim esse potest vel rerum ac negotiorum contractio, vel consociatio sermonum cum eo qui aliud loquitur, aliud sentit? Cum reliquis vitiorum generibus esse potest aliqua, cùm hoc nulla. De sodalibus & amicitiis adolescentum multum ille loquebatur, & accuratè. Non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostræ ætatis: transire ad nos amicorum nostrorum, & sodalium mores, tanquam contagio: & tales nos ferè fieri, quales ii sunt quibuscum versemur: idcirco eam in rem magnam esse diligentiam atque operam navandam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias & familiaritates deligeremus; sed ut à parentibus, aut magistris, aut educatoribus nostris delectas & traditas acciperemus, & coleremus :

illos

illos ratione duci in eligendo, nos autem rapi pravâ animi aliquâ cupiditate, vel libidine: quòd si quo casu in necessitudines inciderimus inutiles aut noxias, à superiore autoritate admonitos, abjicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cùm alia permulta magna sanè atque admirabilia, tum hæc ipsa diffusiùs, & exactiùs. Sed hæc erat propemodum de rectâ adolescentiæ educatione summa.

FINIS.

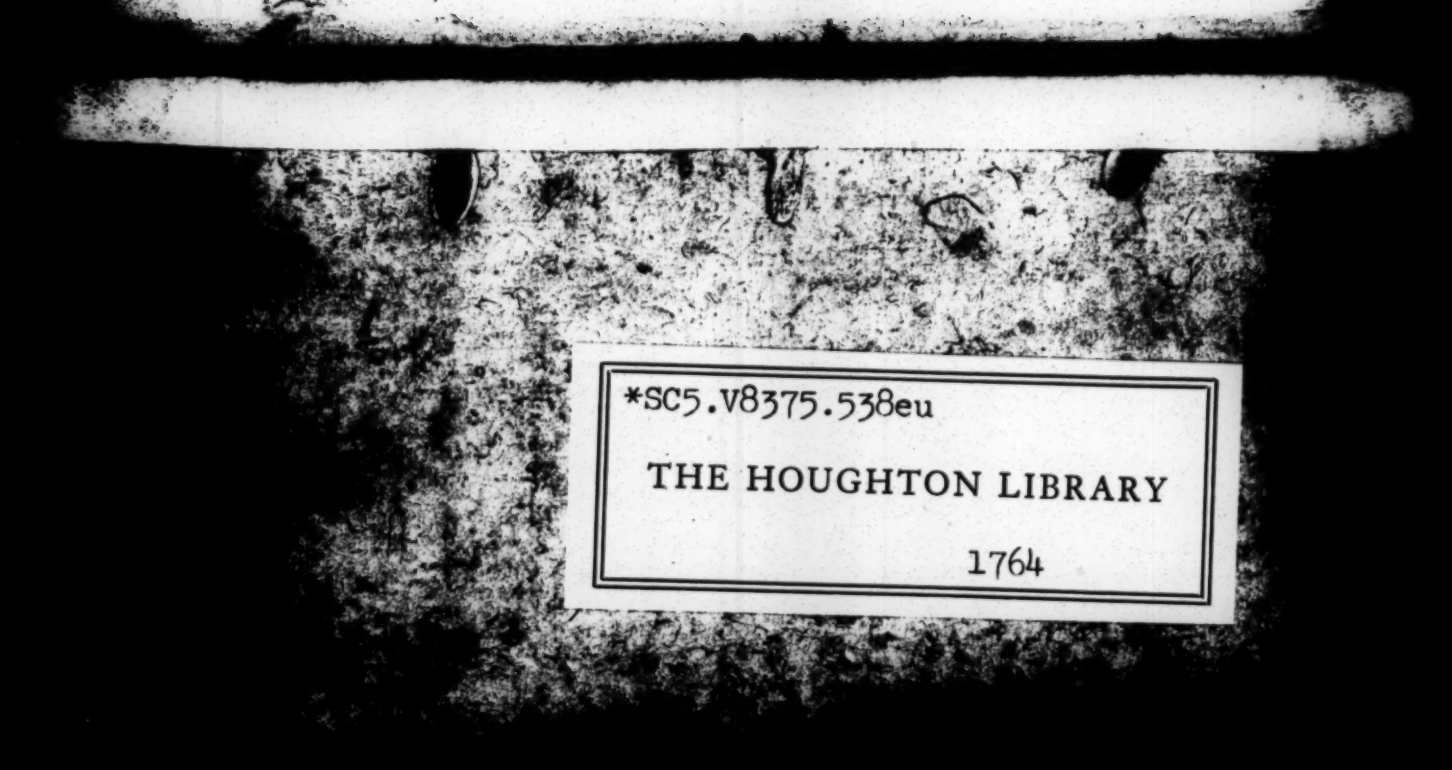
*SC5.V8375.538eu

THE HOUGHTON LIBRARY

1764